

แนวทางการพัฒนาทุตเยาวชนต้านภัยยาเสพติดของกองกำลัง
ป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

โดย

พลตรี สวราชย์ แสงผล
ผู้บัญชาการกองพลทหารราบที่ ๓
กองทัพบก

นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๒
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๒ - ๒๕๖๓

หนังสือรับรอง

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ได้อนุมัติให้เอกสารวิจัยส่วนบุคคล เรื่อง “แนวทางการพัฒนาบุคลากรด้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน” ของ พลตรี สวรรักษ์ แสงผล เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๒ – ๒๕๖๓

พลโท

(พิสิทธิ์ ปฐมเอม)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

บทคัดย่อ

เรื่อง แนวทางการพัฒนาทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

ผู้วิจัย พลตรี สวรราชย์ แสงผล **หลักสูตร** วปอ. **รุ่นที่** ๖๒

การแพร่ระบาดของยาเสพติดในประเทศไทยนั้น นับว่าเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างมาก ถือได้ว่าเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของชาติ โดยเฉพาะในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ถือเป็นจุดลักลอบสำคัญในการนำเข้ายาเสพติดจากประเทศเพื่อนบ้าน ที่ผ่านมาคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้พยายามสร้างเครือข่ายความร่วมมือและบูรณาการแผนงานในทุกระดับ โดยมีกองกำลังสุรศักดิ์มนตรีเป็นหนึ่งในหน่วยปฏิบัติหลักในการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ เพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ในส่วนของยุทธศาสตร์ที่ ๑ ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ที่มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ คือ เน้นการสร้างสภาวะแวดล้อมของประเทศมีความมั่นคง ปลอดภัย ควบคู่ไปกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงที่มีอยู่ในปัจจุบันและที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ใช้ความร่วมมือทั้งจากส่วนราชการ ภาคเอกชน และประชาสังคม และเพื่อให้การดำเนินการสนองต่อยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี โดยกองกำลังสุรศักดิ์มนตรีได้ดำเนินโครงการ “ทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด” ที่มุ่งเน้นแก้ปัญหายาเสพติด โดยเฉพาะผู้เสพรายใหม่ที่เป็นเยาวชนทั้งในและนอกสถานศึกษา ผู้วิจัยเห็นว่าแนวทางในการพัฒนาทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด เพื่อพัฒนาทูตเยาวชนเป็นต้นแบบในการป้องกันยาเสพติด ประกอบด้วย ๑) การปรับสภาพสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องเพื่อบรรเทาปัญหายาเสพติด ๒) การพัฒนาสมรรถนะทูตเยาวชน ๓) การพัฒนากระบวนการฝึกอบรม และ ๔) การพัฒนาสมรรถนะวิทยากรต้นแบบ

คำสำคัญ : แนวทาง, การพัฒนา, ทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด, กองกำลังป้องกันชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

Abstract

Title Upper North Eastern Border Security Force “Young Ambassadors Against Drugs” Development process

Field Social – Psychology

Name Maj.Gen.Sawarach Saengpol **Course** NDC **Class** 62

The spread of drugs in Thailand is a problem that has a profound impact on society considered as a serious threat to the national security. Especially in the north-eastern border area, which is an important smuggling point for importing drugs from neighboring countries In the past, the National Narcotics Control Board and related organizations tried to create a network of cooperation and integration at all levels with the Surasak Montri Task Forces as the head operational units in transforming the policy into action. In order to be aligned with the implementation of the 20 - year national strategy on strategy 1: Security Whose main development goals are to create a safe and secure national environment along with the prevention and resolution of current and potential security problems in the future. Using cooperation from government agencies, the government sector and civil society. To ensure the 20-year implementation of the national strategy, Surasak Montri Task Forces has implemented the project "Young Ambassador Against Drug" which focuses on solving drug problems, especially new drug users who are youth both inside and outside the school. The researcher found that the guidelines for the development of youth anti-drug ambassadors consisted of 1) conditioning relevant environmental to alleviate drug problems, 2) capability development of young ambassadors, 3) development of training processes, and 4) development of speakers' competency.

Keywords : Process, Development, Young Ambassador Against Drug, Upper North Eastern Border Security Force

คำนำ

เอกสารวิจัยส่วนบุคคลฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาถึงสภาพในการดำเนินโครงการ
ทูตเยาวชนชนด้านภัยยาเสพติด รวมถึงวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ ตลอดจนศึกษา
แนวทางในการพัฒนาทูตเยาวชนชนด้านภัยยาเสพติด โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยในเชิงคุณภาพ เริ่มจากศึกษา
ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในประเทศไทย ซึ่งถือได้ว่าเป็นภัยคุกคามความมั่นคงในรูปแบบ
ใหม่ที่ส่งผลโดยตรงต่อความมั่นคงของประเทศ จากนั้นผู้วิจัยได้ศึกษาถึงทฤษฎี หลักการและแนวคิด
ในการกำหนดยุทธศาสตร์ รวมถึงยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปีและนโยบายของภาครัฐเพื่อป้องกันและแก้ไข
ปัญหา ยาเสพติด แผนยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของสำนักงาน ป.ป.ส
ตลอดจนศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเชิงจิตวิทยา รวมถึง
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เมื่อได้ฐานข้อมูลในการวิจัยครบถ้วนแล้ว จะทำการศึกษาสภาพในการดำเนินงาน
ของโครงการทูตเยาวชนชนด้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ตอนบน เพื่อให้ทราบถึงสภาพการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรค ตลอดจนแนวทางในการพัฒนาทูต
เยาวชนชนด้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนต่อไป

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะสามารถนำผลจากการศึกษาผลการดำเนินงาน รวมถึง
วิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ตลอดจนการได้มาซึ่งแนวทางในการพัฒนาพัฒนาทูตเยาวชนชนด้านภัย
ยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ให้เกิดประสิทธิผล
และเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

พล.ต.

(สรวราชย์ แสงผล)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๒

ผู้วิจัย

กิตติกรรมประกาศ

เอกสารวิจัยส่วนบุคคลฉบับนี้สำเร็จลงได้ความกรุณาของอาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา รวมถึงข้อแนะนำ ตลอดจนปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดี ผู้วิจัยตระหนักถึงความตั้งใจจริงและความทุ่มเทของอาจารย์ทุกท่าน จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจสอบและให้คำแนะนำในการสร้างเครื่องมือสำหรับการศึกษาวิจัย รวมทั้งคณาจารย์ทุกท่านที่กรุณาให้ความรู้ ตลอดจนการศึกษาที่ผ่านมา รวมถึงขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญทุกท่าน ที่ได้ช่วยเปิดมุมมองและเติมเต็มข้อมูลอย่างรอบด้าน ทำให้ผู้วิจัยสามารถบรรลุถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ได้อย่างครบถ้วน สมความมุ่งหมายของผู้วิจัยในการตอบปัญหาวิจัยทุกประการ

ขอขอบพระคุณผู้บัญชาการทหารบกที่กรุณาอนุญาตให้ผู้วิจัยได้เข้ารับการศึกษานโยบายการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๒ ขอขอบคุณ พี่ ๆ เพื่อน ๆ น้อง ๆ รวมถึงเจ้าหน้าที่โครงการทุกท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจมาโดยตลอด และขอขอบพระคุณวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรที่ให้โอกาสผู้วิจัยในการเข้ารับการศึกษาคั้งนี้

พล.ต.

(สรวราชย์ แสงผล)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๒

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
คำนำ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภาพ	ซ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
ขอบเขตของการวิจัย	๔
วิธีดำเนินการวิจัย	๕
ข้อจำกัดในการวิจัย	๗
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	๗
คำจำกัดความ	๗
บทที่ ๒ การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๙
แนวคิดในการพัฒนายุทธศาสตร์ชาติ	๙
การจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ๑๒ ขั้นตอนของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร	๑๗
ยุทธศาสตร์ชาติและนโยบายของภาครัฐเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด	๒๔
ความเชื่อมโยงของยุทธศาสตร์ชาติและแผนงานด้านความมั่นคงที่เกี่ยวข้อง	๔๒
กับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด	
องค์ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด	๔๕
ทฤษฎีพัฒนาการ ๘ ขั้นของอีริกสัน	๕๓
แนวคิดเรื่องการแบ่งมนุษย์เป็น Generation	๕๖
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕๗
กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖๑
สรุป	๖๓

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๓ โครงการทูตเยาวชนชนด้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกัน	๖๔
ชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน	
กล่าวนำ	๖๔
แนวทางในการดำเนินโครงการ	๖๔
กระบวนการที่ ๑ การพัฒนาศักยภาพวิทยากรต้นแบบ	๖๖
กระบวนการที่ ๒ การพัฒนาศักยภาพทูตเยาวชนชนด้านภัยยาเสพติด	๗๑
ผลสำเร็จของโครงการ	๗๕
สรุป	๗๖
บทที่ ๔ แนวทางการพัฒนาทูตเยาวชนชนด้านภัยยาเสพติดของกองกำลัง	๗๗
ป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน	
ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ	๗๗
สภาพปัญหา ยาเสพติดและสาเหตุในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน	๘๓
ผลการดำเนินโครงการทูตเยาวชนชนด้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกัน	๘๘
ชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน	
ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินโครงการทูตเยาวชนชนด้านภัยยาเสพติดของ	๙๕
กองกำลังป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน	
แนวทางในการพัฒนาทูตเยาวชนชนด้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกัน	๙๘
ชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน	
สรุป	๑๐๓
บทที่ ๕ สรุปและข้อเสนอแนะ	๑๐๔
สรุป	๑๐๔
ข้อเสนอแนะ	๑๐๗
บรรณานุกรม	๑๐๙
ภาคผนวก	๑๑๒
ผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	๑๑๓
ผนวก ข เอกสารชี้แจงข้อมูลและหนังสือให้ความยินยอมการเข้าร่วมการวิจัย	๑๒๐
ประวัติย่อผู้วิจัย	๑๒๒

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๒ - ๑ การแบ่งมอบหน่วยรับผิดชอบหลัก/เจ้าภาพบูรณาการนโยบาย ของ สมช.	๓๙
๓ - ๑ สรุปการดำเนินงานในกระบวนการที่ ๑ การพัฒนาศักยภาพ วิทยากรต้นแบบ	๖๙
๓ - ๒ สรุปการดำเนินงานในกระบวนการที่ ๒ การพัฒนาศักยภาพ ของแกนนำเยาวชน “ทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติด”	๗๓

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๑ - ๑	๖
๒ - ๑	๑๘
ป้องกันราชอาณาจักร	
๒ - ๒	๒๕
๒ - ๓	๕๒
๒ - ๔	๖๒
๓ - ๑	๖๕
๓ - ๒	๗๐
วิทยาการต้นแบบ	
๓ - ๓	๗๔
แกนนำเยาวชน “ทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด”	

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๒ - ๑ การแบ่งมอบหน่วยรับผิดชอบหลัก/เจ้าภาพบูรณาการนโยบาย ของ สมช.	๓๙
๓ - ๑ สรุปการดำเนินงานในกระบวนการที่ ๑ การพัฒนาศักยภาพ วิทยากรต้นแบบ	๖๙
๓ - ๒ สรุปการดำเนินงานในกระบวนการที่ ๒ การพัฒนาศักยภาพ ของแกนนำเยาวชน “ทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติด”	๗๓

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๑ - ๑	๖
๒ - ๑	๑๘
ป้องกันราชอาณาจักร	
๒ - ๒	๒๕
๒ - ๓	๕๒
๒ - ๔	๖๒
๓ - ๑	๖๕
๓ - ๒	๗๐
วิทยากรต้นแบบ	
๓ - ๓	๗๔
แกนนำเยาวชน “ทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด”	

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๑ - ๑	๖
๒ - ๑	๑๘
ป้องกันราชอาณาจักร	
๒ - ๒	๒๕
๒ - ๓	๕๒
๒ - ๔	๖๒
๓ - ๑	๖๕
๓ - ๒	๗๐
วิทยากรต้นแบบ	
๓ - ๓	๗๔
แก่นนำเยาวชน “ทูตเยาวชนด้านภยยาเสพติด”	

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์ปัญหายาเสพติดในปัจจุบันจากรายงานของ WORLD DRUG REPORT ครั้งล่าสุดเมื่อ พ.ศ.๒๕๖๑ ที่ได้ประมาณการผู้ติดยาเสพติดจากทั่วโลกพบว่า มีผู้ติดยาเสพติดจำแนกตามชนิดที่ได้รับความนิยม ได้แก่ กัญชา จำนวน ๑๘๓ ล้านคน สารสกัดจากฝิ่น จำนวน ๓๕ ล้านคน ยาบ้า และสารกระตุ้นต่าง ๆ จำนวน ๓๗ ล้านคน ยาไอซ์ จำนวน ๒๒ ล้านคน ยาแก้ปวดและยานอนหลับ จำนวน ๑๘ ล้านคน รวมถึงโคเคน จำนวน ๑๗ ล้านคน (World Drug Report, 2018) ซึ่งผลการรายงานข้างต้นสอดคล้องกับรายงานจากสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Office on Drugs and Crimes - UNODC) ที่ระบุว่าทั่วโลกมีผู้ติดยาเสพติดจำนวนประมาณ ๒๕๐ ล้านคน ในจำนวนนี้ ผู้ติดยาเสพติดราว ๒๙.๕ ล้านคน กำลังประสบปัญหาและความทุกข์ทรมานสืบเนื่องมาจากการติดยาเสพติด ซึ่งจำนวนของผู้ที่ทุกข์ทรมานสืบเนื่องมาจากการติดยาเสพติด คิดเป็นร้อยละ ๐.๖ ของประชากรผู้ใหญ่ทั่วโลก (UNODC, 2019)

สำหรับในประเทศไทย ถือได้ว่าปัญหายาเสพติดเป็นวาระแห่งชาติ (National agenda) เนื่องจากการแพร่ระบาดของยาเสพติดในประเทศไทยเป็นปัญหาที่สร้างความเดือดร้อน และส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างมาก โดยเฉพาะในพื้นที่ชายแดนภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ถือเป็นจุดลักลอบสำคัญในการนำเข้ายาเสพติด เนื่องจากการผลิตยาเสพติดจากภายนอกประเทศเพิ่มปริมาณมากขึ้น ซึ่งถือเป็นปัจจัยภายนอกที่ควบคุมไม่ได้ จึงเป็นเหตุให้ยังคงมีความต้องการระบายนยาเสพติดจากกลุ่มผู้ผลิตและนักค้ายาเสพติดในประเทศเพื่อนบ้าน และยังคงมีความพยายามลักลอบนำเข้ายาเสพติดตามแนวชายแดนอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้เนื่องจากพื้นที่นำเข้าทางภาคเหนือถูกกีดตันอย่างหนักจากเจ้าหน้าที่ จึงส่งผลให้การลักลอบนำเข้ายาเสพติดในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะจังหวัดเลยและหนองคาย หมู่บ้านชุมชนตามแนวชายแดนถูกใช้เป็นแหล่งพักยาเสพติด ซึ่งมีกลุ่มนักค้ารายย่อยในพื้นที่ตอนในของภาค รวมทั้งกลุ่มรับจ้าง/ขนและลำเลียงยาเสพติดตามความต้องการของกลุ่มนายทุนทั้งในและนอกพื้นที่ การค้าและแพร่ระบาดของยาเสพติดยังคงมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น กลุ่มผู้เสพรายใหม่ยังคงเพิ่มสูงขึ้น รวมถึงกลุ่มผู้ใช้แรงงานในภาคเกษตรกรรมยังมีความเชื่อว่าการใช้ยาเสพติดโดยเฉพาะยาบ้าสามารถช่วยให้มีแรงทำงานได้ ซึ่งส่งผลต่อรายได้ที่เพิ่มขึ้น อีกทั้งยังมีนักค้ารายย่อยในพื้นที่เพิ่มขึ้นโดยเฉพาะเยาวชนทั้งในและนอกสถานศึกษา

ทั้งนี้ ถือเป็นหน้าที่ของบุคลากรจากทุกภาคส่วนในการร่วมมือดำเนินงานด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด โดยคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติได้กำหนดประเด็นเร่งด่วนในช่วง ๕ ปีแรกของการดำเนินยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.๒๕๖๑ - ๒๕๖๕) ซึ่งเกี่ยวข้องกับปัญหายาเสพติด ในประเด็นของแนวทางการสร้างตำบลมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน (ศิริสุข ยืนหาญ, บรรยาย, ๒๕๖๑) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาประเทศตามโมเดล Thailand 4.0 ที่ให้ความสำคัญกับการสร้างภูมิคุ้มกันให้คนไทยไม่ตกอยู่ในภาวะเสี่ยงด้านยาเสพติดโดยเฉพาะเยาวชน ซึ่งนับเป็นกำลังสำคัญของการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้ ยาเสพติดที่เป็นปัญหาแพร่ระบาดหลัก คือ ยาบ้า ซึ่งสอดคล้องกับสรุปผลการปฏิบัติงานระหว่างวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๑ ถึง ๑๘ กันยายน ๒๕๖๒ มีการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาเสพติด จำนวน ๓๕๐,๐๐๐ คดี สามารถยึดของกลาง ได้แก่ ยาบ้า จำนวน ๕๑๒ ล้านเม็ด ยาไอซ์ จำนวน ๑๕ ตัน เฮโรอีน จำนวน ๘๐๐ กิโลกรัม โคเคน จำนวน ๒๕ กิโลกรัม เคตามีน จำนวน ๗๒๐ กิโลกรัม กัญชา จำนวน ๑๓,๐๐๐ กิโลกรัม และขยายผลยึดทรัพย์สินของเครือข่ายยาเสพติด คิดเป็นมูลค่าถึง ๓,๐๐๐ ล้านบาท รวมมูลค่ายาเสพติดกว่า ๖๐,๐๐๐ ล้านบาท (จุฑามาส รักษาพันธุ์, ๒๕๖๒) ทั้งนี้ กลุ่มเสี่ยงหลักต่อการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ได้แก่ กลุ่มเด็กและเยาวชน โดยพบผู้กระทำผิดเกี่ยวกับ การเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ทั้งในมิติของการเสพและกระทำความผิด ที่ผ่านมามีปัญหาเยาวชนเสพยาติดมากถึง ๒.๗ ล้านคน อายุระหว่าง ๑๕ - ๑๙ ปี จำนวน ๓ แสนคน ต้องเข้ารับการรักษา ส่วนเยาวชนอายุ ๑๑ ปี จำนวน ๗ คน เริ่มเสพยาบ้า และอายุ ๗ ปี เริ่มส่งยาบ้า (สันติ เสรี, ๒๕๖๒)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๖๕ กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว โดยให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ และต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.๒๕๖๐ ซึ่งก็คือ ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) เป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของประเทศไทย ที่ประกอบด้วย ๖ ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ยุทธศาสตร์ชาติการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ สำหรับยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ ที่ให้ความสำคัญกับการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ เพื่อปรับสภาพแวดล้อมด้านความมั่นคง ให้ประเทศมีความสงบเรียบร้อยและสันติสุข ในขณะเดียวกันก็จะต้องมีการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงที่มีอยู่ในปัจจุบัน เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการค้ำมนุษย์ ปัญหาการขาดเสถียรภาพทางการเมือง ปัญหาความไม่สงบในบางพื้นที่ รวมทั้งป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาใหม่ ซึ่งปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อความ

มั่นคงที่สำคัญประการหนึ่งของประเทศไทย ในสถานการณ์ปัจจุบันประเทศไทยประสบกับปัญหาการเป็นทางผ่านและปลายทางของยาเสพติด ด้วยลักษณะทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทย ที่มีที่ตั้งและแนวเขตติดต่อกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทำให้เกิดสถานะที่เกื้อกูลต่อการเกิดการแพร่ระบาดของยาเสพติดมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ปัญหายาเสพติดจึงนับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญและเป็นภัยคุกคามที่ร้ายแรง ส่งผลต่อความมั่นคงของชาติที่ต้องเร่งแก้ไข ปัญหา ในขณะเดียวกันกำลังทหารในกองกำลังป้องกันชายแดนก็ต้องมีการปรับตัวตามภัยคุกคามที่เปลี่ยนไปในหลายมิติ รูปแบบของภัยคุกคามถือเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดบทบาทและภารกิจของทหาร จากความเปลี่ยนแปลงของโลกและสถานะแวดล้อม สถานการณ์ทางยุทธศาสตร์ยังคงเต็มไปด้วยความไม่แน่นอน ภัยคุกคามในการใช้กำลังทางทหารได้ลดระดับลง แต่มีโอกาสเกิดขึ้นได้ขณะที่ภัยคุกคามในรูปแบบอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ภัยคุกคามทางทหาร (Non - military Threats) หรือภัยคุกคามรูปแบบต่าง ๆ (Non - traditional Threats) กลับปรากฏการขยายตัวเพิ่มขึ้นโดยทั่วไป และส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในทุกด้าน การปรับตัวดังกล่าวนี้ จึงมีความจำเป็นเพื่อให้กองกำลังป้องกันชายแดนสามารถปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ได้ แต่อย่างไรก็ตามในบางภารกิจหน่วยงานภาครัฐเหล่านี้ก็ยังไม่มีความเพียงพอที่จะแก้ปัญหาทุกอย่างได้ กำลังทหารจำเป็นต้องรับภารกิจเป็นหน่วยนำในการแก้ไขปัญหา ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับภัยคุกคามด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่รับผิดชอบและสามารถปฏิบัติการหลักในการป้องกันประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, ๒๕๕๘)

สอดคล้องกับแนวนโยบายแผนยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดฉบับปัจจุบัน (พ.ศ.๒๕๕๘ - ๒๕๖๒) ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ซึ่งถือเป็นยุทธศาสตร์การป้องกันกลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด การดำเนินงานป้องกันปัญหายาเสพติดในกลุ่มเสี่ยงโดยเฉพาะเด็กและเยาวชน และได้เล็งเห็นความสำคัญที่ทุกองค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องร่วมมือทำงานเชิงบูรณาการโดยกำหนดเป็นประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑ สร้างภูมิคุ้มกันให้เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาต่อการรองรับสภาพปัญหายาเสพติดในสังคม ซึ่งมีเป้าหมายหลักในการดำเนินการกลุ่มใหญ่ที่เด็กวัยรุ่น (๑๓ - ๑๙ ปี) ที่มีจำนวนมากถึง ๖.๕ ล้านคน และประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ สร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันให้เด็กและเยาวชนนอกสถานศึกษา ซึ่งต้องอาศัยกลยุทธ์ในการทำงานด้วยการสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติดในกลุ่มปฐมวัยและวัยเด็ก ด้วยกระบวนการกลุ่มเกลาทางสังคม (Socialization) สร้างความภาคภูมิใจของตนเอง (Self - esteem) สติปัญญา (Intelligence) และความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Quotient - EQ) รวมถึงการพัฒนาอัตลักษณ์ (Identity) ตลอดจนจนถึงเรื่องของการสร้างจริยธรรม (Moral development) สร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ (Resilience) และสร้างสังคมรอบตัวเข้มแข็งให้กับหน่วยงานที่มีส่วนสัมพันธ์โดยตรงกับเป้าหมายคือ ครอบครัว ชุมชน โรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, ๒๕๕๘)

การแก้ไขปัญหายาเสพติดปัจจุบัน ทางภาครัฐและทุกภาคส่วนได้พยายามสร้างเครือข่ายความร่วมมือและบูรณาการแผนงานในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงระดับปฏิบัติการในพื้นที่ ทั้งนี้ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติ ได้กำหนดนโยบายการแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยมีกองกำลังสุรศักดิ์มนตรี กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค ๒ ส่วนแยก ๑ และศูนย์อำนวยการเอาชนะยาเสพติดในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เป็นหน่วยงานปฏิบัติหลัก ด้วยการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ และได้มีปฏิบัติการประเทศไทยเข้มแข็งชนะยาเสพติดยั่งยืน ภายใต้ยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด ด้วยการปฏิบัติตามนโยบายและปฏิบัติการของรัฐบาล โดยบูรณาการการทำงานในทุกระดับกับทุกภาคส่วนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกลุ่มเสี่ยงที่เป็นเด็กและเยาวชน อันเป็นบุคลากรที่เป็นกำลังสำคัญพื้นฐานในการพัฒนาประเทศ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาศักยภาพเยาวชน ให้มีความรู้ความสามารถ มีความเข้มแข็ง มีจิตสำนึกในการเป็นผู้นำการป้องกันและเอาชนะยาเสพติด โดยกองกำลังสุรศักดิ์มนตรีได้ดำเนินโครงการทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติด ซึ่งเป็นความร่วมมือการทำงานระหว่างหน่วยงานด้านความมั่นคง หน่วยงานด้านการศึกษา และผู้เกี่ยวข้องจากทุกภาคส่วน เพื่อการพัฒนางานด้านการป้องกันยาเสพติดในพื้นที่ที่รับผิดชอบอย่างมีประสิทธิภาพ

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมุ่งหวังที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาทูตเยาวชนเพื่อต้านภัยยาเสพติดในพื้นที่รับผิดชอบของกองกำลังสุรศักดิ์มนตรี ในบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เพื่อพัฒนาทูตเยาวชนให้เป็นต้นแบบด้านการป้องกันยาเสพติด ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสภาพในการดำเนินโครงการทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
๒. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
๓. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน” ประกอบด้วยขอบเขตการศึกษาดังนี้

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา

๑.๑ ศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี ในการกำหนดยุทธศาสตร์ และความเชื่อมโยงของยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี กับนโยบายและแผนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

๑.๒ ศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางในการพัฒนาทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

๑.๓ ศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน รวมทั้งศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค เพื่อให้ทราบถึงความสำคัญของปัจจัยดังกล่าวและนำมากำหนดเป็นเป็นแนวทางในการพัฒนาทูตเยาวชนอย่างเหมาะสมต่อไป

๒. ขอบเขตด้านประชากร

ผู้วิจัยจะดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกต่อกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีความเชี่ยวชาญทั้งด้านการพัฒนา ด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในกลุ่มเยาวชน และผู้มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานในกองกำลังป้องกันชายแดน ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ซึ่งรับผิดชอบพื้นที่ ๕ จังหวัดชายแดน ประกอบด้วย จังหวัดเลย หนองคาย บึงกาฬ นครพนม และมุกดาหาร จำนวน ๓๓ คน ประกอบด้วย

๒.๑ ผู้แทนทูตเยาวชน จำนวน ๒๕ คน (๕ จังหวัด ๆ ละ ๕ คน)

๒.๒ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน ๕ คน

๒.๓ ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาค ๔

๒.๔ ผู้อำนวยการศูนย์อำนวยการเอาชนะยาเสพติดในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

๒.๕ เสนาธิการกองกำลังสุรศักดิ์มนตรี

๓. ขอบเขตด้านเวลา

ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาศึกษาตั้งแต่ ตุลาคม ๒๕๖๒ – พฤษภาคม ๒๕๖๓ สำหรับห้วงเวลาที่ศึกษาแนวทางการพัฒนาทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อยู่ในห้วง มีนาคม ๒๕๖๒ - มีนาคม ๒๕๖๓

วิธีดำเนินการวิจัย

ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ร่วมกับการใช้วิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ดังนี้

๑. การรวบรวมข้อมูล

- ๑.๑ ข้อมูลทุติยภูมิ ดำเนินการโดยศึกษาจากตำราและเอกสารต่าง ๆ
- ๑.๒ ข้อมูลปฐมภูมิ ดำเนินการโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ ๓๓ คน

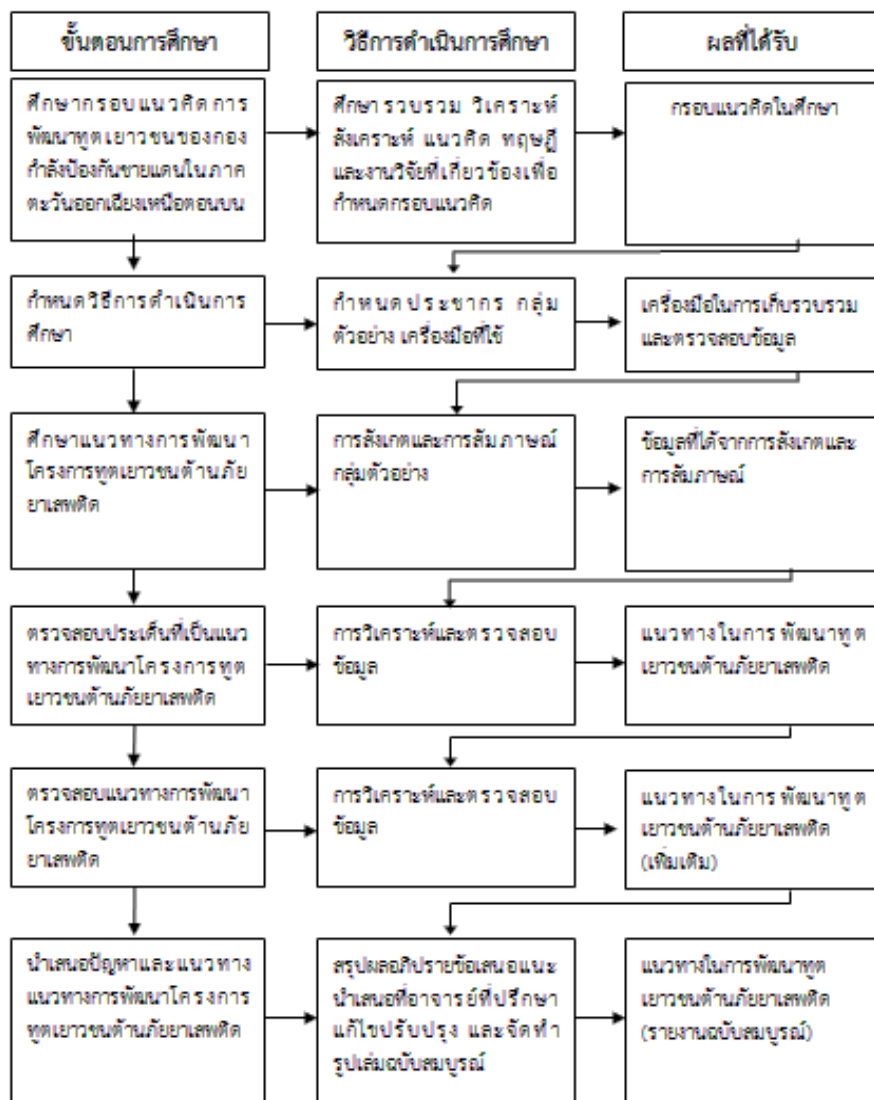
๒. การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์เปรียบเทียบ รวมถึงการสังเคราะห์ข้อมูลทฤษฎี หลักการต่าง ๆ

๓. การนำเสนอข้อมูล

นำเสนอข้อมูลแบบรายงานวิจัยเชิงพรรณนาและวิเคราะห์ ตลอดจนนำเสนอแนวคิดใหม่ ๆ จากการวิจัย

แผนภาพที่ ๑ - ๑ สรุปขั้นตอนการศึกษา

ข้อจำกัดในการวิจัย

ข้อจำกัดในการศึกษาครั้งนี้คือ การที่ผู้วิจัยมีตำแหน่งหน้าที่ผู้บังคับบัญชาระดับสูง และมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการดำเนินโครงการดังกล่าว แม้ผู้วิจัยจะพยายามระมัดระวังไม่ให้บทบาทดังกล่าวของตน เข้ามามีอิทธิพลต่อการวิจัย เช่น การที่ผู้วิจัยแนะนำตนให้ผู้ให้ข้อมูลทราบถึงบทบาทในฐานะผู้วิจัย ไม่ใช่ผู้บังคับบัญชา การชี้แจงให้ทราบถึงจรรยาบรรณของนักวิจัย อาทิ การรักษาความลับ แต่ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญก็ยังคงรับรู้ที่ผู้วิจัยมีสถานภาพเป็นผู้บังคับบัญชาระดับสูง ดังนั้นด้วยบทบาทดังกล่าวอาจมีผลต่อการให้ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ โดยเฉพาะในแง่ของการไม่เปิดเผยรายละเอียดที่ส่งผลกระทบต่องานในหน้าที่ หรือชื่อเสียงของตนและหน่วยงาน แม้ว่าผู้วิจัยจะพยายามระมัดระวังอย่างเต็มที่แล้วก็ตาม

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. เพื่อทราบถึงสภาพในการดำเนินโครงการทูตเยาวชนชนด้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
๒. เพื่อทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการทูตเยาวชนชนด้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
๓. ได้แนวทางในการพัฒนาทูตเยาวชนชนด้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

คำจำกัดความ

แนวทาง	หมายถึง	มรรควิธีหรือครรลองที่เป็นกรอบในการปฏิบัติให้บรรลุไปสู่จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้
การพัฒนา	หมายถึง	การทำให้ทูตเยาวชนชนด้านภัยยาเสพติดสามารถเป็นแกนนำสำคัญในกลุ่มเยาวชนและเป็นต้นแบบในด้านทักษะในการป้องกันตนเองจากการไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดยาเสพติดได้อย่างแท้จริงและเห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม
ทูตเยาวชน	หมายถึง	แกนนำของกลุ่มเยาวชนที่เป็นผู้แทนของกลุ่มและเป็นต้นแบบด้านการป้องกันยาเสพติด

กองกำลังป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

หมายถึง กำลังเฉพาะกิจที่ศูนย์ปฏิบัติการกองทัพบกได้แบ่งมอบให้กับศูนย์ปฏิบัติการกองทัพบกภาคที่ ๑ - ๔ ศูนย์ปฏิบัติการหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษ และหน่วยต่าง ๆ สำหรับกองกำลัง

ป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน คือ กองกำลังสุรศักดิ์มนตรี กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค ๒ ส่วนแยก ๑ และศูนย์อำนวยการเอาชญาเสพติดในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ซึ่งรับผิดชอบพื้นที่ ๕ จังหวัด ชายแดนใต้แก่ จังหวัดเลย หนองคาย บึงกาฬ นครพนม และมุกดาหาร

บทที่ ๒

การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ได้ให้ความสำคัญกับเนื้อหาในเรื่องของศึกษาสภาพในการดำเนินโครงการ รวมถึงวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนศึกษาแนวทางในการพัฒนาทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด โดยใช้แนวคิดเรื่องการพัฒนายุทธศาสตร์ชาติเป็นจุดเริ่มต้น จากนั้นศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เพื่อให้เข้าใจในสภาพปัญหา ยาเสพติด ประกอบกับแนวคิดของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยใช้ทฤษฎีของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในเชิงจิตวิทยาเข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และแนวทางในการพัฒนาทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

แนวคิดในการพัฒนายุทธศาสตร์ชาติ

๑. กล่าวทั่วไป

“แผนการเพื่อให้ได้มาซึ่งชัยชนะ” อาจจะเป็นวลีที่สั้นที่สุด ที่สามารถให้คำนิยามของคำว่า ยุทธศาสตร์ แท้จริงแล้วคำว่ายุทธศาสตร์ หรือภาษาอังกฤษเรียกว่า Strategy นั้น มีที่มาจากคำในภาษาฝรั่งเศสว่า Stratégie ซึ่งเป็นคำที่มีรากศัพท์มาจากภาษากรีกที่ว่า στρατηγία ที่หมายถึงผู้บังคับบัญชา จากความหมายและรากศัพท์ข้างต้น ชี้ให้เห็นได้อย่างชัดเจนถึงความหมายและขอบเขตของยุทธศาสตร์ ว่าเริ่มมาจากวงการทหารก่อน การนำไปผูกโยงกับภาคธุรกิจ ภาคเอกชน เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นมาในภายหลัง

วิธีคิดแบบยุทธศาสตร์ เกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศฝรั่งเศส ในรัชสมัยของจักรพรรดิ Napoleon Bonaparte จากนั้นนายพล Clausewitz แห่งปรัสเซีย ได้นำไปต่อยอดจนเขียนเป็นหนังสือ On war ในภายหลัง เช่นเดียวกับ นายพล Charles de Gaulle ที่ได้เขียนตำราเกี่ยวกับหลักการรบ กองทัพอเมริกันนำเอาหลักคิดในหนังสือดังกล่าวมาบุกฝรั่งเศสจนได้รับชัยชนะในช่วงต้นสงครามโลกครั้งที่ ๒ ตำราดังกล่าว ก็ได้รับอิทธิพลทางความคิดในเชิงยุทธศาสตร์มาจากจักรพรรดิ Napoleon เช่นกัน

ยุทธศาสตร์ถือเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงระหว่างเครื่องมือ (Means) วิธีการ (Ways) และวัตถุประสงค์ (Ends) เป็นกระบวนการที่ได้มาซึ่งเป้าหมายของชาติ ที่มักจะถูกกล่าวถึง

ในรูปของผลประโยชน์แห่งชาติ บทบาทของกระบวนการกำหนดยุทธศาสตร์คือ แปลผลประโยชน์แห่งชาติให้เป็นวิธีการ หรือเครื่องมือที่จะทำให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ ส่วนเครื่องมือหรือวิธีการต่าง ๆ จะถูกกล่าวถึงในรูปของเครื่องมือกำลังอำนาจแห่งชาติ ได้แก่ การเมือง เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา การทหาร วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี พลังงาน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

ทั้งนี้ การทำความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนายุทธศาสตร์ชาติ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจกับบริบทที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนายุทธศาสตร์ชาติ ดังนี้

๑.๑ ผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interests)

สถาบันบรูคกิง (อ้างถึงใน วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ๒๕๕๔ : ๑) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า ผลประโยชน์แห่งชาติ ได้แก่ "จุดหมายปลายทางทั่วไปและต่อเนื่อง ที่ชาติมุ่งกระทำให้บรรลุผล และเป็นจุดหมายปลายทางที่ชาติรู้สึกว่าจะมีความสำคัญแก่ความมั่นคงและความมั่งคั่งแห่งชาติ"

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร (๒๕๕๔ : ๑) ได้นิยามความหมายของคำว่า ผลประโยชน์แห่งชาติไว้ว่า ผลประโยชน์แห่งชาติถือเป็นแนวความคิดที่ได้ไตร่ตรองอย่างรอบคอบที่สุดแล้ว จากบรรดาคำประกอบต่าง ๆ ซึ่งประมวลขึ้นเป็นความต้องการที่สำคัญที่สุดที่ชาติจะขาดเสียมิได้ ทั้งนี้ รวมถึงการคุ้มครองตนเอง ความเป็นเอกราชบูรณภาพแห่งชาติ ความมั่นคงทางทหาร เสถียรภาพทางเศรษฐกิจกับบรรดาความมั่งคั่งทั้งหลายที่จะพึงมี

๑.๒ วัตถุประสงค์แห่งชาติ (National Objectives)

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร (๒๕๕๔ : ๒) ได้นิยามความหมายของวัตถุประสงค์แห่งชาติ ที่มีความหมายถึง จุดหมาย เป้าหมาย หรือความมุ่งหมายต่าง ๆ อันเป็นหลักฐานของชาติ ซึ่งจะต้องหาหนทางให้บรรลุถึงในที่สุด โดยจะต้องกำหนดนโยบายอย่างใดอย่างหนึ่งเข้าหา และจะต้องใช้ความเพียรพยายามตลอดจนต้องนำทรัพยากรต่าง ๆ ของชาติมาใช้ให้บรรลุถึง การกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติควรสำนึกอยู่เสมอว่าเมื่อกำหนดขึ้นแล้วจะเป็นสะพานก้าวไปสู่หรือขจัดอุปสรรคขัดขวางต่าง ๆ ในอันที่จะบรรลุถึงซึ่งวัตถุประสงค์มูลฐานแห่งชาติ

จะเห็นได้ว่า ตามความหมายของคำว่า "วัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติ" ต้องเป็นเรื่องสำคัญยิ่งเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติและเป็นเรื่องที่จะต้องดำเนินการเพื่อขจัดอุปสรรคขัดขวางหรือปัญหาต่าง ๆ ในอันที่จะต้องดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์มูลฐานแห่งชาติ อุปสรรคหรือปัญหาเหล่านั้น จะทราบได้จากการตรวจสอบและวิเคราะห์สถานะแวดล้อมทุกด้านที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติด้านต่าง ๆ ของประเทศ

๑.๓ นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ (National Security Policies)

คือ แนวทางหรือหนทางปฏิบัติในระดับชาติ เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติ ทั้งนี้วัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติข้อหนึ่ง ๆ อาจจะต้องอาศัยนโยบายหลายประการสนับสนุน หรืออาจจะมีหนทางปฏิบัติได้หลายทาง

๑.๔ มาตรการเฉพาะ (Specific Measures)

คือ วิธีการเฉพาะที่กำหนดขึ้นสำหรับดำเนินการเพื่อสนับสนุนนโยบายความมั่นคงแห่งชาติให้บรรลุได้ในห้วงเวลาที่กำหนด

๑.๕ แรงผลักดัน (Forces)

เป็นลักษณะของปรากฏการณ์ที่มีผลกระทบ หรือสามารถที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อการดำเนินการใด ๆ ของรัฐ เพื่อการบรรลุ หรือมิให้บรรลุถึงซึ่งวัตถุประสงค์ และผลประโยชน์แห่งชาติ จะต้องพิสูจน์ทราบแรงผลักดัน เพราะเป็นปัจจัยที่เป็นเหตุเหล่านี้ส่งผลต่อระดับความสำเร็จในการบรรลุยุทธศาสตร์ชาติ

๑.๖ แนวโน้ม (Trends)

คือ หนทางหรือผลซึ่งแรงผลักดันสามารถที่จะทำให้เปลี่ยนแปลงไปได้ โดยแนวโน้มดังกล่าว มีความเกี่ยวข้องไปถึงทิศทาง รูปแบบ และระดับความรุนแรงตามนัยของแรงผลักดัน

๑.๗ พลังอำนาจแห่งชาติ (National Power)

หมายถึง หนทางหรือผลซึ่งแรงผลักดันสามารถที่จะทำให้เปลี่ยนแปลงไปได้ โดยแนวโน้มดังกล่าว มีความเกี่ยวข้องไปถึงทิศทาง รูปแบบ และระดับความรุนแรงตามนัยของแรงผลักดัน

๒. การพัฒนายุทธศาสตร์ชาติ

๒.๑ การกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติและวัตถุประสงค์มูลฐานแห่งชาติ

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร (๒๕๕๔ : ๔) ระบุเอาไว้ว่า ผลประโยชน์แห่งชาติโดยทั่วไปของทุกชาติ โดยหลักจะต้องถือว่า ความเกษมสุขสมบูรณ์กับความมั่นคงปลอดภัย ถือเป็นผลประโยชน์ที่สำคัญยิ่ง นอกจากนั้น การดำรงอยู่ด้วยความมีศักดิ์ศรีและได้รับการยอมรับจากประชาคมโลก นับว่าเป็นผลประโยชน์ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง อย่างไรก็ตาม ความมุ่งหมายในการกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติย่อมขึ้นอยู่กับความรู้สึกนึกคิดของประชาชนในชาติเป็นสำคัญ ซึ่งหากพิจารณาและวิเคราะห์จากเอกสารหลักฐานต่าง ๆ มักพบว่าผลประโยชน์แห่งชาติในแต่ละประเทศส่วนใหญ่มักจะมีหลักการในการกำหนดคล้ายคลึงกัน แต่จะมีผลประโยชน์เฉพาะของตนบางประการที่ต่างกันไป

สำหรับผลประโยชน์แห่งชาติของประเทศไทยนั้น เป็นไปในลักษณะข้างต้น จะแตกต่างกันอยู่บ้างก็เฉพาะการวางน้ำหนักหรือเน้นหนักในแต่ละหลักการซึ่งอาจจะไม่เท่ากัน ตัวอย่าง

ผลประโยชน์แห่งชาติของประเทศไทยประการหนึ่งซึ่งจะเห็นได้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ทุกฉบับได้กล่าวไว้ว่า "ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียวจะแบ่งแยกไม่ได้" กล่าวคือ ประเทศไทยถือหลักการเป็นรัฐเดี่ยวเป็นผลประโยชน์ไม่ใช่หลายรัฐ นอกจากนั้น ยังมีหลักความยุติธรรม ความมีอิสระเสรี ตลอดจนสวัสดิภาพของประชาชน และความอยู่รอดปลอดภัยแห่งรัฐ เป็นต้น

สำหรับการกำหนดวัตถุประสงค์มูลฐานแห่งชาติกระทำได้โดยการแปลงผลประโยชน์แห่งชาติเป็นวัตถุประสงค์มูลฐานแห่งชาติ หากจะพิจารณาจากความหมายของคำว่า วัตถุประสงค์แห่งชาติแล้ว จะเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์แห่งชาติ ก็คือ ผลประโยชน์แห่งชาติที่ได้แจกแจง ละเอียดและกล่าวให้แน่นอนรัดกุมยิ่งขึ้นนั่นเอง ดังนั้น วัตถุประสงค์มูลฐานแห่งชาติ คือ ผลประโยชน์แห่งชาติที่ได้นำมาแจกแจงรายละเอียดแล้ว และกล่าวให้แน่นอนรัดกุมขึ้นเป็นข้อ ๆ นั่นเอง

๒.๒ การประเมินยุทธศาสตร์ชาติ

การประเมินยุทธศาสตร์ชาติเป็นการดำเนินการวิธีเพื่อการวิเคราะห์เลือก กำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติ และนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ จากสภาวะแวดล้อมทั้งภายใน และภายนอกประเทศ กับเพื่อการวิเคราะห์กำลังอำนาจแห่งชาติที่มีอยู่ จุดมุ่งหมายเพื่อจะให้ได้ข้อตกลง ในการใช้ทรัพยากรของชาติให้บังเกิดผลมากที่สุด ในการประเมินนั้น แม้นโยบายที่ได้มาอาจจะไม่ถึงขั้น ที่จะเป็นนโยบายที่ดีที่สุด แต่ก็ยอมให้มีการเสี่ยงได้ ข้อมูลขั้นพื้นฐานโดยทั่วไปมักจะได้มาจากแหล่ง ต่าง ๆ นำมารวบรวมและประมวลเข้าด้วยกัน เพื่อให้มีการประเมินได้อย่างกว้างขวาง อย่างไรก็ตามที่ จะมีการตรวจสอบสภาวะแวดล้อมทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ หากเป็นการประเมิน ยุทธศาสตร์ชาติระยะยาว (๒๐ ปี) แล้ว ควรจะนำวัตถุประสงค์มูลฐานแห่งชาติที่ใช้อยู่ในขณะนั้น มาพิจารณาด้วยอีกครั้งหนึ่ง กล่าวคือ ในห้วงเวลาที่จะทำการประเมินนั้น มีวัตถุประสงค์มูลฐานแห่งชาติ ข้อใดบ้างที่สมควรจะกำหนดไว้เพื่อดำเนินการให้บรรลุผล หรืออาจจะกำหนดวัตถุประสงค์มูลฐาน แห่งชาติบางข้อเพิ่มขึ้นมาใหม่ให้ครบลง เมื่อพิจารณาแล้วว่าจะมีความเป็นไปได้มากขึ้นภายในกรอบของ ผลประโยชน์แห่งชาติที่กำหนดไว้ ส่วนการเลือกวัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติ และนโยบายความมั่นคง แห่งชาติที่สนับสนุนวัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติในขั้นสุดท้ายนั้น จะต้องขึ้นอยู่กับการตรวจสอบสภาวะ แวดล้อมทั้งภายในและภายนอกประเทศร่วมกับการวิเคราะห์กำลังอำนาจแห่งชาติ และการพิจารณา แบบแผนของชาติในลำดับต่อไป ทั้งนี้ วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร (๒๕๕๔ : ๕) ระบุว่า การประเมิน ยุทธศาสตร์ชาติ ประกอบด้วย ๑) การตรวจสอบสภาวะแวดล้อม ๒) การพิจารณา กำหนดวัตถุประสงค์ เฉพาะแห่งชาติเพื่อเลือก ๓) การวิเคราะห์กำลังอำนาจแห่งชาติและแบบแผนของชาติ และ ๔) การกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติที่เสนอ การพิจารณา กำหนดนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ และ มาตรการเฉพาะ

๒.๓ การตรวจสอบสภาวะแวดล้อม

การตรวจสอบสภาวะแวดล้อมประกอบด้วย การพิสูจน์ทราบ และการบรรยายให้เห็นถึงแรงผลักดัน และแนวโน้มที่สำคัญ เรื่องที่ท้าทายต่อการที่ชาติจะต้องเข้าดำเนินการในโอกาสต่าง ๆ กับปัญหาต่าง ๆ (การคุกคาม) จุดมุ่งหมายก็เพื่อจะระดมข่าวสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมดให้สามารถชี้ชัดลงไปได้ว่า อะไรเป็นแรงผลักดันและจะมีแนวโน้มไปในทิศทางใดรวมทั้งได้มีการพิสูจน์ทราบปัญหาและโอกาสต่าง ๆ ด้วย ทั้งนี้สามารถกระทำได้โดย

๑) รวบรวมข่าวสารอันเป็นความรู้ภูมิหลังตามพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ หรือข่าวสารเกี่ยวกับปัญหาสำคัญ ๆ ทั้งภายนอกและภายในประเทศ โดยปกติข้อมูลเหล่านี้จะจัดลำดับตามระบบของการรวบรวมข้อมูล ถ้าเป็นข่าวสารจากภายนอกประเทศอาจจะพิจารณารวบรวมมาโดยลำดับ เช่น จากยุโรป ตะวันออกกลาง เอเชียใต้ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตะวันออกไกล แอฟริกา ลาตินอเมริกา สหรัฐอเมริกา สหพันธรัฐรัสเซีย และประชาคมรัฐเอกราชยุโรปตะวันออก สาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นต้น เมื่อเป็นที่ตกลงกันแล้วว่าเรื่องราวของข่าวสารขั้นใดเป็นภัยคุกคาม หรือมีผลกระทบต่อผลประโยชน์และความมั่นคงปลอดภัยแก่ประเทศชาติแล้วหากในพื้นที่แห่งไหนมีประเทศใดเข้ามาเกี่ยวข้องก็ควรระบุชื่อประเทศนั้น ๆ ลงไปให้ชัดเจนด้วย ส่วนภายในประเทศอาจจะรวบรวมข่าวสาร ตามภาคต่าง ๆ หรืออาจจะเก็บมาเป็นเรื่อง ๆ ตามปัญหาที่เห็นว่าสำคัญต่อความมั่นคงของประเทศ ซึ่งบางครั้งอาจจะเกี่ยวข้องถึงประเทศรอบบ้านหรือประเทศอื่น ๆ ด้วย ก็ให้ระบุประเทศนั้น ๆ ลงไปให้ชัดเจนด้วยเช่นกัน

๒) พิจารณาแยกแรงผลักดัน และแนวโน้มของแต่ละเรื่องไว้ต่างหาก รวมทั้งผลกระทบจากปัญหาต่าง ๆ หรือจากสภาพของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อผลประโยชน์และความมั่นคงแห่งชาติด้วย ผลกระทบในที่นี่นี้อาจเป็นไปในทางที่ดีหรือไม่ดีก็ได้ และอาจจะมีผลทันทีหรือมีผลต่อเนื่องเป็นเวลานานก็ได้

๓) เมื่อพิสูจน์ทราบแรงผลักดันได้แล้ว ให้ประเมินแนวโน้มที่เกิดขึ้นในขณะนั้น ในแง่ของทิศทางของแนวโน้มซึ่งแรงผลักดันน่าจะแสดงให้ปรากฏขึ้นได้ในห้วงระยะเวลาหนึ่งในอาณาบริเวณต่าง ๆ

๔) การตรวจสอบสภาวะแวดล้อมก็เพื่อจะพิจารณาหาโอกาสจากแรงผลักดัน และแนวโน้มที่แสดงออก ซึ่งชาติสามารถจะใช้เป็นโอกาสขยายผลประโยชน์แห่งชาติ และเพื่อพิจารณาได้ว่าอะไรเป็นภัยคุกคามหรือเป็นปัญหาที่จะเกิดขึ้นแก่ประเทศจากแรงผลักดันและแนวโน้มนั้น ๆ

๕) ปัญหาเกิดขึ้นได้จากปัจจัยอย่างน้อยสองประการคือความสำเร็จในความสำเร็จขั้นสุดท้ายกับอุปสรรคที่ขัดขวางความสำเร็จความสำเร็จ ความปรารถนา สภาพความเป็นจริงตามเหตุการณ์ต่าง ๆ แรงผลักดันกับแนวโน้มซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการที่จะได้มาซึ่งความสำเร็จในความสำเร็จขั้นสุดท้ายนั่นเองที่ก่อให้เกิดปัญหา ในทางตรงกันข้ามแรงผลักดัน และแนวโน้มที่สอดคล้องกับความมุ่งหมายแห่งชาติ ย่อมเป็นโอกาสที่ชาติอาจจะแสวงประโยชน์และขยายผลออกไปได้

๒.๔ การพิจารณากำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติเพื่อเลือก

จากการตรวจสอบสภาวะแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในประเทศ และทราบปัญหาหรือภัยคุกคามที่มีผลกระทบต่อผลประโยชน์และความมั่นคงปลอดภัยแห่งชาติ รวมทั้งมองเห็นโอกาสที่จะขยายผลประโยชน์แห่งชาติแล้ว จะสามารถกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติได้หลาย ๆ ประการว่าชาติจะต้องทำอะไรบ้างเพื่อรับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่พิสูจน์ทราบได้ โดยการกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติ ควรระลึกอยู่เสมอว่า เมื่อกำหนดขึ้นแล้วจะเป็นสะพานก้าวไปสู่หรือจัดอุปสรรคขัดขวางต่าง ๆ ที่จะบรรลุวัตถุประสงค์มูลฐานแห่งชาติ ดังนั้น วัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติจึงอาจจะมีเพื่อการพัฒนา เพราะบางครั้งปัญหาที่เกิดขึ้นอาจจะเกินกำลังความสามารถที่มีอยู่ และเพื่อการใช้กำลังอำนาจแห่งชาติซึ่งจะต้องพิจารณาจัดสรรทรัพยากรให้ได้ส่วนสัมพันธ์กันตามความเหมาะสม

๒.๕ การวิเคราะห์กำลังอำนาจแห่งชาติและพิจารณาแบบแผนของชาติ

การปฏิบัติในขั้นนี้ ถือเป็น การวิเคราะห์กำลังทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อผลแห่งความสำเร็จในอันที่จะบรรลุวัตถุประสงค์แห่งชาติ และจะต้องประเมินองค์ประกอบของกำลังอำนาจแห่งชาติที่มีอยู่ทั้งหมด ตลอดจนจะต้องมีการพิจารณาวิธีการหรือ แนวทางตามประเพณีปฏิบัติของชาติประกอบด้วย กล่าวคือ การวิเคราะห์กำลังอำนาจแห่งชาติจะต้องกระทำควบคู่กันไปกับวัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติเพื่อเลือกที่น่าจะเป็นไปได้ในแต่ละวัตถุประสงค์ การวิเคราะห์กำลังอำนาจแห่งชาติก่อนแล้ว จึงกำหนดนโยบายนั้นจะช่วยให้ง่ายต่อการชี้ให้เห็นอย่างเด่นชัดว่า วัตถุประสงค์ข้อใดเป็นวัตถุประสงค์ที่ปรารถนา หรือน่าจะเป็นไปได้ การวิเคราะห์กำลังอำนาจแห่งชาติดำเนินการตามลำดับคือ วิเคราะห์สภาวะแวดล้อมทางกายภาพ การเมือง เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา การทหาร รวมถึงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี การพลังงาน และสิ่งแวดล้อม

ทั้งนี้ ข้อสังเกตสำหรับปัญหาที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์ระหว่างประเทศ การวิเคราะห์กำลังอำนาจของชาติอื่น ประกอบด้วยเป็นเรื่องสำคัญมิได้ยิ่งหย่อนไปกว่าการวิเคราะห์เฉพาะกำลังอำนาจแห่งชาติของตนแต่ฝ่ายเดียว ถ้าชาตินั้น ๆ มีอิทธิพลต่อการประเมินกำลังอำนาจแห่งชาติของเราด้วย ทั้งนี้ สุดแล้วแต่ปัญหาหรือพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่จะต้องทำการพิจารณา ดังนั้น ประสิทธิภาพและผลของกำลังอำนาจแห่งชาติที่มีอยู่จึงแตกต่างกันไป ตามกรณีแวดล้อมซึ่งได้แก่ สถานที่ตั้ง เวลาที่จับจุดมุ่งหมาย ที่จะใช้กำลังอำนาจแห่งชาตินั้น ๆ เรื่องดังกล่าวนี้จะต้องได้รับการพิจารณาในการตรวจสอบกำลังอำนาจแห่งชาติ ตัวอย่างเช่น ความสามารถของชาติที่จะปฏิบัติต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ในอาณาบริเวณที่มีรัฐบาลของมิตรประเทศร่วมมือด้วย และมีเครื่องมือทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง การทหาร มากพอและสามารถนำมาใช้ได้ ความสามารถที่จะกระทำการสิ่งใดได้สำเร็จเมื่อมีกำลังทรัพยากรอยู่แล้วจะแตกต่างกันมากเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ได้เหมาะสมกับกรณีแวดล้อมด้วยเช่นเดียวกัน สำหรับการพิจารณาแบบแผนของชาติ หรือแนวทางที่ชาติมีประเพณีอยู่กับ

การปฏิบัติภารกิจของชาติ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การประพุดติปฏิบัติที่ตกทอดสืบกันมาทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมจิตวิทยา

๒.๖ การพัฒนาวัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติ นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ และมาตรการเฉพาะ

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร (๒๕๕๔ : ๗) ระบุว่า การกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติที่เสนอวัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติที่เสนอ คือ วัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติเพื่อเลือกที่ได้รับการวิเคราะห์ควบคู่กันไปกับกำลังอำนาจแห่งชาติ รวมทั้งได้พิจารณาวิธีการหรือแบบแผนของชาติ ประกอบด้วยแล้ว ซึ่งถ้าเห็นว่าวัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติที่เสนอในข้อนั้น ๆ ชาติมีกำลังอำนาจ หรือกำลังทรัพยากรที่มีอยู่สามารถจะสนับสนุนให้เป็นไปตามนั้นได้ วัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติที่เสนอข้อนั้น จะเป็นวัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติที่เสนอ ดังนั้นให้หยิบยกเอาวัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติที่เสนอจากการวิเคราะห์ที่ได้ดำเนินการไว้แล้ว มาเป็นตัวตั้งในการกำหนดนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ

สำหรับการกำหนดนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ เริ่มจากการกำหนดนโยบายความมั่นคงแห่งชาติเพื่อเลือก เพื่อจะใช้ดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติ วัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติ ข้อหนึ่ง ๆ อาจจะต้องอาศัยนโยบายหลายประการสนับสนุน หรืออาจจะมีหนทางปฏิบัติได้หลายทาง ดังนั้น ควรจะกำหนดนโยบายไว้เพื่อเลือกไว้ประมาณ ๒ - ๓ หนทาง หรือถ้าวัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติข้อใดข้อหนึ่งจะต้องอาศัยกลุ่มนโยบายหลายประการสนับสนุน ก็ควรจะกำหนดไว้เพื่อเลือกประมาณ ๒ - ๓ กลุ่ม นโยบายที่กำหนดขึ้นจะเป็นเสมือนมาตรการที่จะนำไปใช้เพื่อให้บรรลุถึงความสำเร็จ ตามวัตถุประสงค์แห่งชาติที่กำหนดไว้ ดังนั้นควรจะกำหนดควบคู่กันไปกับวัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติที่เสนอ กล่าวคือ เมื่อวัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติที่เสนอมีลักษณะบอกว่า จะต้องทำอะไรเพื่อขจัดปัญหาหรืออุปสรรคเหล่านั้น แล้วจะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์แห่งชาติ

การวิเคราะห์นโยบายความมั่นคงแห่งชาติเพื่อเลือกวิเคราะห์ผลดี - ผลเสียของนโยบายที่กำหนดไว้เพื่อเลือกในแต่ละนโยบาย และพิจารณาเลือกเฉพาะนโยบายหรือกลุ่มนโยบายที่เห็นว่าดีที่สุดไว้ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ การเลือกนโยบายหรือกลุ่มนโยบายที่ดีที่สุดขึ้นอยู่กับกระบวนการ ตัดสินใจที่ระหว่งการเสี่ยง การตอบสนองวัตถุประสงค์และความสิ้นเปลือง ก็จะได้ นโยบายความมั่นคงแห่งชาติที่เสนอ ซึ่งถือเป็นนโยบายที่เลือกไว้หรือที่เสนอแนะนั้นจะต้องพิสูจน์ว่าสามารถจะนำไปใช้ได้ ทั้งนี้โดยการพิจารณาว่าจะมีผลในทางปฏิบัติได้หรือไม่ ซึ่งจะต้องพิจารณาประกอบกับปัจจัยอื่น ๆ คือ ทรัพยากรที่มีอยู่กับการสนับสนุนของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศด้วย หากสามารถพิสูจน์ได้ว่านำไปใช้ได้ ก็จะเป็นนโยบายที่เสนอหรือนโยบายความมั่นคงแห่งชาติต่อไป

๒.๗ การกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ

จากการวิเคราะห์และพิจารณาเลือกนโยบายความมั่นคงแห่งชาติที่เห็นว่าดีที่สุดไว้ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ กับการพิสูจน์นโยบายนั้น ๆ ว่าสามารถใช้ได้แล้วจะได้นโยบายความมั่นคงแห่งชาติที่เสนอ และหากนโยบายมีความละเอียดรัดกุมรวมทั้งให้แนวทางที่ชัดเจนเพียงพอแก่การที่จะนำไปทำเป็นแผนงานแห่งชาติ เพื่อแจกจ่ายให้ส่วนราชการต่าง ๆ รับผิดชอบดำเนินการต่อไปได้แล้ว นโยบายนั้นก็คือ ยุทธศาสตร์ชาติ อย่างไรก็ตามก็จากประสบการณ์ในการปฏิบัติ นโยบายความมั่นคงแห่งชาติที่เสนอมักจะกล่าวเป็นหนทางปฏิบัติไว้กว้าง ๆ และในคำจำกัดความของ คำว่า "นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ" ก็หมายถึงหนทางปฏิบัติอย่างกว้าง ๆ แบบหนึ่ง หรือเป็นข้อความแสดงแนวทางปฏิบัติแบบหนึ่ง ซึ่งรัฐบาลแห่งชาติกำหนดขึ้น ในอันที่จะใช้ดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติ ฉะนั้น เมื่อยุทธศาสตร์ชาติ หมายถึง วิธีการหรือเครื่องมือในการพัฒนา และการใช้กำลังอำนาจแห่งชาติทั้ง ๕ ด้าน ทำการสนับสนุนนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ และในตนโยบายเองมักจะกล่าวเป็นหนทางปฏิบัติไว้กว้าง ๆ ดังนั้นในการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติจึงสมควรที่จะนำนโยบายความมั่นคงแห่งชาติที่เสนอมานำวิเคราะห์หามาตรการเฉพาะที่จะสนับสนุนนโยบาย เพื่อให้ได้มาซึ่ง "ยุทธศาสตร์ชาติ" ในอีกวาระหนึ่งด้วย

การกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ เริ่มจากการนำนโยบายความมั่นคงแห่งชาติที่เสนอมานำตั้งควบคู่กับวัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติ ทั้งนี้เพื่อแสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า นโยบายในข้อนั้น ๆ เป็นนโยบายของวัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติข้อใด จากนั้นดำเนินการวิเคราะห์นโยบายความมั่นคงแห่งชาติที่เสนอแต่ละข้อ เพื่อหายุทธศาสตร์ชาติที่จะสนับสนุนนโยบายนั้น ๆ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งยุทธศาสตร์ชาติที่พึงประสงค์ ทั้งนี้โดยพิจารณาปัจจัยจากภายนอกและภายในประเทศ ทั้งปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและปัจจัยสนับสนุนซึ่งจะมีอิทธิพลต่อนโยบาย หรือต่อหนทางปฏิบัติที่จะใช้ดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติ ต่อมาคือการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งหมายถึงการกำหนดวิธีการที่จะสนับสนุนนโยบาย หรือการกำหนดหนทางปฏิบัติย่อยที่จะสนับสนุนนโยบาย จากนั้นพิจารณาแรงผลักดันและแนวโน้มของยุทธศาสตร์ชาติที่กำหนดว่าจะสามารถช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติได้อย่างแท้จริงหรือไม่ ทั้งนี้ให้บรรยายประกอบเหตุผลโดยสังเขปไว้ด้วย

๒.๘ การจัดทำยุทธศาสตร์ชาติในรูปของมาตรการเฉพาะ

ในการจัดทำยุทธศาสตร์ชาตินั้น ควรจะต้องพิจารณาในเรื่องของการกำหนดมาตรการเฉพาะสำหรับให้ส่วนราชการหรือหน่วยงาน ที่จะมีส่วนเกี่ยวข้องไว้ใช้ในการดำเนินการรวมทั้งในเรื่องของห้วงเวลา การกำหนดความต้องการด้านงบประมาณ และการคาดหมายรายได้ของแผ่นดินไว้ด้วย เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติในห้วงเวลาที่พิจารณา โดยในทางทฤษฎีเมื่อยุทธศาสตร์ชาติได้รับอนุมัติจากนายกรัฐมนตรี หรือได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีแล้ว อาจจะใช้เป็นแผนงานแห่งชาติได้เลย ทั้งนี้เพื่อการพัฒนาและการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้บังเกิดผลอย่างเต็มที่ในห้วงระยะเวลาหนึ่ง เพื่อ

ส่งเสริมผลประโยชน์แห่งชาติ ดังนั้น ยุทธศาสตร์ชาติจึงเป็นแนวทางขั้นพื้นฐานสำหรับการทำแผน และแผนงานต่อไป

สำหรับกรรมวิธีในการพัฒนายุทธศาสตร์ชาติตามที่ได้กล่าวมาแล้วตั้งแต่ต้นคือ กรรมวิธีในการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ อย่างไรก็ตาม เพื่อความกะทัดรัด และความเป็นระเบียบเรียบร้อย สวयงามสามารถจะยกร่างยุทธศาสตร์ชาติได้โดยพิจารณาเฉพาะประเด็นที่สำคัญและจำเป็นมาเรียบเรียง เป็นลำดับ คือ ๑) ผลประโยชน์แห่งชาติ ๒) วัตถุประสงค์มูลฐานแห่งชาติ ๓) วัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติ ๔) นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ และ ๕) มาตรการเฉพาะ รวมทั้งการกำหนดความรับผิดชอบไปยังหน่วยงานราชการต่าง ๆ และการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานเหล่านั้น

๓. สรุป

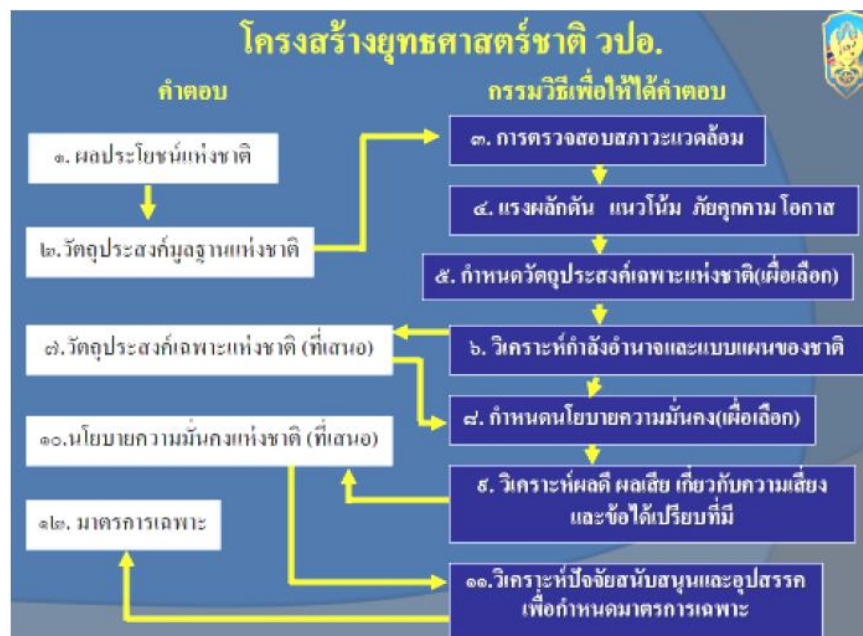
ยุทธศาสตร์ชาติคือกระบวนการที่ใช้แนวทางและเครื่องมือต่าง ๆ อย่างเป็นระบบตาม ขั้นตอนเพื่อบรรลุถึงผลประโยชน์แห่งชาติ โดยเริ่มต้นจากผลประโยชน์แห่งชาติ วัตถุประสงค์มูลฐานแห่งชาติ วัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติ นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ และมาตรการเฉพาะ โดยการดำเนิน ยุทธศาสตร์ชาติจำเป็นต้องใช้พลังอำนาจแห่งชาติ ประกอบด้วย การเมือง เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา การทหาร วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี การพลังงาน สิ่งแวดล้อม เป็นตัวขับเคลื่อนและผลักดันให้ยุทธศาสตร์ ชาติบรรลุถึงผลประโยชน์แห่งชาติ ซึ่งการศึกษาแนวทางการพัฒนาทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดของ กองกำลังป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนนี้ นับว่าเป็นการส่งเสริมและ ขับเคลื่อนพลังอำนาจแห่งชาติในด้านสังคมจิตวิทยา กล่าวคือ ความสำเร็จในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดจากการดำเนินโครงการดังกล่าว ส่งผลให้เยาวชนที่จะต้องเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า ห่างไกลจากยาเสพติด ส่งผลให้มีประชาชนคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถนำความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ไปใช้ ในการพัฒนาประเทศ ให้มีความเจริญก้าวหน้า ซึ่งนอกจากจะช่วยส่งเสริมพลังอำนาจแห่งชาติในด้าน สังคมจิตวิทยาแล้ว แนวทางการพัฒนาทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนใน พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนนี้ สามารถส่งเสริมและเพิ่มพูนพลังอำนาจแห่งชาติด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะพลังอำนาจแห่งชาติ เศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี รวมถึงพลังอำนาจแห่งชาติ ด้านสิ่งแวดล้อมได้ในอีกทางหนึ่งด้วย

การจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ๑๒ ขั้นตอนของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

ยุทธนาสินธุ์ ศรีนุรัตน์เดชา (๒๕๕๙ : ๖) ระบุว่า กระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติของ วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.) สามารถจำแนกออกเป็นการกำหนดเป้าหมายของชาติ ๗ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) การกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติ ๒) การกำหนดวัตถุประสงค์มูลฐานแห่งชาติ ๓) การตรวจสอบ สภาวะแวดล้อม ๔) การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อม หาแรงผลักดัน แนวโน้ม ปัญหาภัยคุกคามและโอกาส ๕) การกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติ (เพื่อเลือก) ๖) การวิเคราะห์กำลังอำนาจและแบบแผนของชาติ

และ ๗) การกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติ (ที่เสนอ) สำหรับการกำหนดนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ อีก ๕ ขั้นตอน กระทำโดยต่อเนื่องกัน คือ ๘) การกำหนดนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ (เพื่อเลือก) ๙) การวิเคราะห์ ผลดี ผลเสีย ความเสี่ยง และทรัพยากรที่มีอยู่ ๑๐) การกำหนดนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ (ที่เสนอ) ๑๑) การวิเคราะห์ปัจจัยสนับสนุนและอุปสรรค และ ๑๒) การกำหนดมาตรการเฉพาะ รวมทั้งสิ้น ๑๒ ขั้นตอน ดังนี้

แผนภาพที่ ๒ - ๑ โครงสร้างยุทธศาสตร์ชาติ ๑๒ ขั้นตอนของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

ที่มา : พลโท ยุทธนาสินธุ์ ศรีนุรัตน์เดชา, ๒๕๕๙ : ๒๔

๑. ขั้นตอนที่ ๑ การกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติ

ผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interests) คือ เป้าหมายของชาติในระยะยาว (ประมาณ ๒๐ ปีขึ้นไป) มีลักษณะเป็นนามธรรม ผลประโยชน์แห่งชาติ คือเป้าหมายแห่งชาติ เป็นแนวความคิดที่ได้ไตร่ตรองอย่างรอบคอบที่สุดแล้ว จากบรรดาองค์ประกอบต่าง ๆ ประมวลขึ้นเป็นความต้องการที่สำคัญที่สุดที่ชาติจะขาดเสียไม่ได้ คือจุดหมายปลายทางทั่วไปและต่อเนื่องที่ชาติมุ่งกระทำให้บรรลุผล และเป็นจุดหมายปลายทางที่ชาติ รู้สึกรู้ว่ามีความสำคัญแก่ความมั่นคงและมั่งคั่งแห่งชาติเป็นเป้าหมายหลักอันสำคัญยิ่งของประชาชนส่วนรวมในชาติ และถ้าหากเปรียบเทียบผลประโยชน์แห่งชาติกับคำที่นิยมใช้ในปัจจุบันคือวิสัยทัศน์จาก Consulting Engineering and Management Company, Limited (CPL) (อ้างถึงใน ยุทธนาสินธุ์ ศรีนุรัตน์เดชา, ๒๕๕๙ : ๖) กล่าวว่า วิสัยทัศน์ (Vision) คือเป้าหมายขององค์กรในช่วงเวลาระยะกลางถึงระยะยาว (ประมาณ ๓ - ๑๐ ปี) โดยปกติวิสัยทัศน์ที่ดีจะประกอบด้วย เป้าหมายระยะยาว (Stretch goal) เป้าหมายขององค์กรนั้น ควรเป็นตำแหน่งขององค์กรที่

แตกต่างจากปัจจุบันที่แสดงถึงความทะเยอทะยานขององค์กร ตำแหน่งขององค์กรในตลาด (Definition of Niche) ตำแหน่งขององค์กรเชิงธุรกิจในตลาด และช่วงเวลา (Time Horizon) ช่วงเวลาที่เป้าหมายตามวิสัยทัศน์บรรลุผลสำเร็จ ดังนั้น เราอาจกล่าวได้ว่าผลประโยชน์แห่งชาติหากนำไปเทียบเคียงกับยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ก็คือ วิสัยทัศน์แห่งชาติ นั่นเอง

๒. ขั้นตอนที่ ๒ การกำหนดวัตถุประสงค์มูลฐานแห่งชาติ

การกำหนดวัตถุประสงค์มูลฐานแห่งชาติเป็น เป้าหมายแห่งชาติ กระทำโดยการถ่ายทอดผลประโยชน์แห่งชาติเป็น “วัตถุประสงค์มูลฐานแห่งชาติ” (Basic national objectives) คือผลประโยชน์แห่งชาติที่เป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น มีลักษณะถาวรและมักจะปรากฏอยู่ในหลักการของชาติ หรือในเอกสารสำคัญ ๆ ของรัฐบาลหรือจะพบในประเพณีและความรู้สึกซึ่งฝังลึกอยู่ในจิตใจ อุปนิสัย ความเชื่อพื้นฐาน และความใฝ่ฝันของประชาชนในชาติเป็นความต้องการที่จะดำรงไว้ หรือให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์อันสำคัญของชาติ เนื่องด้วยวัตถุประสงค์มูลฐานแห่งชาติ (Basic national objectives) อันถือเป็นเป้าหมายแห่งชาติคือ ผลประโยชน์แห่งชาติที่เป็นรูปธรรม ดังนั้น วัตถุประสงค์มูลฐานแห่งชาติก็คือ วิสัยทัศน์แห่งชาติที่เป็นรูปธรรมมากขึ้นนั่นเอง

๓. ขั้นตอนที่ ๓ การตรวจสอบสถานะแวดล้อม

หลังจากที่ได้กำหนดผลประโยชน์แห่งชาติ และ วัตถุประสงค์มูลฐานแห่งชาติในขั้นตอนที่ ๑ และ ๒ ของ โครงสร้างยุทธศาสตร์ชาติแล้ว ในขั้นที่ ๓ คือการตรวจสอบสถานะแวดล้อม เป็นการรวบรวม และจัดระบบข้อมูลของข่าวสาร เรื่องราว ประเด็น หรือปัญหาสำคัญ ๆ อันเป็นสถานการณ์ สภาพการณ์ ปรากฏการณ์ ทั้งภายนอกและภายในประเทศ ตามลักษณะของกำลังอำนาจแห่งชาติด้านต่าง ๆ ถ้าเป็นข่าวสารจากภายนอกประเทศที่มีผลกระทบต่อผลประโยชน์และความมั่นคงของชาติ และ มีประเทศใดเข้ามาเกี่ยวข้องกับระบุชื่อประเทศนั้น ๆ ส่วนภายในประเทศให้รวบรวมข่าวสารที่สำคัญและมีผลกระทบต่อผลประโยชน์และความมั่นคงของชาติ ซึ่งบางครั้งอาจเกี่ยวโยงถึงประเทศรอบบ้านหรือประเทศอื่น ๆ ก็ระบุประเทศนั้น ๆ ลงไปให้ชัดเจนด้วยเช่นกัน

๔. ขั้นตอนที่ ๔ การวิเคราะห์สถานะแวดล้อม

การปฏิบัติในขั้นนี้ คือการหาแรงผลักดัน พิจารณาแนวโน้มปัญหา หรือภัยคุกคาม โอกาส รวมถึง แรงผลักดัน (Forces) อันเป็นสถานการณ์ สภาพการณ์ ปรากฏการณ์ที่มีผลกระทบ หรืออาจมีผลกระทบต่อ การดำเนินการของรัฐ ที่จะส่งผลให้บรรลุหรือไม่บรรลุเป้าหมายแห่งชาติ (ผลประโยชน์แห่งชาติ, วัตถุประสงค์มูลฐานแห่งชาติ) โดยพิจารณาประเด็นที่ได้จากการตรวจสอบสถานะแวดล้อมในขั้นที่ ๓ ตามลักษณะของกำลังอำนาจแห่งชาติด้านต่าง ๆ พิจารณาหรือประเมินแนวโน้ม (Trends) คือผลของแรงผลักดันที่ทำให้เกิดทิศทาง รูปแบบ หรือระดับความรุนแรงไปในทางที่ดี (เชิงบวก) หรือไม่ดี (เชิงลบ) ต่อเป้าหมายแห่งชาติ ดำเนินการพิจารณาประเมินปัญหา หรือภัยคุกคาม (Problem & threats) จากการพิจารณาแรงผลักดันและแนวโน้มแรงผลักดันและแนวโน้มที่เป็นอุปสรรค

ต่อการบรรลุเป้าหมายแห่งชาติ ย่อมเป็นปัญหาภัยคุกคาม หรือเป็นการประเมินโอกาส (Opportunities) คือ ประโยชน์ที่เกื้อกูล หรือส่งเสริมขีดความสามารถของชาติจากการพิจารณาแรงผลักดันและแนวโน้มแรงผลักดัน และแนวโน้มที่สอดคล้องกับการบรรลุเป้าหมายของชาติ ย่อมเป็นโอกาสที่ชาติควรจะแสวงหาและขยายผลต่อไปในอนาคต ดังนั้นการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อม ดำเนินการหลังจากการตรวจสอบสภาวะแวดล้อมตามโครงสร้างยุทธศาสตร์ชาติ วปอ. คือ การหาแรงผลักดัน พิจารณา แนวโน้ม ปัญหาหรือภัยคุกคาม และโอกาส ซึ่งจะกระทำได้ในทุกขั้นตอนของการพัฒนาจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ หากพบว่ามีเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมที่สำคัญ ๆ เกิดขึ้นที่จำเป็น ต้องวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมใหม่

สำหรับการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมที่เราคุ้นเคย สำหรับองค์กร หรือโครงการ คือ การวิเคราะห์ SWOT Analysis เทคนิคนี้ อัลเบิร์ต ฮัมฟรี (อ้างถึงใน ยุทธนาสินธุ์ ศรีนุรัตน์เดชา, ๒๕๕๙ : ๑๖) เป็นผู้ริเริ่มแนวคิดนี้โดยนำเทคนิคนี้มาแสดงในงานสัมมนาที่มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด ซึ่งถือเป็นเครื่องมือในการประเมิน สถานการณ์ สำหรับองค์กร หรือโครงการ ซึ่งช่วยผู้บริหาร กำหนดจุดแข็งและจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายใน โอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก ตลอดจน ผลกระทบที่มีศักยภาพจากปัจจัยเหล่านี้ต่อการดำเนินงานขององค์กร

๕. ขั้นตอนที่ ๕ การกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติ (เพื่อเลือก)

จากการตรวจสอบสภาวะแวดล้อม จากนั้นทำการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อม เพื่อหาแรงผลักดัน แนวโน้มว่าจะเกิดปัญหาหรือภัยคุกคามและโอกาสอะไรบ้างแล้วจึงกำหนดเป็น เป้าหมายแห่งชาติในอีก ๑๐ - ๑๕ ปีข้างหน้าเรียกว่า วัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติ (เพื่อเลือก) (Tentative specific national objectives) ที่ถือเป็นเป้าหมายแห่งชาติในห้วงระยะเวลาประมาณ ๑๐ - ๑๕ ปีข้างหน้า หากคำว่า วิสัยทัศน์ (Vision) คือ เป้าหมายขององค์กรในช่วงเวลา ระยะกลางถึงระยะยาว วัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติ (เพื่อเลือก) ก็คือ วิสัยทัศน์แห่งชาติช่วง ๑๐ - ๑๕ ปีนั่นเอง

๖. ขั้นตอนที่ ๖ การวิเคราะห์กำลังอำนาจแห่งชาติ

เมื่อได้เป้าหมายแห่งชาติ ๑๐ - ๑๕ ปี คือ วัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติ (เพื่อเลือก) (Tentative specific national objectives) หรือวิสัยทัศน์แห่งชาติ ๑๐ - ๑๕ ปี ขั้นตอนต่อไป เป็นการวิเคราะห์กำลังอำนาจและแบบแผนของชาติ

กำลังอำนาจแห่งชาติ (National power) (พลังอำนาจแห่งชาติ ก็ว่า) มีความหมายถึงความสามารถของรัฐประเทศในอันที่จะก่อให้เกิดอิทธิพลแก่รัฐ หรือ ประเทศอื่น ๆ เป็นความสามารถของชาติหนึ่งที่สามารถชักจูงใจทำให้ชาติอื่นกระทำการใด ๆ ตามที่ตนปรารถนา หรือเป็นผลให้เกิดความกดดันจนบรรลุวัตถุประสงค์ทางการเมืองของชาติ โดยแบ่งเป็น ๑) ปัจจัยกำลังอำนาจแห่งชาติที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ ลักษณะทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการทูต การเศรษฐกิจ การศึกษา ประชากร การทหาร วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพลังงาน การบริหารจัดการข้อมูลข่าวสาร และ ๒) ปัจจัยที่เป็นนามธรรม ได้แก่ แบบแผนของชาติ

ลักษณะและเอกลักษณ์ประจำชาติ อุดมการณ์ของชาติ ประเพณี วัฒนธรรม ภาวะผู้นำ ความเชื่อ ศาสนา จริยธรรม และความจงรักภักดี เป็นต้น โดยพิจารณา หรือประเมินกำลังอำนาจแห่งชาติต่าง ๆ เหล่านี้ ในกรณีที่เกี่ยวข้อง หรือที่เป็นอุปสรรค ความเป็นไปได้การยอมรับได้ และความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติ (เพื่อเลือก) ห้วงระยะเวลา ๑๐ - ๑๕ ปี ข้างหน้า แล้วจึงกำหนดเป็นวัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติ (ที่เสนอ) ห้วงระยะเวลา ๕ ปี ข้างหน้า

๗. ขั้นตอนที่ ๗ การกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติ (ที่เสนอ)

การกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติ (ที่เสนอ) (Specific national objectives) คือ เป้าหมายแห่งชาติในห้วงระยะเวลา ๕ ปีข้างหน้า วิธีการกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติ (ที่เสนอ) ในห้วงระยะเวลา ๕ ปีข้างหน้าได้จากศิลปะและศาสตร์ ในการใช้กำลังอำนาจแห่งชาติต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการเมือง (ภายในประเทศ และระหว่างประเทศ), เศรษฐกิจ, สังคม จิตวิทยา, การทหาร, วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี, พลังงาน, ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การบริหารจัดการ ข้อมูลข่าวสาร และภูมิศาสตร์ (ในขั้นตอนที่ ๖) โดยพิจารณา ประเมินกำลังอำนาจแห่งชาติต่าง ๆ เหล่านี้ ในกรณีที่เกี่ยวข้องที่เป็นอุปสรรค ความเป็นไปได้การยอมรับได้ และความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติ (เพื่อเลือก) ห้วงระยะเวลา ๑๐ - ๑๕ ปี ข้างหน้า (ในขั้นตอนที่ ๕) แล้ว กำหนดเป็นวัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติ (ที่เสนอ) ห้วงระยะเวลา ๕ ปีข้างหน้า วัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติ (ที่เสนอ) ก็คือ วัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติ (เพื่อเลือก) ที่ได้รับการพิจารณา หรือประเมินจากการใช้กำลังอำนาจแห่งชาติด้านต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น

๘. ขั้นตอนที่ ๘ การกำหนดนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ (เพื่อเลือก)

นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ (National security policies) เป็นวิธีการหรือหนทาง ปฏิบัติในการใช้กำลังอำนาจแห่งชาติ และทรัพยากร เพื่อการบรรลุเป้าหมายของชาติ (ผลประโยชน์แห่งชาติ วัตถุประสงค์มูลฐานแห่งชาติ และวัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติ) นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ เพื่อเลือก (Tentative national security policies) ซึ่งได้มาจากศิลปะและศาสตร์ ในการใช้กำลังอำนาจแห่งชาติด้านต่าง ๆ ได้แก่ การเมือง เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา การทหาร วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี พลังงาน สิ่งแวดล้อม และการบริหารจัดการ ข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งแบบแผนของชาติ ซึ่งเป็นแนวทางที่ชาติมีธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติที่ตกทอดสืบกันมา เพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติ (ที่เสนอ) วัตถุประสงค์เฉพาะ (ที่เสนอ) ข้อหนึ่ง ๆ อาจมีนโยบายความมั่นคง (เพื่อเลือก) เพียงนโยบายเดียวหรือหลายนโยบาย ได้กำลังอำนาจและแบบแผนแห่งชาติ ได้มาจาก ขั้นตอนที่ ๖ การวิเคราะห์กำลังอำนาจและแบบแผนของชาติ

๙. ขั้นตอนที่ ๙ การวิเคราะห์ ผลดี ผลเสีย เกี่ยวกับความเสี่ยงอันเกี่ยวข้องกับทรัพยากรที่มีอยู่

เป็นการวิเคราะห์ ข้อดี ข้อเสียของนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ (เพื่อเลือก) จากขั้นตอนที่ ๘ เพื่อเลือกเป็นนโยบายฯ (ที่เสนอ) ที่สามารถนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติ (ที่เสนอ) ได้โดยเกิดผลดีมากกว่าผลเสีย หน่วยปฏิบัติสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง และเป็นแนวทางที่คุ้มค่ากับผลลัพธ์ หรือเป้าหมายที่ต้องการแต่ละนโยบาย (เพื่อเลือก) มีข้อดีข้อเสียแตกต่างกัน นโยบายที่ดีที่สุด มักเป็นนโยบายที่บรรลุเป้าหมายได้ภายในเวลาที่ต้องการ โดยใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด ซึ่งอาจหมายถึง เสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด หรือมีอุปสรรคน้อยที่สุดในการบรรลุเป้าหมาย

๑๐. ขั้นตอนที่ ๑๐ การกำหนดนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ (ที่เสนอ)

นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ (ที่เสนอ) (National security policies (proposal)) คือ นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ (เพื่อเลือก) ที่ได้รับการวิเคราะห์ผลดี ผลเสีย โดยพิจารณาจากปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ ความเสี่ยง การบรรลุวัตถุประสงค์ ความสิ้นเปลือง ประโยชน์ที่จะได้รับ ค่าใช้จ่าย ทรัพยากรที่มีอยู่ และความสามารถจะนำไปใช้ได้ ในทางปฏิบัติ นโยบายฯ (เพื่อเลือก) เมื่อได้รับการวิเคราะห์ผลดีผลเสียแล้ว อาจได้รับการพิจารณาเป็นนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ (ที่เสนอ) ทุกข้อ หรือบางข้อ อาจจะถูกตัดออกไปตามความเหมาะสมกับสถานการณ์ และสิ่งแวดล้อมในหัวนั้น ๆ

๑๑. ขั้นตอนที่ ๑๑ การวิเคราะห์ปัจจัยสนับสนุนและอุปสรรค

เมื่อได้พิจารณา กำหนดนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ (ที่เสนอ) แล้ว ขั้นตอนต่อไปเป็นขั้นตอนที่ ๑๑ คือ การวิเคราะห์ปัจจัยสนับสนุนและอุปสรรค เพื่อกำหนดมาตรการเฉพาะ โดยนำนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ (ที่เสนอ) ด้านต่าง ๆ วิเคราะห์นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ (ที่เสนอ) พิจารณาจากสภาพการณ์การตรวจสอบสถานะแวดล้อมภายใน และภายนอกประเทศ กับปัจจัยกำลังอำนาจแห่งชาติที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ซึ่งอาจเป็นปัจจัยสนับสนุน หรือปัจจัยที่เป็นอุปสรรค จากนั้นพิจารณากำหนดเป็นมาตรการเฉพาะ สำหรับนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ (ที่เสนอ) แต่ละข้ออาจมีมาตรการเฉพาะเพียงมาตรการเดียวหรือมากกว่า นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ (ที่เสนอ) ที่สำคัญกว้างขวาง ต้องใช้กำลังอำนาจแห่งชาติหลายด้าน และเครื่องมือหรือทรัพยากรจากหลายภาคส่วน อาจต้องใช้เป้าหมายหรือสถานะที่พึงประสงค์ในอนาคต เริ่มจากการมีมาตรการเฉพาะหลาย ๆ มาตรการ

๑๒. ขั้นตอนที่ ๑๒ การกำหนดมาตรการเฉพาะ

มาตรการเฉพาะ (Specific measures) คือ วิธีการหรือหนทางปฏิบัติที่กำหนดขึ้นสำหรับดำเนินการเพื่อบรรลุ ต่อนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ (ที่เสนอ) โดยคำว่ามาตรการเฉพาะ คือนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ (ที่เสนอ) ที่มีความเป็นรูปธรรมมากขึ้นการกำหนดมาตรการเฉพาะ ได้จากการวิเคราะห์นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ (ที่เสนอ) พิจารณาจากสภาพการณ์การวิเคราะห์สถานะ

แวดล้อมภายใน และภายนอกประเทศกับปัจจัยกำลังอำนาจแห่งชาติที่เป็นรูปธรรม และนามธรรมซึ่งอาจเป็นปัจจัยสนับสนุน หรือปัจจัยที่เป็นอุปสรรค

สำหรับแผนงานหรือโครงการรองรับ ได้จากการนำมาตรการเฉพาะ ๑ มาตรการ หรือมากกว่าที่ตอบสนองหรือบรรลุต่อนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ (ที่เสนอ) อันหนึ่ง ส่วนแผนงาน หรือโครงการรองรับ คือ แผนงาน หรือโครงการในระดับชาติที่สำคัญมีผลกระทบต่อประเทศชาติเป็นส่วนรวม เกี่ยวข้องกับส่วนราชการ องค์การอิสระ และภาคส่วนอื่น ๆ อาจเป็นโครงการใหม่ หรือเป็นโครงการที่มีอยู่แต่เดิม แต่ยังคงพัฒนาไปสู่การปฏิบัติให้ได้ผลเป็นรูปธรรม

๑๓. สรุป

จะเห็นได้ว่าโครงสร้างยุทธศาสตร์ชาติ วปอ. เป็นโครงสร้างที่มีเอกลักษณ์ และบูรณาการวิธีคิดมากมาย เช่นการคิดเชิงกลยุทธ์ การคิดเชิงอนาคต การคิดเชิงสังเคราะห์ การคิดเชิงวิเคราะห์ และการคิดเชิงบูรณาการ มีลักษณะเป็นขั้นเป็นตอน คือมี ๑๒ ขั้นตอนมีกระบวนการความคิด หรือเรียกว่า “ชุดความคิด” คือคิดตั้งแต่เริ่มต้นจนบรรลุเป้าหมายไว้ล่วงหน้าก่อนลงมือดำเนินการ จากสถานะปัจจุบันจนบรรลุเป้าหมาย (ENDs) ที่ต้องการทำให้ประสบผลสำเร็จซึ่งเป็นเป้าหมายในระดับชาติ คือ ผลประโยชน์แห่งชาติ, วัตถุประสงค์มูลฐาน แห่งชาติ และวัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติหรืออาจเรียกว่าวิสัยทัศน์ (Vision) แห่งชาติในขั้นตอนที่ ๑, ๒, ๕ และ ๗ จากนั้นจึงหาวิธีดำเนินการไปสู่เป้าหมาย โดยมีการวางแผนเกี่ยวกับทิศทางและวิธีการปฏิบัติต่าง ๆ (WAYS) ที่น่าจะนำไปสู่เป้าหมายได้มากที่สุด คือนโยบายความมั่นคงแห่งชาติและมาตรการเฉพาะในขั้นตอนที่ ๔, ๑๐ และ ๑๒ ก่อนที่จะเลือกวิธีดำเนินการใด ๆ จะต้องมีการวิเคราะห์และประเมินสถานะทั้งของตนเองและสภาพแวดล้อม เพื่อดูว่าตนเองมีศักยภาพเพียงพอที่จะบรรลุเป้าหมายได้หรือไม่ มีจุดแข็งใดที่เป็นโอกาสให้ประสบความสำเร็จ และมีจุดอ่อนใดบ้างที่อาจเป็นเหตุให้ประสบความล้มเหลว นอกจากนี้ต้องวิเคราะห์และประเมินสภาพแวดล้อมภายนอกที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาโอกาสและอุปสรรคที่จะทำให้ไปถึงหรือไปไม่ถึงเป้าหมาย ซึ่งมีการดำเนินการในขั้นตอนที่ ๓, ๔ และ ๖

โครงสร้างยุทธศาสตร์ชาติ วปอ. มีการคิดเชิงอนาคต และหลักการคิดเชิงสังเคราะห์ โดยการใช้หลักการคาดการณ์ที่เหมาะสม ในขั้นของการกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติ (ขั้นตอนที่ ๑) และ วัตถุประสงค์มูลฐานแห่งชาติ (ขั้นตอนที่ ๒) และในขั้นตอนที่ ๔ ของการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อม จากแรงผลักดัน (Forces) ที่ฉายภาพแนวโน้ม (Trends) อาจเกิดขึ้นในอนาคต และจากแรงผลักดัน และแนวโน้มดังกล่าว จะมีเหตุผลต่อเนื่องไปสู่โอกาส (Opportunities) หรือปัญหา(Problems)/ภัยคุกคาม (Threats) อะไรบ้าง จากนั้นจึงใช้หลักการคิดในเชิงสังเคราะห์ (Synthesis Thinking) สู่อันดับที่ ๕ นั่นคือ การกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติ (เพื่อเลือก) (Tentative specific national objectives) คือ กำหนดเป้าหมายของชาติ ในอีก ๑๐ - ๑๕ ปีข้างหน้า มีการคิดเชิงวิเคราะห์ในขั้นตอนที่ ๔ การวิเคราะห์ สภาวะแวดล้อมหาแรงผลักดัน พิจารณาแนวโน้ม ปัญหาหรือภัยคุกคามและโอกาส ในขั้นตอนที่ ๖ การวิเคราะห์

กำลังอำนาจและแบบแผนของชาติ ในขั้นตอนที่ ๙ การวิเคราะห์ ผลดี ผลเสีย เกี่ยวกับความเสี่ยง (Risks) ข้อได้เปรียบ (Advantages) กับทรัพยากรที่มีอยู่ (Available resources) และในขั้นตอนที่ ๑๑ การวิเคราะห์ ปัจจัยสนับสนุน และอุปสรรคเพื่อกำหนดมาตรการเฉพาะ

จึงกล่าวได้ว่า การพัฒนาจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ วปอ. มีทิศทางที่สามารถอธิบายขั้นตอนจากมาตรการเฉพาะ ที่สอดคล้องกับนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ (ที่เสนอ) วัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติ (ที่เสนอ) วัตถุประสงค์มูลฐานแห่งชาติ ไปจนถึงผลประโยชน์แห่งชาตินั่นเอง

ยุทธศาสตร์ชาติและนโยบายของภาครัฐเพื่อแก้ไขปัญหาเสถียรภาพ

๑. ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี

๑.๑ กล่าวทั่วไป

ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๖๕ กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว โดยให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ และต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ โดยกำหนดให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อรับผิดชอบในการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติกำหนดวิธีการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติ ในการติดตาม การตรวจสอบ และการประเมินผล รวมทั้งกำหนดมาตรการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนทุกภาคส่วนดำเนินการให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติเพื่อให้เป็นไปตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติได้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติด้านต่าง ๆ รวม ๖ คณะ เพื่อรับผิดชอบในการดำเนินการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนด ตลอดจนได้จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวาง เพื่อประกอบการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติตามที่กฎหมายกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) เป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งจะนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่งยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อความสุขของคนไทยทุกคน

แผนภาพที่ ๒ - ๒ วิสัยทัศน์ประเทศไทยตามแนวทางยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี

ที่มา สำนักงานเลขาธิการของยุทธศาสตร์ชาติ (๒๕๖๑ : ๓)

๑.๒ ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง

สำนักงานเลขาธิการของยุทธศาสตร์ชาติ (๒๕๖๑ : ๓) ระบุว่า ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ คือ ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เน้นการบริหารจัดการสถานะแวดล้อมของประเทศให้มีความมั่นคง ปลอดภัย เอกราช อธิปไตย และมีความสงบเรียบร้อยในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชาติ สังคม ชุมชน มุ่งเน้นการพัฒนาคน เครื่องมือ เทคโนโลยี และระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ให้มีความพร้อมสามารถรับมือกับภัยคุกคามและภัยพิบัติได้ทุกรูปแบบ และทุกระดับความรุนแรง ควบคู่ไปกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงที่มีอยู่ในปัจจุบัน และที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ใช้กลไกการแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการทั้งกับส่วนราชการ ภาคเอกชน ประชาสังคม และองค์กรที่ไม่ใช่รัฐรวมถึงประเทศเพื่อนบ้านและมิตรประเทศทั่วโลกบนพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาล โดยมีตัวชี้วัดประกอบด้วย ๑) ความสุขของประชากรไทย ๒) ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ ๓) ความพร้อมของกองทัพ หน่วยงานด้านความมั่นคง และการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความมั่นคง ๔) บทบาทและการยอมรับในด้านความมั่นคงของไทยในประชาคมระหว่างประเทศ และ ๕) ประสิทธิภาพการบริหารจัดการความมั่นคงแบบองค์รวม โดยประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ประกอบด้วย ๕ ประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่

๑.๒.๑ การรักษาความสงบภายในประเทศ

มีความมุ่งหมายเพื่อสร้างเสริมความสงบเรียบร้อยและสันติสุขให้เกิดขึ้นกับประเทศชาติบ้านเมือง โดย ๑) การพัฒนาและเสริมสร้างคนในทุกภาคส่วนให้มีความเข้มแข็ง มีความพร้อม ตระหนักในเรื่องความมั่นคง และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ๒) การพัฒนาและเสริมสร้าง ความจงรักภักดีต่อสถาบันหลักของชาติ ๓) การพัฒนาและเสริมสร้างการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่มีเสถียรภาพและมีธรรมาภิบาล เห็นแก่ประโยชน์ของประเทศชาติมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว และ ๔) การพัฒนาและเสริมสร้างกลไกที่สามารถป้องกันและขจัดสาเหตุของประเด็นปัญหาความมั่นคงที่สำคัญ

๑.๒.๒. การป้องกันและแก้ไขปัญหามีผลกระทบต่อความมั่นคง

เพื่อแก้ไขปัญหาคืบ และป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาใหม่เกิดขึ้น โดย ๑) การแก้ไขปัญหาคืบความมั่นคงในปัจจุบัน ๒) การติดตาม เฝ้าระวัง ป้องกัน และแก้ไขปัญหาคืบที่อาจอุบัติขึ้นมาใหม่ ๓) การสร้างความปลอดภัยและความสันติสุขอย่างถาวรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ ๔) การรักษาความมั่นคงและผลประโยชน์ทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งทางบกและทางทะเล

๑.๒.๓ การพัฒนาศักยภาพของประเทศให้พร้อมเผชิญภัยคุกคามที่กระทบต่อความมั่นคงของชาติ

เพื่อยกระดับขีดความสามารถของกองทัพและหน่วยงานด้านความมั่นคง โดย ๑) การพัฒนาระบบงานข่าวกรองแห่งชาติแบบบูรณาการอย่างมีประสิทธิภาพ ๒) การพัฒนาและฝึกพลกำลังอำนาจแห่งชาติ กองทัพและหน่วยงานความมั่นคง รวมทั้งภาครัฐและภาคประชาชน ให้พร้อมป้องกันและรักษาอธิปไตยของประเทศ และเผชิญกับภัยคุกคามได้ทุกมิติทุกรูปแบบและทุกระดับ และ ๓) การพัฒนาระบบเตรียมพร้อมแห่งชาติและการบริหารจัดการภัยคุกคามให้มีประสิทธิภาพ

๑.๒.๔ บูรณาการความร่วมมือด้านความมั่นคงกับอาเซียนและนานาชาติ

รวมถึงองค์กรภาครัฐและที่มิใช่ภาครัฐ เพื่อสร้างเสริมความสงบสุข สันติสุข ความมั่นคงและความเจริญ ก้าวหน้า ให้กับประเทศไทย ภูมิภาค และโลก อย่างยั่งยืน โดย ๑) การเสริมสร้าง และรักษาคุณภาพสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศ ๒) การเสริมสร้างและธำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาค และ ๓) การร่วมมือทางการพัฒนากับประเทศเพื่อนบ้าน ภูมิภาคโลก รวมถึงองค์กรภาครัฐและที่มิใช่ภาครัฐ

๑.๒.๕ การพัฒนาหลักการบริหารจัดการความมั่นคงแบบองค์รวม

เพื่อให้กลไกสำคัญต่าง ๆ ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการใช้หลักธรรมาภิบาลและการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด โดย ๑) การพัฒนาหลักให้พร้อมสำหรับการติดตาม เฝ้าระวัง แจ้งเตือน ป้องกัน และแก้ไขปัญหาคืบความมั่นคงแบบองค์รวมอย่างเป็นรูปธรรม ๒) การบริหารจัดการความมั่นคงให้เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประเทศในมิติอื่น ๆ และ ๓) การพัฒนาหลักและองค์กรขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง

๑.๓ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน มีเป้าหมายการพัฒนาที่มุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ โดยอาศัยพื้นฐานแนวคิด ๓ ประการ ได้แก่ ๑) “ต่อยอดอดีต” โดยมองกลับไปที่รากเหง้าทางเศรษฐกิจอัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย รวมทั้งความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศในด้านอื่น ๆ นำมาประยุกต์ผสมผสานกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของเศรษฐกิจและสังคมโลกสมัยใหม่ ๒) “ปรับปัจจุบัน” เพื่อปูทางสู่นาคต ผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศในมิติต่าง ๆ ทั้งโครงข่ายระบบคมนาคมและขนส่ง โครงสร้างพื้นฐานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และดิจิทัล และการปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการอนาคต และ ๓) “สร้างคุณค่าใหม่ ในอนาคต” ด้วยการเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการ พัฒนาคนรุ่นใหม่ รวมถึงปรับรูปแบบธุรกิจเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาด ผสมผสานกับยุทธศาสตร์ที่รองรับอนาคต บนพื้นฐานของการต่อยอดอดีตและปรับปัจจุบัน พร้อมทั้งการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐ ให้ประเทศไทยสามารถสร้างฐานรายได้และการจ้างงานใหม่ขยายโอกาสทางการค้าและการลงทุนในเวทีโลก ควบคู่ไปกับการยกระดับรายได้และการกินดีอยู่ดี รวมถึงการเพิ่มขึ้นของคนชั้นกลางและลดความเหลื่อมล้ำของคนในประเทศได้ในคราวเดียวกัน ตัวชี้วัดประกอบด้วย ๑) รายได้ประชาชาติ การขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศและการกระจายรายได้ ๒) ผลผลิตภาพการผลิตของประเทศทั้งในปัจจุบันการผลิตและในส่วนของปัจจัยแรงงาน ๓) การลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนา และ ๔) ความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ประกอบด้วย ๕ ประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่

๑.๓.๑ การเกษตรสร้างมูลค่า

ให้ความสำคัญกับการเพิ่มผลผลิตการผลิตทั้งเชิงปริมาณและมูลค่า และความหลากหลายของสินค้าเกษตร ประกอบด้วย ๑) เกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น ๒) เกษตรปลอดภัย ๓) เกษตรชีวภาพ ๔) เกษตรแปรรูปและ ๕) เกษตรอัจฉริยะ

๑.๓.๒ อุตสาหกรรมและบริการแห่งอนาคต

โดยสร้างอุตสาหกรรมและบริการแห่งอนาคตที่ขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้วด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีแห่งอนาคต ประกอบด้วย ๑) อุตสาหกรรมชีวภาพ ๒) อุตสาหกรรมและบริการการแพทย์ครบวงจร ๓) อุตสาหกรรมและบริการดิจิทัล ข้อมูล และปัญญาประดิษฐ์ ๔) อุตสาหกรรมและบริการขนส่งและโลจิสติกส์ และ ๕) อุตสาหกรรมความมั่นคงของประเทศ

๑.๓.๓ สร้างความหลากหลายด้านการท่องเที่ยว

โดยการรักษาการเป็นจุดหมายปลายทางที่สำคัญของการท่องเที่ยวระดับโลก ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวทุกระดับ และเพิ่มสัดส่วนของจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพสูง ซึ่งประกอบไปด้วย ๑) ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม ๒) ท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ ๓) ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ความงาม และแพทย์แผนไทย ๔) ท่องเที่ยวสำราญทางน้ำ และ ๕) ท่องเที่ยวเชื่อมโยงภูมิภาค

๑.๓.๔ โครงสร้างพื้นฐาน เชื่อมไทย เชื่อมโลก

ครอบคลุมถึงโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพในด้านโครงข่ายคมนาคม พื้นที่และเมือง รวมถึงเทคโนโลยี ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ โดย ๑) เชื่อมโยงโครงข่ายคมนาคมไร้รอยต่อ ๒) สร้างและพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ๓) เพิ่มพื้นที่และเมืองเศรษฐกิจ ๔) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสมัยใหม่ และ ๕) รักษาและเสริมสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจมหภาค

๑.๓.๕ พัฒนาเศรษฐกิจบนพื้นฐานผู้ประกอบการยุคใหม่

สร้างและพัฒนาผู้ประกอบการยุคใหม่ ที่มีทักษะและจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการ ที่มีความสามารถในการแข่งขันและมีอัตลักษณ์ชัดเจน โดย ๑) สร้างผู้ประกอบการอัจฉริยะ ๒) สร้างโอกาสเข้าถึงบริการทางการเงิน ๓) สร้างโอกาสเข้าถึงตลาด ๔) สร้างโอกาสเข้าถึงข้อมูล และ ๕) ปรับบทบาทและโอกาสการเข้าถึงบริการภาครัฐ

๑.๔ ยุทธศาสตร์ชาติในด้านการพัฒนา และการเสริมสร้างศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่งและมีคุณภาพ โดยคนไทยมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้านและมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย ให้มีความเป็นจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มั่นยั้งอดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ ๒๑ มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่ ๓ และอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สูการเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นักคิด ผู้ประกอบการ รวมถึงเกษตรกรยุคใหม่ และอื่น ๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง ตัวชี้วัดประกอบด้วย ๑) การพัฒนาคุณภาพชีวิต สุขภาวะ และความเป็นอยู่ที่ดีของคนไทย ๒) ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต และ ๓) การพัฒนาสังคมและครอบครัวไทย โดยประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ประกอบด้วย ๗ ประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่

๑.๔.๑ การปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม

มุ่งเน้นให้สถาบันทางสังคมร่วมปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมที่พึงประสงค์โดย ๑) การปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมผ่านการเลี้ยงดูในครอบครัว ๒) การบูรณาการเรื่องความซื่อสัตย์ วินัย คุณธรรมจริยธรรม ในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ๓) การสร้างความเข้มแข็งในสถาบันทางศาสนา ๔) การปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ๕) การสร้างค่านิยมและวัฒนธรรมที่พึงประสงค์จากภาคธุรกิจ ๖) การใช้สื่อและสื่อสารมวลชนในการปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมของคนในสังคม และ ๗) การส่งเสริมให้คนไทยมีจิตสาธารณะและมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

๑.๔.๒ การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต

มุ่งเน้นการพัฒนาคนเชิงคุณภาพในทุกช่วงวัย ประกอบด้วย ๑) ช่วงการตั้งครรภ์/ปฐมวัย เน้นการเตรียมความพร้อมให้แก่พ่อแม่ก่อนการตั้งครรภ์ ๒) ช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น ปลูกฝังความเป็นคนดี มีวินัยพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ ๒๑ ๓) ช่วงวัยแรงงานยกระดับศักยภาพ ทักษะและสมรรถนะแรงงานสอดคล้องกับความต้องการของตลาด และ ๔) ช่วงวัยผู้สูงอายุ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเป็นพลังในการขับเคลื่อนประเทศ

๑.๔.๓ ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ ๒๑

มุ่งเน้นผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้และมีใจใฝ่เรียนรู้ตลอดเวลา โดย ๑) การปรับเปลี่ยนระบบการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการพัฒนาทักษะสำหรับศตวรรษที่ ๒๑ ๒) การเปลี่ยนโฉมบทบาทของ “ครู” ให้เป็นครูยุคใหม่ ๓) การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษาในทุกกระดับ ทุกประเภท ๔) การพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต ๕) การสร้างความตื่นตัวให้คนไทยตระหนักถึงบทบาทความรับผิดชอบ และการวางตำแหน่งของประเทศไทยในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์และประชาคมโลก ๖) การวางพื้นฐานระบบรองรับการเรียนรู้โดยใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์ม และ ๗) การสร้างระบบการศึกษาเพื่อเป็นเลิศทางวิชาการระดับนานาชาติ

๑.๔.๔ การตระหนักถึงพหุปัญญาของมนุษย์ที่หลากหลาย

ดำเนินการโดย ๑) การพัฒนาและส่งเสริมพหุปัญญาผ่านครอบครัว ระบบสถานศึกษา สภาพแวดล้อม รวมทั้งสื่อตั้งแต่ระดับปฐมวัย ๒) การสร้างเส้นทางอาชีพ สภาพแวดล้อมการทำงาน และระบบสนับสนุน ที่เหมาะสมสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ โดยผ่านทางกลไกต่าง ๆ และ ๓) การดึงดูกลุ่มผู้เชี่ยวชาญต่างชาติและคนไทยที่มีความสามารถในต่างประเทศให้มาสร้างและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมให้กับประเทศ

๑.๔.๕ การเสริมสร้างให้คนไทยมีสุขภาวะที่ดี ครอบคลุมทั้งด้าน กาย ใจสติปัญญา และสังคม

ดำเนินการโดย ๑) การสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาวะ ๒) การป้องกันและควบคุมปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ ที่คุกคามต่อสุขภาวะ ๓) การสร้างสภาพแวดล้อมให้เกื้อหนุนต่อการมีสุขภาวะที่ดี ๔) การพัฒนาระบบบริการสุขภาพที่ทันสมัยสนับสนุนการสร้างสุขภาวะที่ดี และ ๕) การส่งเสริมให้ชุมชนเป็นฐานในการสร้างสุขภาวะที่ดีในทุกพื้นที่

๑.๔.๖ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาและเสริมสร้าง ศักยภาพทรัพยากรมนุษย์

ดำเนินการโดย ๑) การสร้างความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวไทย ๒) การส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ครอบครัวและชุมชนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ๓) การปลูกฝังและพัฒนาทักษะนอกห้องเรียน และ ๔) การพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

๑.๔.๗. การเสริมสร้างศักยภาพการกีฬาในการสร้างคุณค่าทาง สังคมและพัฒนาประเทศ

ดำเนินการโดย ๑) การส่งเสริมการออกกำลังกาย และกีฬาขั้นพื้นฐานให้กลายเป็นวิถีชีวิต ๒) การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมออกกำลังกาย กีฬาและนันทนาการ ๓) การส่งเสริมการกีฬาเพื่อพัฒนาสู่ระดับอาชีพ และ ๔) การพัฒนาบุคลากรด้านการกีฬาและนันทนาการเพื่อรองรับการเติบโตของอุตสาหกรรมกีฬา

๑.๕ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญที่ให้ความสำคัญการดึงเอาพลังของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชนประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่น มาร่วมขับเคลื่อน โดยการสนับสนุนการรวมตัวของประชาชนในการร่วมคิดร่วมทำเพื่อส่วนรวม การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบไปสู่กลไกบริหารราชการแผ่นดินในระดับท้องถิ่น การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการตนเอง และการเตรียมความพร้อมของประชากรไทยทั้งในมิติสุขภาพเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพ สามารถพึ่งตนเองและทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคมให้นานที่สุด โดยรัฐให้หลักประกันการเข้าถึงบริการและสวัสดิการที่มีคุณภาพอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง ตัวชี้วัดประกอบด้วย ๑) ความแตกต่างของรายได้ และการเข้าถึงบริการภาครัฐระหว่างกลุ่มประชากร ๒) ความก้าวหน้าของการพัฒนาคน ๓) ความก้าวหน้าในการพัฒนาจังหวัดในการเป็นศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี และ

๔) คุณภาพชีวิตของประชากรสูงอายุ โดยประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ประกอบด้วย ๔ ประเด็นยุทธศาสตร์ ดังนี้

๑.๕.๑ การลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรมในทุกมิติ

ดำเนินการโดย ๑) ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจฐานราก ๒) ปฏิรูประบบภาษีและการคุ้มครองผู้บริโภค ๓) กระจายการถือครองที่ดินและการเข้าถึงทรัพยากร ๔) เพิ่มผลิตภาพและคุ้มครองแรงงานไทยให้เป็นแรงงานฝีมือที่มีคุณภาพและความริเริ่มสร้างสรรค์ มีความปลอดภัยในการทำงาน ๕) สร้างหลักประกันทางสังคมที่ครอบคลุมและเหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย ทุกเพศสภาวะและทุกกลุ่ม ๖) ลงทุนทางสังคมแบบมุ่งเป้าเพื่อช่วยเหลือกลุ่มคนยากจน และกลุ่มผู้ด้อยโอกาสโดยตรง ๗) สร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงบริการสาธารณสุขและการศึกษา โดยเฉพาะสำหรับผู้มีรายได้น้อย และกลุ่มผู้ด้อยโอกาส และ ๘) สร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างทั่วถึง

๑.๕.๒. การกระจายศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี

ดำเนินการโดย ๑) พัฒนาศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีในภูมิภาค ๒) กำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละกลุ่มจังหวัดในมิติต่าง ๆ ๓) จัดระบบเมืองที่เอื้อต่อการสร้างชีวิตและสังคมที่มีคุณภาพและปลอดภัย ให้สามารถตอบสนองต่อสังคมสูงวัยและแนวโน้มของการขยายตัวของเมืองในอนาคต ๔) ปรับโครงสร้างและแก้ไขกฎหมายระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อวางระบบและกลไกการบริหารงานในระดับภาค และกลุ่มจังหวัด ๕) สนับสนุนการพัฒนาพื้นที่บนฐานข้อมูลความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม และ ๖) การพัฒนากำลังแรงงานในพื้นที่

๑.๕.๓. การเสริมสร้างพลังทางสังคม

ดำเนินการโดย ๑) สร้างสังคมเข้มแข็งที่แบ่งปันไม่ทอดทิ้งกัน และมีคุณธรรม โดยสนับสนุนการรวมตัวและดึงพลังของภาคส่วนต่าง ๆ ๒) การรองรับสังคมสูงวัยได้อย่างมีคุณภาพ ๓) สนับสนุนความร่วมมือระหว่างภาครัฐภาคเอกชน ภาคประชาสังคมและภาคประชาชน ๔) ส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศและบทบาทของสตรีในการสร้างสรรค์สังคม ๕) สนับสนุนการพัฒนาบนฐานทุนทางสังคมและวัฒนธรรม และ ๖) สนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อสร้างสรรค์ เพื่อรองรับสังคมยุคดิจิทัล

๑.๕.๔. การเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการพึ่งตนเองและการจัดการตนเอง

ดำเนินการโดย ๑) ส่งเสริมการปรับพฤติกรรมในระดับครัวเรือนให้มีขีดความสามารถในการจัดการวางแผนชีวิต สุขภาพ ครอบครัว การเงินและอาชีพ ๒) เสริมสร้างศักยภาพ

ของชุมชนในการพึ่งตนเองและการพึ่งพากันเอง ๓) สร้างการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อสร้างประชาธิปไตยชุมชน และ ๔) สร้างภูมิคุ้มกันทางปัญญาให้กับชุมชน

๑.๖ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติ ทั้งมิติด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ธรรมาภิบาล และความเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างกันทั้งภายในและภายนอกประเทศอย่างบูรณาการ ใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งในการกำหนดกลยุทธ์และแผนงาน และการให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในแบบทางตรงให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยเป็นการดำเนินการบนพื้นฐานการเติบโตร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตโดยให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลทั้ง ๓ ด้าน อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนเพื่อคนรุ่นต่อไปอย่างแท้จริง โดยมีตัวชี้วัดประกอบไปด้วย ๑) พื้นที่สีเขียวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ๒) สภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรมได้รับการฟื้นฟู ๓) การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ ๔) ลดปริมาณก๊าซเรือนกระจก มูลค่าเศรษฐกิจฐานชีวภาพโดยประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมประกอบด้วย ๖ ประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่

๑.๖.๑ สร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจสีเขียว

ดำเนินการโดย ๑) เพิ่มมูลค่าของเศรษฐกิจฐานชีวภาพให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ๒) อนุรักษ์และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพทั้งในและนอกถิ่นกำเนิด ๓) อนุรักษ์และฟื้นฟูแม่น้ำลำคลองและแหล่งน้ำธรรมชาติทั่วประเทศ ๔) รักษาและเพิ่มพื้นที่สีเขียวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ ๕) ส่งเสริมการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน

๑.๖.๒ สร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจภาคทะเล

ดำเนินการโดย ๑) เพิ่มมูลค่าของเศรษฐกิจฐานชีวภาพทางทะเล ๒) ปรับปรุง ฟื้นฟู และสร้างใหม่ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งทั้งระบบ ๓) ฟื้นฟูชายหาดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ชายฝั่งทะเลได้รับการป้องกันและแก้ไขทั้งระบบ และมีนโยบายการจัดการชายฝั่งแบบบูรณาการอย่างเป็นองค์รวม และ ๔) พัฒนาและเพิ่มสัดส่วนกิจกรรมทางทะเลที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

๑.๖.๓ สร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมที่เป็นมิตรต่อสภาพ

ภูมิอากาศ

ดำเนินการโดย ๑) ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ๒) มีการปรับตัวเพื่อลดความสูญเสียและเสียหายจากภัยธรรมชาติและผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ๓) มุ่งเป้าสู่การลงทุนที่เป็นมิตรต่อสภาพภูมิอากาศในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของภาครัฐ

และภาคเอกชน และ ๔) พัฒนาและสร้างระบบรับมือปรับตัวต่อโรคอุบัติใหม่และโรคอุบัติซ้ำที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ

๑.๖.๔ พัฒนาพื้นที่เมือง ชนบท เกษตรกรรมและอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ มุ่งเน้นความเป็นเมืองที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง

ดำเนินการโดย ๑) จัดทำแผนผังภูมินิเวศเพื่อการพัฒนาเมือง ชนบท พื้นที่เกษตรกรรมและอุตสาหกรรม รวมถึงพื้นที่อนุรักษ์ตามศักยภาพและความเหมาะสมทางภูมินิเวศ อย่างเป็นเอกภาพ ๒) พัฒนาพื้นที่เมือง ชนบทเกษตรกรรม และ อุตสาหกรรมเชิงนิเวศ ที่มีการบริหารจัดการตามแผนผังภูมินิเวศอย่างยั่งยืน ๓) จัดการมลพิษที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสารเคมีในภาคเกษตรทั้งระบบ ให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลและค่ามาตรฐานสากล ๔) สงวนรักษา อนุรักษ์ฟื้นฟู และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ มรดกทางสถาปัตยกรรมและศิลปวัฒนธรรมอัตลักษณ์ และวิถีชีวิตพื้นถิ่นบนฐานธรรมชาติ และฐานวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ๕) พัฒนาเครือข่ายองค์กรพัฒนาเมืองและชุมชน รวมทั้งกลุ่มอาสาสมัคร ด้วยกลไกการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในท้องถิ่น และ ๖) เสริมสร้างระบบสาธารณสุขและอนามัยสิ่งแวดล้อมและยกระดับความสามารถในการป้องกันโรคอุบัติใหม่และอุบัติซ้ำ

๑.๖.๕ พัฒนาความมั่นคงน้ำ พลังงาน และการทำการเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ดำเนินการโดย ๑) พัฒนาการจัดการน้ำเชิงลุ่มน้ำทั้งระบบเพื่อเพิ่มความมั่นคงด้านน้ำของประเทศ ๒) เพิ่มผลิตภาพของน้ำทั้งระบบในการใช้น้ำอย่างประหยัด รู้คุณค่า และสร้างมูลค่าเพิ่มจากการใช้น้ำให้ทัดเทียมกับระดับสากล ๓) พัฒนาความมั่นคงพลังงานของประเทศและส่งเสริมการใช้พลังงานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ๔) เพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานโดยลดความเข้มข้นของการใช้พลังงาน และ ๕) พัฒนาความมั่นคงด้านการเกษตรและอาหารของประเทศและชุมชน ในมิติ ปริมาณ คุณภาพ ราคาและการเข้าถึงอาหาร

๑.๖.๖ ยกระดับกระบวนการทัศน์เพื่อกำหนดอนาคตประเทศ

ดำเนินการโดย ๑) ส่งเสริมคุณลักษณะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตที่ดีของคนไทย ๒) พัฒนาเครื่องมือ กลไกและระบบยุติธรรม และระบบประชาธิปไตยสิ่งแวดล้อม ๓) จัดโครงสร้างเชิงสถาบันเพื่อจัดการประเด็นร่วม ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ และ ๔) พัฒนาและดำเนินโครงการที่ยกระดับกระบวนการทัศน์เพื่อกำหนดอนาคตประเทศ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม บนหลักของการมีส่วนร่วม และธรรมาภิบาล

๑.๗ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐมีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อปรับเปลี่ยนภาครัฐที่ยึดหลัก “ภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม” โดยภาครัฐต้องมีขนาดที่เหมาะสมกับบทบาทภารกิจ แยกแยะบทบาทหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่ในการกำกับหรือในการให้บริการยึดหลักธรรมาภิบาล ปรับวัฒนธรรมการทำงานให้มุ่งผลสัมฤทธิ์และผลประโยชน์ส่วนรวม มีความทันสมัย และพร้อมที่จะปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำนวัตกรรม เทคโนโลยีข้อมูลขนาดใหญ่ ระบบการทำงานที่เป็นดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้อย่างคุ้มค่า และปฏิบัติงานเทียบได้กับมาตรฐานสากล รวมทั้งมีลักษณะเปิดกว้าง เชื่อมโยงถึงกันและเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็วและโปร่งใส โดยทุกภาคส่วนในสังคมต้องร่วมกันปลูกฝังค่านิยมความซื่อสัตย์สุจริตความมีธรรมาภิบาล และสร้างจิตสำนึกในการปฏิเสธไม่ยอมรับการทุจริตประพฤติมิชอบอย่างสิ้นเชิง นอกจากนี้ กฎหมายต้องมีความชัดเจน มีเพียงเท่าที่จำเป็น มีความทันสมัยมีความเป็นสากล มีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำและเอื้อต่อการพัฒนา โดยกระบวนการยุติธรรมมีการบริหารที่มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติและการอำนวยความสะดวกตามหลักนิติธรรม ตัวชี้วัดประกอบด้วย ๑) ระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะของภาครัฐ ๒) ประสิทธิภาพของการบริการภาครัฐ ๓) ระดับความโปร่งใสการทุจริต ประพฤติมิชอบและ ๔) ความเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรม โดยประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ประกอบด้วย ๘ ประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่

๑.๗.๑. ภาครัฐที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง ตอบสนองความต้องการ และให้บริการอย่างสะดวกรวดเร็ว โปร่งใส

ดำเนินการโดย ๑) การให้บริการสาธารณะของภาครัฐได้มาตรฐานสากลและเป็นระดับแนวหน้าของภูมิภาค และ ๒) ภาครัฐมีความเชื่อมโยงในการให้บริการสาธารณะต่าง ๆ ผ่านการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้

๑.๗.๒ ภาครัฐบริหารงานแบบบูรณาการโดยมียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายและเชื่อมโยงการพัฒนาในทุกระดับ ทุกประเด็น ทุกภารกิจ และทุกพื้นที่

ดำเนินการโดย ๑) ให้ยุทธศาสตร์ชาติเป็นกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ และ ๒) ระบบการเงินการคลังประเทศการบรรลุเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติในทุกระดับ

๑.๗.๓ ภาครัฐมีขนาดเล็กลง เหมาะสมกับภารกิจ ส่งเสริมให้ประชาชนและทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ

ดำเนินการโดย ๑) ภาครัฐมีขนาดที่เหมาะสม ๒) ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ และ ๓) ส่งเสริมการกระจายอำนาจและสนับสนุนบทบาทชุมชนท้องถิ่นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่มีสมรรถนะสูง ตั้งอยู่บนหลักธรรมาภิบาล

๑.๗.๔ ภาครัฐมีความทันสมัย

ดำเนินการโดย ๑) องค์กรภาครัฐมีความยืดหยุ่นเหมาะสมกับบริบทการพัฒนาประเทศ และ ๒) พัฒนาและปรับระบบวิธีการปฏิบัติราชการให้ทันสมัย

๑.๗.๕ บุคลากรภาครัฐเป็นคนดีและเก่ง ยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสำนึกมีความสามารถสูง มุ่งมั่น และเป็นมืออาชีพ

ดำเนินการโดย ๑) ภาครัฐมีการบริหารกำลังคนที่มีความคล่องตัว ยึดระบบคุณธรรม และ ๒) บุคลากรภาครัฐยึดค่านิยมในการทำงานเพื่อประชาชน มีคุณธรรม และมีการพัฒนาตามเส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพ

๑.๗.๖ ภาครัฐมีความโปร่งใส ปลอดภัยและประพฤตินิยมชอบ

ดำเนินการโดย ๑) ประชาชนและภาคีต่าง ๆ ในสังคมร่วมมือกันในการป้องกันการทุจริตและประพฤตินิยมชอบ ๒) บุคลากรภาครัฐยึดมั่นในหลักคุณธรรม จริยธรรมและความซื่อสัตย์สุจริต ๓) การปราบปรามการทุจริตประพฤตินิยมชอบมีประสิทธิภาพมีความเด็ดขาด เป็นธรรมและตรวจสอบได้ และ ๔) การบริหารจัดการการป้องกันและปราบปรามการทุจริตเป็นระบบแบบบูรณาการ

๑.๗.๗ กฎหมายมีความสอดคล้องเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ และมีเท่าที่จำเป็น

ดำเนินการโดย ๑) ภาครัฐจัดให้มีกฎหมายที่สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลง ๒) มีกฎหมายเท่าที่จำเป็น และ ๓) การบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพเท่าเทียม มีการเสริมสร้างประสิทธิภาพการใช้กฎหมาย

๑.๗.๘ กระบวนการยุติธรรมเคารพสิทธิมนุษยชนและปฏิบัติต่อประชาชนโดยเสมอภาค

ดำเนินการโดย ๑) บุคลากรและหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมเคารพ และยึดมั่นในหลักประชาธิปไตย เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่พึงได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม ๒) ทุกหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม มีบทบาทร่วมกันทุกขั้นตอนในการหาความจริง ๓) หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทั้งทางแพ่ง อาญาและปกครองมีเป้าหมายและยุทธศาสตร์ร่วมกัน ๔)

ส่งเสริมระบบยุติธรรมทางเลือกระบบยุติธรรมชุมชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม และ ๕) พัฒนามาตรการอื่นแทนโทษทางอาญา

๑.๘ สรุป

จะเห็นได้ว่าการแก้ไขปัญหายาเสพติด มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง เนื่องด้วยปัญหายาเสพติดถือเป็นภัยคุกคามความมั่นคงที่สำคัญประการหนึ่ง ปัญหายาเสพติดถือเป็นสิ่งที่ตัดรอนโอกาสในการพัฒนาประเทศ เพราะทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่าที่สุด หากทรัพยากรมนุษย์ไร้คุณภาพ ขาดศักยภาพอันเนื่องมาจากผลภัยร้ายของยาเสพติดแล้ว การก้าวไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ก็จะเป็นไปได้ยากลำบากขึ้น ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงนี้มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ คือ ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เน้นการบริหารจัดการสถานะแวดล้อมของประเทศให้มีความมั่นคง ปลอดภัย เอกราช อธิปไตย และมีความสงบเรียบร้อย ในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชาติ สังคม ชุมชน มุ่งเน้นการพัฒนาคน เครื่องมือ เทคโนโลยี และระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ให้มีความพร้อมสามารถรับมือกับภัยคุกคามและภัยพิบัติได้ทุกรูปแบบ และทุกระดับความรุนแรง ควบคู่ไปกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงที่มีอยู่ในปัจจุบัน และที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ใช้กลไกการแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการ ทั้งกับส่วนราชการ ภาคเอกชน ประชาสังคม และองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ รวมถึงประเทศเพื่อนบ้าน และมิตรประเทศบนหลักธรรมาภิบาล เพื่อเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อการดำเนินการ ซึ่งประกอบไปด้วย ๕ ประเด็นยุทธศาสตร์ คือ ๑) การรักษาความสงบภายในประเทศ ๒) การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคง ๓) การพัฒนาศักยภาพประเทศให้พร้อมเผชิญภัยคุกคามที่กระทบต่อความมั่นคงของชาติ ๔) การบูรณาการความร่วมมือกับอาเซียนและองค์กรนานาชาติ รวมถึงองค์กรภาครัฐและมิใช่รัฐ และ ๕) การพัฒนากลไกการบริหารจัดการความมั่นคงแบบองค์รวม ซึ่งจะเห็นได้ว่า มีในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการแก้ไขปัญหายาเสพติดที่ถือเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงนั่นเอง

๒. นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔

๒.๑ กล่าวทั่วไป

นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ ถูกกำหนดขึ้นเพื่อเป็นกรอบในการดำเนินการด้านความมั่นคงของภาครัฐในระยะ ๗ ปี โดยได้ประเมินสถานะแวดล้อม สถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงของบริบทความมั่นคง นำไปสู่การกำหนดทิศทางหลักในการดำเนินการเพื่อรักษาผลประโยชน์และความมั่นคงของประเทศ ทั้งนี้ นโยบายความมั่นคงแห่งชาติได้กำหนดลำดับความสำคัญ โดยพิจารณาความเสี่ยงและผลกระทบต่อความมั่นคงที่เป็นแก่นหลักของชาติ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความอยู่รอดปลอดภัยของชาติ และส่งผลกระทบต่อ ความมั่นคงในด้านต่างๆ และภูมิคุ้มกันของชาติในภาพรวมเป็นสำคัญ ทั้งนี้ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ (๒๕๕๘ : ๑) ได้กำหนดความสำคัญออกเป็นสองส่วน คือ ๑) นโยบายเสริมสร้างความมั่นคงที่เป็นแก่นหลักของชาติ และ ๒) นโยบายความมั่นคงแห่งชาติทั่วไป ซึ่งการจัดสรร

ทรัพยากรจะให้น้ำหนักก่อนนโยบายเสริมสร้างความมั่นคงที่เป็นแก่นหลักของชาติ เป็นลำดับสำคัญในระดับต้น แต่ทั้งนี้ นโยบายความมั่นคงแห่งชาติทั้งสองส่วนต้องได้รับการขับเคลื่อนไปพร้อมกัน เพื่อให้เกิดภาพแห่งความสำเร็จโดยรวมและสามารถรักษาผลประโยชน์แห่งชาติได้อย่างครบถ้วน ทั้งเสถียรภาพความเป็นปึกแผ่นของประเทศ และการมีจุดยืนที่ชัดเจน เหมาะสม ซึ่งจะทำให้ประเทศมีเกียรติและศักดิ์ศรี ในประชาคมโลกกรอบความคิดหลักในการกำหนดนโยบาย ได้คำนึงถึงค่านิยมหลักของชาติ ซึ่งถือเป็นสิ่งที่คนในชาติจะต้องยึดถือและพึงรักษาไว้ร่วมกัน และผลประโยชน์แห่งชาติ ที่เป็นความมุ่งประสงค์ของชาติ ที่จะทำให้อาณัติของชาติดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง

๒.๒ ค่านิยมของชาติ ผลประโยชน์แห่งชาติ และวิสัยทัศน์

ค่านิยมหลักของชาติตามที่นายกรัฐมนตรีในฐานะที่ดำรงตำแหน่งประธานสภาความมั่นคงแห่งชาติได้ให้ข้อเสนอไว้จำนวน ๑๒ ข้อ ได้แก่

- ๑) มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
- ๒) ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดีงามเพื่อส่วนรวม
- ๓) กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์
- ๔) ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทางตรง และทางอ้อม
- ๕) รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอันงดงาม
- ๖) มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ หวังดีต่อผู้อื่น เผื่อแผ่และแบ่งปัน
- ๗) เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่

ถูกต้อง

- ๘) มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักการเคารพผู้ใหญ่
- ๙) มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

เจ้าอยู่หัว

๑๐) รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รู้จักอดออมไว้ใช้เมื่อยามจำเป็น มีไว้พอกินพอใช้ ถ้าเหลือก็แจกจ่ายจำหน่าย และพร้อมที่จะขยายกิจการเมื่อมีความพร้อม เมื่อมีภูมิคุ้มกันที่ดี

๑๑) มีความเข้มแข็งทั้งร่างกาย และจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำ หรือกิเลส มีความละอายเกรงกลัวต่อบาปตามหลักของศาสนา

๑๒) คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม และของชาติมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง

สำหรับผลประโยชน์แห่งชาติ จำนวน ๘ ข้อ ได้แก่

- ๑) การมีเอกราช อธิปไตย และบูรณภาพแห่งเขตอำนาจรัฐ
- ๒) การดำรงอยู่อย่างมั่นคง ยั่งยืนของสถาบันหลักของชาติ

- ๓) การดำรงอยู่อย่างมั่นคงของชาติและประชาชนจากภัยคุกคามทุกรูปแบบ
- ๔) การอยู่ร่วมกันในชาติอย่างสันติสุข ความเป็นปึกแผ่นมั่นคงทางสังคม ท่ามกลางพหุสังคม และการมีเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์
- ๕) ความเจริญเติบโตของชาติ ความเป็นธรรม และความอยู่ดีมีสุขของประชาชน
- ๖) ความยั่งยืนของฐานทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงทางพลังงาน และอาหาร
- ๗) ความสามารถในการรักษาผลประโยชน์ของชาติภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสถานะแวดล้อมระหว่างประเทศ

๘) การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ประสานสอดคล้องกันด้านความมั่นคงในประชาคมอาเซียนและประชาคมโลกอย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี

ทั้งนี้ ในนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ ได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “ชาติมีเสถียรภาพและเป็นปึกแผ่น ประชาชนมีความมั่นคงในชีวิต ประเทศมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ปลอดภัยจากภัยคุกคามข้ามพรมแดน พร้อมเผชิญวิกฤตการณ์ มีบทบาทเชิงรุกในประชาคมอาเซียนและดำเนินความสัมพันธ์กับนานาประเทศอย่างมีคุณภาพ”

จะเห็นได้ว่า การคำนึงของชาติ ผลประโยชน์แห่งชาติ และวิสัยทัศน์ ของนโยบายความมั่นคงแห่งชาติสอดคล้องกับการจัดทำยุทธศาสตร์ของ วปอ. ในขั้นตอนที่ ๑ การกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติ และขั้นตอนที่ ๒ การกำหนดวัตถุประสงค์แห่งชาติ และนอกจากนี้ การประเมินสถานะแวดล้อม สถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงของบริบทความมั่นคงในนโยบายดังกล่าว ถือว่ามีความสอดคล้องกับการจัดทำยุทธศาสตร์ของ วปอ. ในขั้นตอนที่ ๓ การตรวจสอบสถานะแวดล้อม และขั้นตอนที่ ๔ การวิเคราะห์สถานะแวดล้อม หาแรงผลักดัน พิจารณาแนวโน้ม ปัญหาหรือภัยคุกคาม และโอกาสอีกด้วย

๒.๓ นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ ๑๖ ด้าน

นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ สามารถแบ่งได้ออกเป็น ๒ ส่วน ส่วนที่ ๑ คือ นโยบายเสริมสร้างความมั่นคงที่เป็นแก่นหลักของชาติ ได้แก่ นโยบายข้อที่ ๑ – ๓ และส่วนที่ ๒ นโยบายความมั่นคงแห่งชาติทั่วไป ได้แก่ นโยบายข้อที่ ๔ – ๑๖ ดังนี้

- ๑) เสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันหลักของชาติ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- ๒) สร้างความเป็นธรรม ความปรองดอง และความสมานฉันท์ในชาติ
- ๓) ป้องกันและแก้ไขการก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้
- ๔) จัดระบบการบริหารจัดการชายแดนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาข้าม

พรมแดน

- ๕) สร้างเสริมศักยภาพการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยคุกคามข้ามชาติ
- ๖) ปกป้อง รักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล
- ๗) จัดระบบ ป้องกัน และแก้ไขปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมือง
- ๘) เสริมสร้างความเข้มแข็งและภูมิคุ้มกันความมั่นคงภายใน
- ๙) เสริมสร้างความมั่นคงของชาติจากภัยการทุจริตคอร์รัปชัน
- ๑๐) เสริมสร้างความมั่นคงทางเทคโนโลยีสารสนเทศและไซเบอร์
- ๑๑) รักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ๑๒) เสริมสร้างความมั่นคงทางพลังงานและอาหาร
- ๑๓) พัฒนาระบบการเตรียมพร้อมแห่งชาติเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ
- ๑๔) เสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพการป้องกันประเทศ
- ๑๕) พัฒนาระบบงานข่าวกรองให้มีประสิทธิภาพ
- ๑๖) เสริมสร้างดุลยภาพในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

สำหรับนโยบายความมั่นคงแห่งชาติที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ นโยบายข้อที่ ๘ การเสริมสร้างความเข้มแข็งและภูมิคุ้มกันความมั่นคงภายใน โดยเฉพาะในประเด็นการปกป้องความมั่นคงของชาติจากภัยยาเสพติด โดยให้ความสำคัญกับการลดอุปสงค์หรือ ความต้องการใช้ยาเสพติด และการลดปริมาณยาเสพติด การสร้างภูมิคุ้มกันให้กับประชาชนโดยเฉพาะเด็กและเยาวชน และส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาของภาคประชาชนและชุมชน การเพิ่มประสิทธิภาพในการสกัดกั้น และปราบปรามการค้ายาเสพติดจากต่างประเทศ รวมทั้งการประสานความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียนและสหประชาชาติ ทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคีในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด โดยได้มีการแบ่งมอบหน่วยรับผิดชอบหลัก/เจ้าภาพบูรณาการนโยบาย ตามแผนภาพด้านล่างนี้

ตารางที่ ๒ - ๑ การแบ่งมอบหน่วยรับผิดชอบหลัก/เจ้าภาพบูรณาการนโยบายของ สมช.

วัตถุประสงค์	นโยบาย	หน่วยรับผิดชอบ		ความสัมพันธ์กับนโยบายยุทธศาสตร์ แผนหลักที่เกี่ยวข้อง
		หน่วยหลัก	หน่วยร่วม/องค์กรเครือข่าย	
๕ เพื่อพัฒนาศักยภาพของภาครัฐ และส่งเสริมบทบาทและความสัมพันธ์ของทุกภาคส่วน ในการรับมือกับภัยคุกคามทุกรูปแบบที่กระทบกับความมั่นคง	นโยบายที่ ๘ เสริมสร้างความเข้มแข็งและภูมิคุ้มกันความมั่นคงภายใน ๘.๑ ปกป้องความมั่นคงของชาติจากภัยยาเสพติด โดยให้ความสำคัญกับการลดอุปสงค์หรือความต้องการใช้ยาเสพติด และการลดปริมาณยาเสพติด การสร้างภูมิคุ้มกันให้กับประชาชนโดยเฉพาะเด็กและเยาวชน และส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาของภาคประชาชนและชุมชน การเพิ่มประสิทธิภาพในการสกัดกั้น และปราบปรามการค้ายาเสพติดจากต่างประเทศ รวมทั้งการประสานความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียนและสหประชาชาติ ทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคีในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด	ปปส./กอร.มณ. ^๑ ปป.ส.	กต. กท. (กองทัพไทย) มท. ศส. สส. ธ. พร. กอ.รมน.	- แผนยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด (ปป.ส.) - ร่างแผนยุทธศาสตร์กระทรวงการต่างประเทศ ๔ ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๑

ที่มา : สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ (๒๕๕๘ : ๔๖)

จากแผนภาพ จะเห็นได้ว่า สภาความมั่นคงแห่งชาติ ได้แบ่งมอบให้ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) และกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.) เป็นหน่วยรับผิดชอบหลัก และมีกระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงกลาโหม (กองทัพไทย) และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบร่วม ซึ่งกองกำลังสุรศักดิ์มนตรีถือเป็นหน่วยงานหนึ่งในกองทัพที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการป้องกันชายแดน ดังนั้น การดำเนินโครงการทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติดในครั้งนี้ จึงถือเป็นการขับเคลื่อนนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ ด้วยการเป็นหน่วยในระดับปฏิบัติในอีกทางหนึ่งด้วย

๓. แผนยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๘ – ๒๕๖๒

๓.๑ กล่าวทั่วไป

การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๘ – ๒๕๖๒ ขึ้นโดยได้ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนหลายครั้งเพื่อศึกษาวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ผลการดำเนินงานในห้วงที่ผ่านมา แนวโน้มสถานการณ์ปัญหายาเสพติด วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคาม เพื่อกำหนดแนวคิด ทิศทาง วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมายยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการ งบประมาณ กลไกการดำเนินงาน และตัวชี้วัด พร้อมทั้งยกร่างแผนยุทธศาสตร์ รวมทั้งได้มีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการปรึกษาหารือร่างแผนยุทธศาสตร์นี้ในระดับภาค สำนักยุทธศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (๒๕๕๘ : ๑) ได้ระบุว่าแนวคิดหลักของแผนยุทธศาสตร์นี้คือ ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและก่อให้เกิดผลกระทบในทางที่ตีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน แก้ปัญหาในเชิงพื้นที่โดยกำหนดเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคีที่เกี่ยวข้องในกระบวนการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผล แก้ปัญหาแบบองค์รวมด้วยการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ครบวงจร สร้างความสมดุลของยุทธศาสตร์ทั้งด้านการลดอุปสงค์ยาเสพติดและการลดอุปทานยาเสพติด และเน้นผลสัมฤทธิ์เชิงคุณภาพโดยกำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดผลการดำเนินงานอย่างชัดเจน เป็นรูปธรรม โดยมีวิสัยทัศน์ว่า “สังคมไทยเข้มแข็งและรอดพ้นภัยจากยาเสพติดด้วยภูมิคุ้มกันและมาตรการลดผู้ค้าและผู้เสพ และความร่วมมือระหว่างประเทศด้านยาเสพติดบรรลุผลตามพันธกรณีและวิสัยทัศน์อาเซียนภายในปี ๒๕๖๒” แผนยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๘ – ๒๕๖๒ ประกอบด้วย ๘ ยุทธศาสตร์หลัก คือ ยุทธศาสตร์การป้องกันกลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ยุทธศาสตร์การควบคุมตัวยาและผู้ค้ายาเสพติด ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหายูสเฝ้าผู้ติดยาเสพติด ยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างประเทศ ยุทธศาสตร์การสร้างและพัฒนาระบบรองรับการคืนคนดีให้สังคม ยุทธศาสตร์การสร้างสภาพแวดล้อมเพื่อป้องกันปัญหายาเสพติด ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมภาค

ประชาชน และยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอย่างบูรณาการรวมทั้งได้กำหนดกลไกในการควบคุม กำกับ และขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ไปสู่แผนปฏิบัติการด้วย

๓.๒ ยุทธศาสตร์การป้องกันกลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

วัตถุประสงค์เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับทุกกลุ่มที่มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ป้องกันครอบครัวชุมชน สถานศึกษา สถานประกอบการ และสังคมให้ปลอดภัยจากยาเสพติด รวมทั้งสร้างพลัง ความเข้มแข็ง และความยั่งยืนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ซึ่งประกอบด้วย ๓ ประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ ๑) การสร้างภูมิคุ้มกันให้เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาต่อการรองรับสภาพปัญหาเสพติดในสังคม ๒) การสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันให้เด็กและเยาวชนนอกสถานศึกษา ๓) การสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันในผู้ใหญ่และวัยแรงงาน

๓.๓ ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาผู้เสพยาเสพติด

วัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาการเสพยาและการติดยาเสพติดโดยยึดผู้ป่วยเป็นศูนย์กลางเพื่อลดอุปสงค์ด้านยาเสพติดในระยะยาว ประกอบด้วย ๔ ประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ ๑) ผู้เสพยาเสพติดเข้าถึงบริการด้านการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ๒) ผู้ผ่านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพได้รับการติดตามดูแลช่วยเหลืออย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นเพื่อป้องกันการเสพยาซ้ำ ๓) ครอบครัว ชุมชน สังคมยอมรับและให้โอกาสผู้เสพยา ผู้ติดยา และมีส่วนร่วมในการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพ และติดตามดูแลช่วยเหลือผู้ผ่านการบำบัด (Community - based recovery model) และ ๔) บริหารจัดการอย่างบูรณาการทุกภาคส่วนที่มีประสิทธิภาพ เอื้ออำนวยต่อการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพโดยยึดผู้เสพยาผู้ติดยาเป็นศูนย์กลาง

๓.๔ ยุทธศาสตร์การสร้างและพัฒนาระบบรองรับการคืนคนดีให้สังคม

วัตถุประสงค์เพื่อสร้างและพัฒนาระบบรองรับสนับสนุนให้ผู้พ้นโทษและผู้ผ่านการบำบัดรักษาในการเป็นคนดีและกลับเข้าสู่สังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี มีศักยภาพ คุณภาพชีวิตที่ดี และเกิดความยั่งยืนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด มีประเด็นยุทธศาสตร์ คือ สร้างและพัฒนาระบบรองรับสนับสนุนการคืนคนดีให้สังคม

๓.๕ ยุทธศาสตร์การควบคุมตัวยาและผู้ค้ายาเสพติด

วัตถุประสงค์เพื่อควบคุม ลด และกำจัดยาเสพติด สารตั้งต้น และเคมีภัณฑ์ และป้องกัน ป้องปรามและปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ประกอบด้วย ๕ ประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ ๑) ลดศักยภาพการผลิตยาเสพติดภายนอกประเทศ ๒) เสริมศักยภาพการสกัดกั้นยาเสพติดในประเทศ ๓) ทำลายศักยภาพของกลุ่มเครือข่ายการค้ายาเสพติด ๔) ควบคุมพื้นที่ผลิต หรือปลูกพืชเสพติดในประเทศ และ ๕) บริหารจัดการการบังคับใช้กฎหมายให้มีเอกภาพและประสิทธิภาพ

๓.๖ ยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างประเทศ

วัตถุประสงค์เพื่อแสวงหา สร้างเสริม และพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และความร่วมมือระหว่างประเทศที่ส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ปัญหายาเสพติดในประเทศไทยและในภูมิภาคอาเซียนประกอบด้วย ๖ ประเด็นยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย ๑) การส่งเสริมการดำเนินงานความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนและการพัฒนาไทยสู่ศูนย์กลางความร่วมมืออาเซียนในการควบคุมปัญหายาเสพติด ๒) เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีและความร่วมมือระหว่างประเทศด้านยาเสพติดเพื่อการดำเนินงานควบคุมปัญหายาเสพติดที่มีประสิทธิภาพร่วมกัน และรองรับพันธกรณีระหว่างประเทศ ๓) ส่งเสริมความร่วมมือและสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านปราบปรามยาเสพติดระหว่างประเทศ ๔) ส่งเสริมความร่วมมือและสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการป้องกันยาเสพติดและการแก้ไขปัญหาผู้เสพยาเสพติดระหว่างประเทศเพื่อพัฒนารูปแบบการป้องกันและมาตรฐานการบำบัดรักษาระหว่างประเทศ ๕) ส่งเสริมความร่วมมือด้านการพัฒนาทางเลือกและเผยแพร่แนวปฏิบัติสหประชาชาติด้านการพัฒนาทางเลือกที่เกิดจากการผลักดันของไทยให้กับนานาประเทศเพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนและ ๖) ส่งเสริมความร่วมมือด้านกฎหมายและสร้างความสอดคล้องทางกฎหมายระหว่างประเทศ เพื่อส่งเสริมการดำเนินงานควบคุมยาเสพติดระหว่างประเทศ

๓.๗ ยุทธศาสตร์การสร้างสภาพแวดล้อมเพื่อป้องกันปัญหายาเสพติด

วัตถุประสงค์เพื่อสร้าง ควบคุม และบริหารจัดการสภาพแวดล้อมทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมให้เอื้อต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืนประกอบด้วย ๒ ประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ ๑) สร้างสภาพแวดล้อมเพื่อควบคุม ป้องปราม และป้องกันปัญหายาเสพติด และ ๒) บริหารจัดการสภาพแวดล้อมทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมให้เอื้อต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืน

๓.๘ ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมภาคประชาชน

วัตถุประสงค์เพื่อบริหารจัดการการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน สถานศึกษา สถานประกอบการ และสังคมไทยปลอดภัยจากยาเสพติด และสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนในระยะยาว ประกอบด้วย ๒ ประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ ๑) สร้างกระบวนการและศักยภาพการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และ ๒) สร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนในการควบคุมปัญหายาเสพติดระดับพื้นที่ในระยะยาว

๓.๙ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอย่างบูรณาการ

วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาประสิทธิผล ประสิทธิภาพ และเอกภาพการบริหารจัดการ เพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ประกอบด้วย ๔ ประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ ๑) จัดโครงสร้างการบริหารจัดการที่มีความเหมาะสม ลดความซ้ำซ้อนและสามารถแก้ไขปัญหายาเสพติดได้

อย่างมีประสิทธิภาพ ๒) บูรณาการประสานเชื่อมโยงระหว่างแผนแม่บทแผนยุทธศาสตร์ด้านยาเสพติด กับ ทุกแผนที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ระดับชาติถึงระดับท้องถิ่น ๓) พัฒนาระบบข้อมูลยาเสพติดทุกระบบให้มีความเชื่อมโยงและสนับสนุนการบริหารจัดการเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างมีประสิทธิภาพ และ ๔) พัฒนาระบบอำนาจการและระบบสนับสนุนที่มีเอกภาพ

ความเชื่อมโยงของยุทธศาสตร์ชาติและแผนงานด้านความมั่นคงที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

สาระสำคัญของประเด็นยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อให้ประเทศไทยสามารถยกระดับการพัฒนาให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และเป้าหมายการพัฒนาประเทศข้างต้น จึงจำเป็นต้องกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศระยะยาวที่จะทำให้ประเทศไทยมีความมั่นคงในเอกราชและอธิปไตย มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายในและภายนอกประเทศในทุกมิติทุกรูปแบบและทุกระดับ ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี มีทั้งสิ้น ๖ ยุทธศาสตร์ คือ ๑) ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ๒) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ๓) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ๔) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ๕) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ ๖) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

การแก้ไขปัญหายาเสพติด มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง เนื่องด้วยปัญหายาเสพติดถือเป็นภัยคุกคามความมั่นคงที่สำคัญประการหนึ่ง ปัญหายาเสพติดถือเป็นสิ่งที่ตัดรอนโอกาสในการพัฒนาประเทศ เพราะทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่าที่สุด หากทรัพยากรมนุษย์ไร้คุณภาพ ขาดศักยภาพอันเนื่องมาจากผลภัยร้ายของยาเสพติดแล้ว การก้าวไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ก็จะเป็นไปได้ยากลำบากขึ้น ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงนี้ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ คือ ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เน้นการบริหารจัดการสถานะแวดล้อมของประเทศให้มีความมั่นคง ปลอดภัย เอกราช อธิปไตย และมีความสงบเรียบร้อยในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชาติ สังคม ชุมชน มุ่งเน้นการพัฒนาคน เครื่องมือ เทคโนโลยี และระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ให้มีความพร้อมสามารถรับมือกับภัยคุกคามและภัยพิบัติได้ทุกรูปแบบ และทุกระดับความรุนแรง ควบคู่ไปกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงที่มีอยู่ในปัจจุบัน และที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ใช้กลไกการแก้ไขปัญหายาแบบบูรณาการ ทั้งกับส่วนราชการ ภาคเอกชน ประชาสังคม และองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ รวมถึงประเทศเพื่อนบ้าน และมิตรประเทศบนหลักธรรมาภิบาล เพื่อเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อการดำเนินการ ซึ่งประกอบไปด้วย ๕ ประเด็นยุทธศาสตร์ คือ ๑) การรักษาความสงบภายในประเทศ ๒) การป้องกันและแก้ไขปัญหายาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคง ๓) การพัฒนาศักยภาพประเทศให้พร้อมเผชิญภัย

คุกคามที่กระทบต่อความมั่นคงของชาติ ๔) การบูรณาการความร่วมมือกับอาเซียนละองค์การนานาชาติ รวมถึงองค์การภาครัฐและมิใช่รัฐ และ ๕) การพัฒนากลไกการบริหารจัดการความมั่นคงแบบองค์รวม ซึ่ง จะเห็นได้ว่า มีในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการแก้ไขปัญหาเสพติดที่ถือเป็น ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคง

จะเห็นได้ว่ายุทธศาสตร์ชาติเปรียบเสมือน “แผนแม่บทหลัก” ในการดำเนินการเพื่อให้ บรรลุต่อผลประโยชน์แห่งชาติ หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม ก็จะต้องดำเนินนโยบาย แผน และโครงการให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ กล่าวคือ การแก้ไขปัญหาเสพติด ก็จะต้อง ดำเนินการให้สอดคล้องกับประเด็นยุทธศาสตร์ ในเรื่องของยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ซึ่งมี หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบคือ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ที่ถือเป็น หน่วยงานกลางในการกำหนดยุทธศาสตร์และแผนการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด โดยจะมีการ จัดทำแผนทุก ๆ ๕ ปี สำหรับแผนยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๘ – ๒๕๖๒ มีแนวคิดหลักคือ ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและ ก่อให้เกิดผลกระทบในทางที่ดีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน แก้ปัญหาในเชิงพื้นที่โดยกำหนด เป้าหมายและแนวทางการดำเนินงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคที่เกี่ยวข้องในกระบวนการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และ ร่วมประเมินผล แก้ปัญหาแบบองค์รวมด้วยการแก้ปัญหาย่างเป็นระบบ ครบวงจร สร้างความสมดุลของ ยุทธศาสตร์ทั้งด้านการลดอุปสงค์ยาเสพติดและการลดอุปทานยาเสพติด และเน้นผลสัมฤทธิ์เชิงคุณภาพ โดยกำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดผลการดำเนินงานอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม โดยระบุวิสัยทัศน์ว่า “สังคมไทยเข้มแข็งและรอดพ้นภัยจากยาเสพติดด้วยภูมิคุ้มกัน และมาตรการลดผู้ค้าและผู้เสพ และ ความร่วมมือระหว่างประเทศด้านยาเสพติดบรรลุผลตามพันธกรณี และวิสัยทัศน์อาเซียนภายในปี ๒๕๖๒”

แผนยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของสำนักงานคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด ประกอบด้วย ๘ ยุทธศาสตร์หลักคือ ยุทธศาสตร์การป้องกันกลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไป เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ยุทธศาสตร์การควบคุมตัวยาและผู้ค้ายาเสพติด ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาผู้ เสพผู้ติดยาเสพติด ยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างประเทศ ยุทธศาสตร์การสร้างและพัฒนาระบบ รองรับการคืนคนดีให้สังคม ยุทธศาสตร์การสร้างสภาพแวดล้อมเพื่อป้องกันปัญหาเสพติด ยุทธศาสตร์ การมีส่วนร่วมภาคประชาชน และยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอย่างบูรณาการรวมทั้งได้กำหนดกลไกใน การควบคุม กำกับ และขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ไปสู่แผนปฏิบัติการด้วย

สำหรับการดำเนินการของกองกำลังสุรศักดิ์มนตรี เพื่อให้เกิดการบูรณาการในการแก้ไข ปัญหาเสพติด ในฐานะที่เป็นหน่วยที่นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติผ่านการดำเนินโครงการที่จะต้อง สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี และแผนยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด

ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ได้ดำเนินโครงการ “ทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติด” ที่มุ่งเน้นไปที่เยาวชนเป็นหลัก เพราะเยาวชนนั้นถือว่าเป็นทรัพยากรมนุษย์อันมีค่ายิ่ง ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่สามารถส่งเสริมให้เกิดความเป็นทุนมนุษย์ เพื่อที่จะได้นำความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ มาช่วยในการพัฒนาประเทศ อนึ่ง การที่เยาวชนสามารถที่จะความตระหนักรู้ถึงภัยร้ายของยาเสพติด และสามารถช่วยทำหน้าที่เป็นสื่อกลางออกไปยังเยาวชนรอบข้างได้จะเห็นได้ว่าปัญหาเสพติดนั้น มีหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ปัจจัยระดับ บุคคล ครอบครัว ชุมชน สถานศึกษา ที่มีความเกี่ยวเนื่องไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ซึ่งถือว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของ รังสิริศม์ วงศ์อุปราช, พีร วงศ์อุปราช และอุไรรัตน์ แยมชุตติ (๒๕๕๘) ที่ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาโครงการป้องกันแก้ไขปัญหาเสพติด ในกลุ่มเยาวชนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ทางสังคมและอารมณ์ ได้ระบุว่าปัญหาเสพติดล้วนมีปัจจัยถึงความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอย่างแยกขาดจากกันไม่ได้ ระหว่างปัจจัยตัวบุคคล ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และสังคมในระดับที่กว้างขึ้นไป ย่อมถือเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศให้เป็นอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน อันเนื่องมาจากประชาชนที่มีคุณภาพชีวิตดี มีความรู้ความสามารถ ห่างไกลจากยาเสพติดและปัญหาสังคมอื่น ๆ นั้นเอง

องค์ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด

๑. กล่าวทั่วไป

ยาเสพติด หมายถึง ยา หรือ สารเคมีหรือวัตถุชนิดใด ๆ หรือพืช ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยวิธี กิน ดม สูบ หรือ ฉีด แล้วจะทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจโดย ธนิษฐา นาकिन (๒๕๔๑ : ๗ - ๘) ได้ระบุว่าผู้เสพยาโดยทั่วไปจะมีลักษณะดังนี้ ๑) มีความต้องการเพิ่มขนาดในการเสพยามากขึ้นเรื่อย ๆ ๒) มีความต้องการเสพยาทั้งทางร่างกายและจิตใจ ๓) เมื่อถึงเวลาเสพยาแต่ไม่ได้เสพยาจะทำให้เกิดอาการขาดยา และ ๔) สุขภาพโดยทั่วไปจะทรุดโทรมลง ได้จำแนกประเภทของยาเสพติดโดยแบ่งตามการออกฤทธิ์ต่อระบบประสาทส่วนกลาง แบ่งออกเป็น ๔ ประเภท ได้แก่ ๑) ยาเสพติดประเภทกดประสาท (Depressants) ได้แก่ ผีน มอร์ฟีน เฮโรอีน รวมถึงยาแก้ปวดประสาท และสารระเหย ๒) ยาเสพติดประเภทกระตุ้นประสาท ได้แก่ แอมเฟตามีน (ยาบ้า) และโคเคน ๓) ยาเสพติดประเภทหลอนประสาท ได้แก่ แอลเอสดี ดีเอ็มที และ ๔) ยาเสพติดประเภทออกฤทธิ์ผสมผสาน (อาจกด กระตุ้น หรือหลอนประสาทร่วมกัน) ได้แก่ กัญชา ใบกระท่อม

ยาเสพติดถือเป็นสิ่งที่น่าเอาความหายนะมาสู่ชีวิต ทรัพย์สิน สังคมของผู้เสพและผู้ที่เกี่ยวข้อง และยังเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดภาวะความเป็นมนุษย์น้อยลง ขาดสติสัมปชัญญะในการไตร่ตรอง ในการกระทำจึงเป็นสาเหตุของการก่ออาชญากรรมในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลนำไปสู่ความล่มสลายของประเทศชาติ สาเหตุการติดยาเสพติดมีอยู่มากมายหลายสาเหตุด้วยกัน และขึ้นอยู่กับปัจจัยหลาย ๆ

อย่างประกอบเข้าด้วยกันด้วย ไม่ว่าจะมาจากครอบครัวสิ่งแวดล้อม ผู้ปกครอง โรงเรียน การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและสังคม ตลอดจนปัญหาจากทางร่างกายและจิตใจ

๒. สภาพของปัญหายาเสพติด

สภาพของปัญหายาเสพติดนั้นมีบริบทที่กว้างขวาง เพื่อให้เกิดความเข้าใจและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในครั้งนี้อย่างจะอธิบายในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

๒.๑ ปัญหาการลักลอบผลิตยาเสพติด

ด้านสาธารณรัฐเมียนมาร์ ยังคงมีสถานะเป็นประเทศผู้ผลิตยาเสพติดหลักในภูมิภาคอาเซียนทั้งฝั่ง เฮอร์อีน ยาบ้า และไอซ์ โดยเฉพาะยาบ้า ซึ่งผลิตเพื่อส่งออกมายังประเทศไทยเป็นหลัก แม้ว่ารัฐบาลเมียนมาร์ได้พยายามเจรจาหยุดยั้งกับชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสงบสุขภายในประเทศตลอดจนมีกระบวนการเดินทางประชาธิปไตย สิ่งเหล่านี้คาดว่าจะไม่ส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ยาเสพติดในประเทศเมียนมาร์มากนัก แต่เนื่องจากกลุ่มว้ามักจะไม่เข้าร่วมในการเจรจาที่สำคัญ นอกจากนี้หากประเทศเมียนมาร์ต้องการกวาดล้างแหล่งผลิตยาเสพติดต้องใช้ทั้งงบประมาณอาวุธ และกำลังพลจำนวนมาก จึงไม่ใช่เรื่องสำคัญลำดับต้น ๆ ของนโยบายของประเทศเมียนมาร์ และรัฐบาลเองก็ไม่มิงบประมาณเพียงพอที่จะดูแลชนกลุ่มน้อยที่ขาดรายได้จากยาเสพติด และอาจก่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ไม่ดีหากใช้ความรุนแรงในการปราบปราม

ด้านสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ยังคงเป็นประเทศที่ผลิตกัญชาแล้วส่งผลกระทบต่อประเทศไทยมากที่สุดในอาเซียน รวมทั้งมีการปลูกฝิ่นในพื้นที่ทางตอนเหนือของประเทศเพิ่มสูงขึ้นทุกปี สะท้อนถึงความต้องการฝิ่นดิบจำนวนมากเพื่อส่งโรงงานผลิตเฮโรอีน นอกจากนี้ยังมีสถานะเป็นประเทศทางผ่านยาเสพติดสำคัญจากเมียนมาร์มายังไทย เวียดนาม และกัมพูชา ก่อนที่จะลำเลียงต่อไปยังประเทศต่าง ๆ รวมถึงเป็นทางผ่านสารตั้งต้นเข้าสู่แหล่งผลิตในพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ

ด้านประเทศกัมพูชา มีความเป็นไปได้ที่จะยังคงมีการผลิตไอซ์ สารตั้งต้นชาฟโรลสำหรับผลิตเอ็กซ์ตาซี หรือยาอี และจะยังเป็นฐานการค้าของเครือข่ายนักค้ายาเสพติดชาวแอฟริกันซึ่งกระจายยาเสพติด ได้แก่ ไอซ์ และโคเคน เป็นไปยังประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคอาเซียน โดยเฉพาะในประเทศไทย ที่มีสถานะเป็นทางผ่านยาเสพติดทั้งเฮโรอีน ไอซ์ และยาบ้าจากพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำไปยังประเทศที่สาม

ด้านพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย การลักลอบปลูกฝิ่นมีแนวโน้มทรงตัว การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของพื้นที่ปลูกในแต่ละปีไม่มากนัก สามารถควบคุมปัญหาได้ ในแต่ละปีสามารถดำเนินการตัดฟันทำลายต้นฝิ่นได้มากกว่าร้อยละ ๙๕ ผลผลิตที่ได้ส่วนใหญ่เหลือเพียงใช้เสพในพื้นที่เท่านั้น แม้ว่าผลผลิตที่ได้จะไม่ส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ยาเสพติดภายในประเทศ แต่ต้องมีการเฝ้าระวังและป้องปรามในพื้นที่เดิมที่มีการปลูก โดยเฉพาะพื้นที่ที่ทุรกันดาร ยากต่อการเข้าถึงของเจ้าหน้าที่ ได้แก่

อำเภออมก๋อย เชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก และอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอนที่มีโอกาสลักลอบปลูกเพิ่มขึ้น ปัญหาฝิ่นมีลักษณะซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับปัญหาอื่น ๆ ของประเทศไทยด้วย

สำหรับพื้นที่โดยทั่วไป การลักลอบปลูกกัญชาและพืชกระท่อมยังมีการกระจายตัวไปในทุกภูมิภาคของประเทศ การค้นหาแหล่งเพาะปลูกกัญชาและพืชกระท่อมเพื่อทำการปราบปรามตัดฟันทำลายเป็นไปได้ยาก

ทั้งนี้ เมื่อมีการปราบปรามจับกุมและสกัดกั้นอย่างเข้มงวด องค์กรการผลิตยาเสพติดจะพัฒนาตัวเองและกระบวนการสังเคราะห์ทางเคมีให้มีความซับซ้อนมากขึ้น มีความพยายามแสวงหาเคมีภัณฑ์ชนิดใหม่ ๆ รวมทั้งสารตั้งต้นประเภทอื่น ๆ มาใช้มากขึ้นโดยลำดับ ประกอบกับอุปกรณ์การผลิตยาเสพติดบางประเภทยังไม่ผิดกฎหมายแต่อย่างใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุปกรณ์การผลิตแบบเครื่องอัดเม็ด (Tableting Rotary) โดยสภาพปกติแล้วสามารถครอบครอง ซื้อมา และเคลื่อนย้ายได้โดยทั่วไป จึงมีความเป็นไปได้ที่จะมีการลักลอบผลิตเกิดขึ้น โดยมีลักษณะที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน เป็นการอัดเม็ดใหม่เพื่อเพิ่มกำไรในการจำหน่ายแก่ผู้ผลิตยาบ้า หรือการลักลอบผลิตยาบ้าและไอซ์ภายในประเทศในลักษณะ Kitchen Lab โดยมีความพยายามเปลี่ยนพื้นที่ไปไม่เลือกพื้นที่เดิมที่เป็นที่พึ่งเลี้ยงของเจ้าหน้าที่ อีกทั้งยังมีพัฒนาการในกระบวนการสังเคราะห์ทางเคมี ทำให้ศักยภาพในการผลิตยาเสพติดสูงขึ้นตามไปด้วย มียาเสพติดชนิดใหม่ ๆ เข้ามาแพร่หลายในท้องตลาดมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งยาเสพติดประเภทสังเคราะห์ (Designer Drugs)

๒.๒ สถานการณ์การลักลอบนำเข้าและส่งออกยาเสพติด

ด้วยเหตุที่ประเทศไทยมีพื้นที่ชายแดนทางบกติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านเป็นระยะทางยาวมาก ปัจจัยด้านสภาพภูมิประเทศจึงยังคงเอื้ออำนวยต่อการลักลอบนำเข้ายาเสพติดอยู่พื้นที่นำหลัก (เกินกว่าร้อยละ ๘๐) ยังคงเป็นพื้นที่ชายแดนภาคเหนือโดยเฉพาะพื้นที่จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่อยู่ใกล้กับแหล่งเก็บพักยาเสพติดของกลุ่มผู้ผลิตและเป็นเขตอิทธิพลของชนกลุ่มน้อยในประเทศเพื่อนบ้าน อย่างไรก็ตามหากการสกัดกั้นในพื้นที่ชายแดนภาคเหนือมีความเข้มข้นและเป็นไปอย่างต่อเนื่อง กลุ่มผู้ลักลอบนำเข้าและส่งออกยาเสพติดก็จะเปลี่ยนเส้นทางมานำเข้าในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพิ่มมากขึ้น พื้นที่ที่ควรเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิดเนื่องจากการนำเข้าในปริมาณมากอย่างต่อเนื่อง หรือเป็นพื้นที่ใหม่ที่เริ่มปรากฏการณ์นำเข้าในปริมาณมาก ได้แก่ อำเภอแม่สาย แม่ฟ้าหลวง แม่จัน จังหวัดเชียงราย อำเภอฝาง ไชยปราการ เชียงดาว แม่สาย จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย อำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี อำเภอขามุนาม จังหวัดอำนาจเจริญ อำเภอเมือง ท่าอุเทน ชาติพนม บ้านแพง จังหวัดนครพนม อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว และอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี เป็นต้น

๒.๓ สถานการณ์การลักลอบค้ายาเสพติด

กลุ่มนักค้าชาวแอฟริกันยังคงมีบทบาทสำคัญในการบงการการค้ายาเสพติดระหว่างประเทศโดยเฉพาะการเข้าดำเนินการในประเทศเพื่อนบ้านอาศัยการเปิดประเทศเข้าสู่ประชาคมอาเซียนซึ่งจะเอื้อประโยชน์ในการลำเลียงยาเสพติด ขณะที่กลุ่มผู้ลำเลียงภายในประเทศที่สำคัญคือกลุ่มม้ง มูเซอ ลีซอ และอาข่า โดยเฉพาะกลุ่มม้งที่มีเครือข่ายใหญ่ครอบคลุมในพื้นที่ภาคเหนือจะเข้ามามีบทบาทสำคัญในการลำเลียง รวมทั้งการพัฒนาตนเองเป็นนักค้ายาเสพติด อีกทั้งในช่วงที่ผ่านมายังไม่สามารถตัดวงจรการค้ารายสำคัญที่อยู่ในและนอกเรือนจำ รวมถึงเจ้าหน้าที่รัฐที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดได้จากสถิติการจับกุมพบว่ากลุ่มนักค้ารายใหญ่ยังคงมีบทบาทในการบงการการค้าอย่างต่อเนื่อง รวมถึงกลุ่มนักโทษรายสำคัญในเรือนจำและเจ้าหน้าที่รัฐถือเป็นตัวจักรสำคัญต่อสถานการณ์ปัญหาเสพติดในอนาคต

แม้ว่ากลุ่มการค้าส่วนใหญ่มักจะใช้วิธีการเดิม ๆ ในการวิธีการซุกซ่อนยาเสพติด แต่ช่วงหลังพบการลักลอบขนส่งโดยรถโดยสารประจำทาง รถไฟ บริษัทขนส่งสินค้า การส่งทางพัสดุไปรษณีย์บ่อยครั้งขึ้นอีกด้วย และจากการจับกุมคดีผลิตไอซ์ในช่วงที่ผ่านมา มีผู้ต้องหาระบุว่าได้เรียนรู้การผลิตและสั่งซื้อสารตั้งต้นจากอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ยังปรากฏว่ามีหลายเว็บไซต์ที่มีการโฆษณาเชิญชวนและจำหน่ายยาเสพติด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารต้องร่วมมือกันแก้ไขอย่างใกล้ชิด

อนึ่ง เนื่องจากขบวนการค้ายาเสพติดมีเงินจำนวนมากเข้ามาเกี่ยวข้อง แม้ว่าภาครัฐจะได้มีมาตรการในการยึดทรัพย์สินและพยายามสืบสาวไปถึงผู้บงการที่อยู่เบื้องหลัง แต่การเปิดเสรีด้านการเงินในอนาคตอาจส่งผลให้การดำเนินงานด้านธุรกรรมการเงินของผู้ค้ามีความซับซ้อนมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อป้องกันหรือตัดตอนมิให้สามารถจับกุมผู้ค้ายาเสพติดรายใหญ่หรือผู้อยู่เบื้องหลังได้ อีกทั้งในกรณีที่มีการปราบปรามยาเสพติดอย่างรุนแรงและต่อเนื่องจะนำไปสู่ภาวะขาดแคลนยาเสพติด สภาพยาเสพติดที่หายากทำให้ราคายาเสพติดสูงขึ้น ผลของราคายาเสพติดที่แพงกลายเป็นแรงจูงใจให้มีคนบางกลุ่มหันมาค้ายาเสพติดมากขึ้นเพื่อหวังผลกำไร และเมื่อใดที่มีการมุ่งเน้นปราบปรามยาเสพติดชนิดใดเข้มงวดมาก มีแนวโน้มจะทำให้เกิดการหลีกเลี่ยงหันไปสู่อีกยาเสพติดชนิดใหม่เกิดขึ้น ก่อให้เกิดการแตกตัวของยาเสพติดขึ้นอย่างมากมาย (Diversification of Drug) หรือไม่ก็หันไปค้ายาเสพติดในพื้นที่อื่น ๆ (Displacement Effect) มากยิ่งขึ้น

๒.๔ สถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติด

ในประเด็นของการแพร่ระบาดของยาเสพติดพบว่า กลุ่มผู้เกี่ยวข้องรายใหม่ยังคงเป็นปัญหาหลักในอนาคต ซึ่งพบว่ามีสัดส่วนสูงทั้งในกลุ่มผู้ค้าและกลุ่มผู้เสพ แม้ว่าจะมีแนวโน้มสัดส่วนลดลงแต่ในกลุ่มผู้เข้าบำบัดรักษาก็ยังมีไม่ต่ำกว่า ๓ ใน ๕ ขณะที่กลุ่มผู้ต้องหามีถึงร้อยละ ๗๐ โดยกลุ่มเยาวชนอายุ ๑๕ - ๒๔ ปีถือเป็นกลุ่มหลักที่เข้ามาเกี่ยวข้องซึ่งพบทั้งที่อยู่ในสถานศึกษาและนอก

สถานศึกษา โดยกลุ่มนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับประถมศึกษาเป็นสองกลุ่มที่มีโอกาสเข้ามาเกี่ยวข้องกับยาเสพติดมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ซึ่งหากสามารถผลักดันให้นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเรียนต่อถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้จะทำให้อัตราการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดลดลง กลุ่มเยาวชนหญิงอายุ ๑๕ - ๑๙ ปีมีพฤติกรรมเสี่ยงทั้งการมีประสบการณ์ในการมีเพศสัมพันธ์และการตั้งครุภักก่อนวัยอันควรสูงกว่ากลุ่มอายุอื่น ๆ ซึ่งพฤติกรรมเสี่ยงดังกล่าวผลจากการวิจัยระบุว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เด็กมีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

ทั้งนี้เยาวชนนอกสถานศึกษาโดยเฉพาะกลุ่มอายุ ๑๕ - ๑๙ ปี พบว่ามีถึงร้อยละ ๗๗.๗ ที่ไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษา ถือเป็นกลุ่มเสี่ยงสำคัญที่ต้องเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิดเพราะมีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดทั้งการค้ายาและเสพยาเสพติด โดยเฉพาะกลุ่มที่มีพฤติกรรมเสี่ยงที่ชอบมั่วสุมในร้านเกมส์/อินเทอร์เน็ตการเกี่ยวข้องกับยาเสพติด/ใช้ยาเสพติดเป็นครั้งคราว และการแข่งรถ เป็นต้น ขณะที่พื้นที่เสี่ยงที่ต้องให้ความใส่ใจควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิดคือ สถานบันเทิง/สถานบริการ หอพัก และร้านเกมส์

ในส่วนของประเภทของยาเสพติดพบว่า ยาบ้ายังคงมีส่วนแบ่งทางการตลาดที่สูงกว่าตัวยาเสพติดอื่นอย่างชัดเจน ในขณะที่ไอซ์ กลุ่มนักค้ายังคงใช้กลยุทธ์ทางการตลาดเดิม ๆ เพื่อที่จะสร้างความต้องการในตลาดเพิ่มมากขึ้นและยังคงเป็นตัวยาที่ต้องเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิด ส่วนเฮโรอีนก็เป็นยาเสพติดอีกชนิดหนึ่งที่พบแนวโน้มการปลูกฝิ่นเพิ่มขึ้นทั้งในเมียนมาร์ และ ลาว รวมทั้งพบว่าในกลุ่มเยาวชนอายุ ๑๕ - ๑๙ ปี และน้อยกว่า ๑๕ ปี มีการเข้ามาใช้อย่างต่อเนื่อง ขณะที่พืชกระท่อมและสีคูร้อยแม้ว่าสถิติการจับกุมและสถิติการบำบัดรักษาจะไม่เพิ่มขึ้นแต่พบการกระจายตัวของผู้เสพไปยังภูมิภาคอื่นเพิ่มขึ้น รวมถึงการเป็นสิ่งเสพติดที่มีราคาไม่สูงสามารถจัดทำขึ้นมาเสพเองได้ง่าย เป็นปัจจัยที่อาจส่งผลต่อการแพร่ระบาดในอนาคตเพิ่มมากขึ้น

สำหรับพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดที่น่ากังวลคือ อัตราการใช้ยาเสพติดมากกว่าหนึ่งชนิดมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จะส่งผลทำให้การบำบัดรักษามีความยากและความซับซ้อนมากขึ้น รวมถึงผลการประเมินการใช้ยาเสพติดของผู้เข้าบำบัดรักษาที่กลุ่มผู้ติดและกลุ่มผู้ติดยาแรงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

จากข้อมูลการเข้ารับการบำบัดรักษาพบว่าในช่วง ๕ ปีที่ผ่านมาสัดส่วนของผู้เข้ารับการบำบัดรักษาที่ระบุว่าหลังการบำบัดรักษาแล้วสามารถอดยาได้ไม่เกิน ๑ เดือนยังคงมีสัดส่วนที่ไม่เปลี่ยนแปลงอยู่ที่ประมาณร้อยละ ๔๐ จึงเป็นสิ่งที่ต้องมีการทบทวนถึงกระบวนการบำบัดรักษารวมถึงกระบวนการติดตามที่โดยข้อเท็จจริงไม่สามารถดำเนินการตามที่กำหนดไว้

ทั้งนี้สถานการณ์ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนที่ผู้วิจัยศึกษาอยู่นั้น พบว่ามีการผลิตยาเสพติดจากภายนอกประเทศเพิ่มปริมาณมากขึ้นเนื่องจากเป็นปัจจัยภายนอกที่ควบคุมไม่ได้ เป็นเหตุให้ยังคงมีความต้องการระบายยาเสพติดจากกลุ่มผู้ผลิตและนักค้ายาเสพติดในประเทศ

เพื่อนบ้าน และยังคงมีความพยายามลักลอบนำเข้ายาเสพติดตามแนวชายแดนอย่างต่อเนื่อง สืบเนื่อง จากพื้นที่นำเข้าทางภาคเหนือถูกกดดันอย่างหนักจากเจ้าหน้าที่ ส่งผลให้การลักลอบนำเข้ายาเสพติดใน พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะจังหวัดเลยและหนองคาย อีกทั้งยังมีกลุ่มนักค้ารายย่อยในพื้นที่ตอนในของภาค รวมทั้งกลุ่มรับจ้าง/ชนและลำเลียงยาเสพติดตามความ ต้องการของกลุ่มนายทุนทั้งในและนอกพื้นที่ การค้าและแพร่ระบาดของยาเสพติดยังคงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นสูง กลุ่มผู้เสพยาใหม่ยังคงเพิ่มสูงขึ้น กลุ่มผู้ใช้แรงงานในภาคเกษตรกรรมยังมีความเชื่อว่าการเสพยาบ้า สามารถช่วยให้มีแรงทำงานได้ ซึ่งส่งผลต่อรายได้ที่เพิ่มขึ้น มีนักค้ารายย่อยในพื้นที่เพิ่มขึ้นโดยเฉพาะ เยาวชนทั้งในและนอกสถานศึกษา

๓. ยาเสพติดสำคัญที่แพร่ระบาดในประเทศไทย

๓.๑ ฝิ่น

ในอดีตยาเสพติดชนิดแรกที่เข้ามามีบทบาทในประเทศไทย คือ ฝิ่น (Opium) ซึ่งเป็นที่รู้จักตั้งแต่สมัยสุโขทัยตอนต้นประมาณปี พ.ศ.๑๘๒๕ เมื่อมีการติดต่อการค้าขายทางเรือระหว่าง ชาวจีนกับชาวไทยซึ่งในตอนต้นนั้นฝิ่นเป็นเพียงยารักษาโรคบางอย่าง เช่น โรคบิด โรคติดต่อ เป็นต้น และยังเป็นยารักษาความเจ็บป่วยต่าง ๆ เช่น ปวดหัว เป็นไข้ ปวดเมื่อยตามร่างกายหรือระงับการปวดที่เกิดจากบาดแผล ซึ่งบางคนใช้ติดต่อกันเป็นเวลานาน จนทำให้เกิดการเสพติดขึ้น เมื่อฝิ่นถูกนำไปใช้เพื่อ การเสพติดจึงเป็นเหตุให้มีคนไทยติดฝิ่นเป็นจำนวนมาก

ฝิ่นถือเป็นสารประกอบชนิดหนึ่ง ซึ่งได้จากยางของผลฝิ่น ออกฤทธิ์กดระบบ ประสาท วิทย์ เทียงบูรณธรรม (๒๕๕๑ : ๔๘ - ๔๙) ระบุว่า การใช้ฝิ่นอย่างต่อเนื่องจะส่งผลให้มีอาการ เสพติดทั้งร่างกายและจิตใจ มีอาการขาดยาทางร่างกายอย่างรุนแรง หรือทำให้ผู้เสพมีจิตใจเลื่อนลอย ง่วง ซึม แก้วตาหริ พุดจากรวน ความคิดเชื่องช้า ไม่รู้สึกหิว ซึพจรเต้นช้า

๓.๒ มอร์ฟีนและเฮโรอีน

มอร์ฟีน (Morphine) มีฤทธิ์ระงับอาการปวดทำให้เกิดอาการสงบ, ง่วงและซึม เชา, ความรู้สึกสบาย, มีผลต่อระบบหายใจทำให้อัตราการหายใจช้ากว่าปกติและทำให้เกิดอาการวิงเวียน และอาเจียนได้, มีผลต่อระบบทางเดินอาหารโดยไปลดการหลั่งของ Acetylcholine จาก Cholinergic Nerve ที่ไปเลี้ยงกล้ามเนื้อเรียบของกระเพาะอาหารและลำไส้เล็ก ทำให้มีการหลั่งน้ำย่อยน้อยลง จึงไม่ รู้สึกหิว นอกจากนี้ยังลดการเคลื่อนไหวของลำไส้เล็ก ผลทำให้เกิดท้องผูก และมีผลต่อระบบทางเดิน ปัสสาวะทำให้ปริมาณปัสสาวะลดลง

เฮโรอีนถูกค้นพบโดยนักวิทยาศาสตร์ชาวอังกฤษชื่อ G.R. Wright โดยนำ มอร์ฟีนไปต้มกับกรด Acetic Anhydride ได้สารใหม่ชื่อว่า Diacetyl Morphine เรียกกันทั่วไปว่า Heroin เมื่อนำสารนี้ไปทดลองกับสุนัข พบว่าสุนัขมีอาการอ่อนเปลี้ยหมดแรง กลัวคน และมีอาการสับสน และหลับไปอย่างรวดเร็ว Wright จึงตัดสินใจไม่ทำการทดลองต่อไป หลังจากนั้นเกือบ ๒๐ ปี

นักวิทยาศาสตร์ชาวเยอรมันได้ทดลองสารชนิดนี้อีกครั้ง และพบว่าเฮโรอีนเป็นยาที่มีสรรพคุณสูงในการบำบัดรักษาโรคหลอดเลือดอักเสบ โรคไอเรื้อรัง หืด และวัณโรค จนได้รับการยอมรับจากผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ว่าเป็นยาวิเศษที่สามารถใช้บำบัดรักษาความเจ็บปวดได้ทุกชนิด และเป็นยาที่นิยมใช้ใช้อย่างแพร่หลาย ต่อมาในปี ค.ศ. ๑๙๐๖ American Medical Association ได้ประกาศรับรองการใช้เฮโรอีนแทนมอร์ฟินในการบำบัดอาการเจ็บปวด

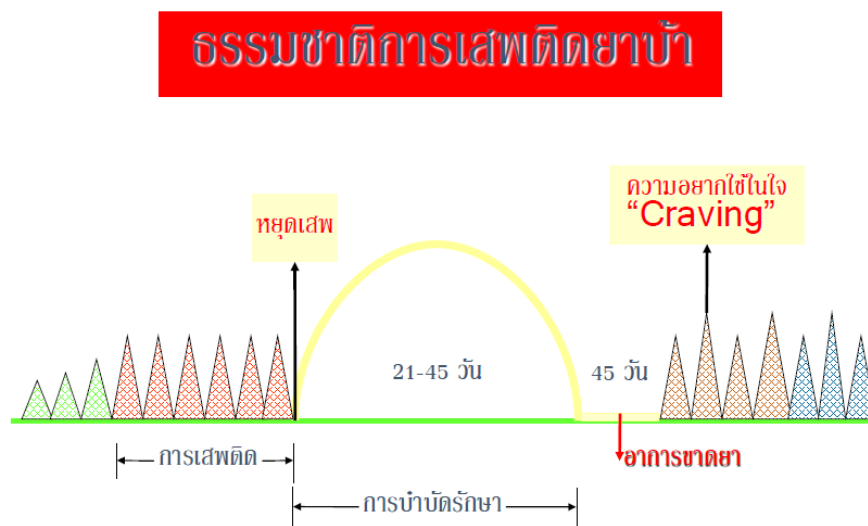
สำหรับการแพร่ระบาดของเฮโรอีนในประเทศไทยนั้น เข้ามาหลังจากที่ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๓๗ ลงวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๐๑ ให้เลิกการสูบฝิ่นและการจำหน่ายฝิ่น และโรงงานยาฝิ่นสำหรับนอนสูบฝิ่นได้โดยไม่ผิดกฎหมายที่ประกาศใช้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๘๓ ซึ่งทำให้รัฐบาลสามารถลดการลักลอบค้าฝิ่นเกือบลง และยังมีรายได้จากการภาษีอากร ๑ กรกฎาคม ๒๕๐๒ เป็นต้นไปเป็นสิ่งผิดกฎหมาย แต่เมื่อฝิ่นถูกห้ามการจำหน่ายทำให้ผู้ติดฝิ่นหาสุบยากจึงทำให้ยาเสพติดเฮโรอีนเข้ามาแพร่ระบาดเพื่อทดแทนฝิ่น ปัญหายาเสพติดในประเทศไทยหลังจาก พ.ศ. ๒๕๐๒ เป็นต้นมาไม่ได้ลดลง ในขณะที่การซื้อขายยาเสพติดเป็นไปอย่างแอบหลบซุกซ่อนด้วยวิธีการที่แยบยลและซับซ้อนขึ้น ยาเสพติดอื่นที่พกพาง่าย เสพง่าย และมีฤทธิ์แรงกว่าก็เริ่มทยอยกันเข้ามาปรากฏตัวในประเทศไทยเรื่อย ๆ เช่น กัญชา บาบิรูเทท แอมเฟตามีน โคเคน เป็นต้น ในขณะที่นยาเสพติดชนิดที่แพร่ระบาดมากที่สุดเปลี่ยนจากฝิ่นไปเป็นเฮโรอีน เนื่องจากเฮโรอีนมีฤทธิ์ร้ายแรงกว่า และกรรมวิธีในการสูบและการหลบซ่อนกระทำได้ง่ายและสะดวกกว่าฝิ่น สารณีย์ ไทยนันท์ (๒๕๕๙ : ๙ - ๑๐) ระบุว่า เฮโรอีนจะออกฤทธิ์แรงกว่ามอร์ฟินประมาณ ๕ - ๘ เท่า และออกฤทธิ์แรงกว่าฝิ่น ๑๕ - ๒๐ เท่า ผู้เสพจะมีอาการปวดกล้ามเนื้อ กระตุก ข้อ สันหลัง บั้นเอว และปวดหัวรุนแรง นอกจากนี้ยังมีอาการจุกแน่นในอก อ่อนเพลียอย่างหนัก หมดเรียวแรงมีอาการหนาว ๆ ร้อน ๆ อึดอัดทรมานทรมาน นอนไม่หลับ กระสับกระส่าย บางรายมีอาการชักตาตั้ง น้ำลายฟูมปาก ม่านตาดำหดเล็กลง ใจคอหงุดหงิดฟุ้งซ่าน มึนงง หายใจไม่ออก และในที่สุดอาจมีผลทำให้ผู้เสพประสาทเสื่อม และความจำเสื่อม

๓.๓ ยาบ้า

ยาบ้า หรือสารที่มีชื่อทางเคมีว่า “แอมเฟตามีน” (Amphetamine) ถูกค้นพบครั้งแรกในปี ค.ศ. ๑๘๘๗ ถูกนำมาใช้ประโยชน์ทางการแพทย์ ในการรักษาโรคหอบหืด และต่อมาใช้รักษาโรคง่วงหลับ (Narcolepsy) ลดอาการซุกซนของเด็ก (Hyperkinetic Syndrome) ลดความอยากอาหาร (Appetite Suppressant) และเป็นยากระตุ้น (Stimulant) ในระยะหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ได้นำเอายาบ้ามาใช้ในกองทหารญี่ปุ่น เยอรมัน อเมริกัน และอังกฤษ เพื่อให้ร่างกายมีกำลังกระฉับกระเฉงอยู่ตลอดเวลา และปฏิบัติงานได้ทนทานมากขึ้นไม่อ่อนเปลี้ยหรือง่วงนอนเร็ว พอหลังสงคราม ยาซึ่งกองทัพญี่ปุ่นกักตุนไว้จึงทะลักสู่ตลาด ทำให้ประชาชนชาวญี่ปุ่นใช้ยากันมากจากนั้นก็ได้มีการใช้ยาบ้าอย่างแพร่หลายมากขึ้น ทั้งที่ไม่เกี่ยวกับด้านการแพทย์ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (๒๕๕๙ : ๔) ระบุว่า ยาบ้าถือเป็นยาที่ออกฤทธิ์กระตุ้นประสาทในสมองส่วนกลาง ทำให้

ความคิดอ่านผ่องใสและร่างกายไม่มีความเหน็ดเหนื่อยในระยะแรกที่เสพ แต่เมื่อหมดฤทธิ์ยาจะรู้สึกอ่อนเพลียมากกว่าปกติ ประสาทล้าทำให้การตัดสินใจช้าและผิดพลาด เป็นเหตุให้เกิดอุบัติเหตุร้ายแรงได้ แต่ถ้าใช้ติดต่อกันเป็นระยะเวลานาน จะเกิดอาการประสาทหลอน เห็นภาพลวงตาหวาดระแวง คลุ้มคลั่ง เสียดสี เป็นบ้า อาจทำร้ายตนเองและผู้อื่นได้ และกรณีที่ได้รับยาในปริมาณมากจะทำให้สุขภาพทรุดโทรมมีความเสื่อมทางจิตถึงขั้นเป็นโรคจิตได้

แผนภาพที่ ๒ - ๓ ธรรมชาติของการเสพยาบ้า

ที่มา : ศิริสุข ยืนหาญ, บรรยาย, ๒๕๖๑

อย่างไรก็ดี ในอดีตยาบ้าไม่มีการแพร่หลายหรือเป็นที่นิยมเสพกันมากนัก จะมีก็แต่กลุ่มที่มีอาชีพขับรถรับจ้าง รถเมล์ หรือรถบรรทุกหนักที่วิ่งระหว่างจังหวัดเป็นระยะไกล ๆ เท่านั้น จุดซื้อขายสะดวกทั้งผู้ซื้อผู้ขายคือ บั๊มน้ำมันข้างถนน ยาบ้าเริ่มแพร่ระบาดอย่างรวดเร็วมากขึ้นและแพร่ระบาดอย่างรุนแรงมากครั้งแรกในระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๑๐ - ๒๕๑๒ โดยเฉพาะเมื่อมันมีประสิทธิภาพเป็นยาที่ทำให้อดทนต่อสู้กับงานที่หนักได้ จึงกลายเป็นที่นิยมของผู้ใช้แรงงาน และกระจายสู่หมู่คนงานก่อสร้างกรรมกรแบกหามเข้าไปในโรงงานอุตสาหกรรม และระบาดเข้าไปในหมู่นักเรียนนักศึกษาในที่สุด ในระยะต่อมายาบ้าแพร่ระบาด และได้ทวีความรุนแรงมากขึ้นจนกลายเป็นปัญหาระดับชาติในพ.ศ. ๒๕๓๙ การแพร่ระบาดในครั้งนี้มี ความรุนแรงมากกว่าการแพร่ระบาดในอดีตอย่างเทียบไม่ได้เพราะการระบาดในอดีตจะจำกัดวงอยู่เฉพาะในกลุ่มกรรมกรหรือผู้ใช้แรงงานเท่านั้น ในขณะที่การแพร่ระบาดในครั้งนี้ได้ขยายวงไปสู่กลุ่มนักเรียน นักศึกษา และคนว่างงานทั่วประเทศ อีกทั้งวัตถุประสงค์ของการใช้ยาในการแพร่ระบาดในอดีตกับครั้งนี้แตกต่างกันอย่างชัดเจนโดยการแพร่ระบาดในอดีตนั้น ผู้ใช้ยาหันมาใช้ยานี้เพราะต้องการกระตุ้นตัวเองให้ทำงานได้หนักขึ้น ในขณะที่การแพร่ระบาดในครั้งนี้ ผู้ใช้ยาต้องการใช้

เพื่อความบันเทิงเริงรมย์ส่วนตัวเป็นส่วนใหญ่ ไม่เกี่ยวข้องกับการทำงานหาเลี้ยงชีพแต่ประการใด การแพร่ระบาดของยาบ้าในครั้งนี้นำพาความหายนะมาสู่ครอบครัวและชุมชนทั่วทุกหัวระแหงของประเทศ

๔. ผลกระทบของปัญหายาเสพติด

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (๒๕๕๘ : ๑๖) ระบุไว้ว่าผลกระทบจากปัญหายาเสพติดมีทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพอนามัย การศึกษาความสุขของประชาชนโดยทั่วไป รวมถึงประเทศชาติโดยรวม ตั้งแต่ผลกระทบในด้านเศรษฐกิจ ถ้านำข้อมูลประมาณการผู้เสพผู้ติดยาเสพติดที่ได้จากการประมวลผลการจับกุมและการนำผู้เสพเข้าสู่กระบวนการบำบัดโดยวิธี Capture - Recapture ในปี ๒๕๕๖ จะมีตัวเลขประมาณการอยู่ที่ ๒,๕๒๑,๒๙๙ คน ซึ่งในจำนวนคนที่เกี่ยวข้องเหล่านี้อย่างน้อยจะต้องเสียเงินไปกับการซื้อยาเสพติดเพื่อเสพวันละ ๒๕๐ บาทต่อวัน (ประมาณการยาบ้า ๑ เม็ดต่อวัน) เท่ากับสูญเสียเงินไปถึงวันละ ๖๒๕ ล้านบาทต่อวัน และใน ๑ ปีจะเป็นเงินถึง ๒๒๘,๑๒๕ ล้านบาท ในขณะที่เดียวกันหากมองว่าบุคคลที่เป็นผู้เสพผู้ติดเหล่านี้ไม่สามารถประกอบสัมมาอาชีพได้ตามปกติก็เท่ากับสูญเสียรายได้อีกวันละ ๓๐๐ บาท รวมมูลค่าของการสูญเสียจะเป็นจำนวนเงินถึง ๕๐๑,๘๗๕ ล้านบาทต่อปี นอกจากนี้รัฐยังต้องสูญเสียงบประมาณไปกับการบำบัดฟื้นฟูฯ และช่วยเหลือผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพปีละไม่ต่ำกว่า ๒,๐๐๐ ล้านบาท

สำหรับผลกระทบด้านสังคม จากการสำรวจความต้องการของประชาชนที่จัดทำขึ้นโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่า ประชาชนร้อยละ ๓๔.๒ ระบุว่า หมู่บ้าน/ชุมชน ได้รับความเดือดร้อนจากปัญหายาเสพติดมากที่สุด รองลงมาคือ ปัญหาน้ำท่วม ร้อยละ ๒๖.๘ และความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ร้อยละ ๒๕.๖ ผลการสำรวจติดตามการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ล้างแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดในปี ๒๕๕๖ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า ปัญหาที่สร้างความเดือดร้อนให้แก่คนในชุมชนหรือหมู่บ้านมากที่สุด ได้แก่ปัญหาการมั่วสุมของกลุ่มวัยรุ่น (ร้อยละ ๔๒.๓) รองลงมาคือ ปัญหายาเสพติด (ร้อยละ ๓๕.๙) และปัญหาเศรษฐกิจ (ร้อยละ ๒๗.๒) นอกจากนี้ยังมีผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดแล้วไปก่ออาชญากรรมต่าง ๆ ในปี ๒๕๕๖ มีมากถึง ๑๒๗,๔๘๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘ โดย ๕ อันดับแรกของผู้กระทำความผิดคดียาเสพติดแล้วไปก่ออาชญากรรมอื่น ๆ ได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ไม่ว่าจะเป็นการฉ้อ ปล้น ชิงทรัพย์ ร้อยละ ๒๙.๕ การทำร้ายร่างกาย ร้อยละ ๑๗.๖๔ การพนัน ร้อยละ ๑๔.๔๙ พ.ร.บ.อาวุธปืน ร้อยละ ๑๐.๒๑ และ พ.ร.บ.จราจร ร้อยละ ๙.๗๙๒

สำหรับผลกระทบด้านการบริหารจัดการภาครัฐ เนื่องจากปริมาณคดียาเสพติดที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบตั้งแต่ตำรวจ อัยการ ศาลราชทัณฑ์ และหน่วยงานคุมประพฤติ กลายเป็นภาระค่าใช้จ่ายของรัฐเพิ่มสูงขึ้น และส่งผลกระทบต่อต้นทุนของกระบวนการยุติธรรมด้วย

ทฤษฎีพัฒนาการ ๘ ขั้นของอีริกสัน

ทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงจิตวิทยาของอีริกสัน ที่สืบเนื่องมาจากแนวคิดด้านจิตวิทยาที่มุ่งเน้นทำความเข้าใจในพฤติกรรมของมนุษย์ในองค์การ โดยเฉพาะการพยายามอธิบายถึงสาเหตุและที่มาของมนุษย์ภายใต้แนวทางการจูงใจ ซึ่งเป็นแนวทางที่ผู้วิจัยจะนำมาใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ โดยทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงจิตวิทยาของนักจิตวิทยาคลินิกชาวเยอรมัน คือ อีริกสัน Erikson, 1950 (อ้างถึงใน รวิภา ธรรมโชติ, ๒๕๖๐ : ๒๑) พบว่าพัฒนาการทางจิตวิทยาของมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงเหมือนกับโครงสร้างทางกายภาพร่างกาย มุมมองของอีริกสันจึงเน้นพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมร่วมกัน โดยอีริกสันมองว่า พัฒนาการของมนุษย์เป็นไปในลักษณะองค์รวม (Wholeness/Holistic) ตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งสิ้นอายุขัยโดยแบ่งพัฒนาการของบุคคลไว้ทั้งสิ้น ๘ ขั้น โดยขั้น ๑ ถึงขั้น ๔ เป็นช่วงของการสั่งสมประสบการณ์ และการเรียนรู้ในการแก้ปัญหา ในขั้น ๕ เป็นเรื่องการปรับตัวเพื่อแสวงหาอัตลักษณ์ และขั้น ๖ ถึงขั้น ๘ เป็นการนำเอาอัตลักษณ์ไปใช้ โดยมีรายละเอียดตามขั้นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑. ขั้นที่ ๑ ความรู้สึกไวเนื้อเชื่อใจ กับ ความไม่ไว้วางใจ

พัฒนาการขั้นนี้จะเกิดขึ้นตั้งแต่แรกเกิดจนถึง ๑ ขวบ ในช่วงนี้ทารกจะมีความสุข ความพึงพอใจบริเวณปาก (กิจกรรมเกี่ยวกับการกลืนกิน) หากทารกได้รับการดูแลอย่างสม่ำเสมอ จะทำให้เกิดการพัฒนาความรู้สึกไวเนื้อเชื่อใจขั้นพื้นฐานต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม ซึ่งพัฒนาการในขั้นแรกนี้ถือเป็นจุดพื้นฐานเริ่มต้นของการพัฒนาอัตลักษณ์ (Ego Identity) ของบุคคลซึ่งจะเกิดขึ้นอย่างชัดเจนในช่วงวัยรุ่น

๒. ขั้นที่ ๒ ความเป็นตัวของตัวเองกับความละอายและสงสัย

พัฒนาการขั้นนี้จะเกิดขึ้นระหว่าง ๒ – ๓ ขวบ เด็กจะมีพัฒนาการทางร่างกายในส่วนของกล้ามเนื้อมากขึ้น เริ่มเรียนรู้การควบคุมร่างกาย หากได้รับโอกาสให้ทำสิ่งต่าง ๆ ตามความปรารถนาของตนภายใต้การดูแลของผู้ปกครอง จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง เมื่อโตขึ้นเขาจะเป็นผู้ใหญ่ที่จะสนับสนุน และเชื่อมั่นสถาบันทางกฎหมายของสังคม มีความเคารพและอยู่ภายใต้กฎหมาย

๓. ขั้นที่ ๓ ความคิดริเริ่มกับความรู้สึกผิด

พัฒนาการขั้นนี้จะเกิดขึ้นในช่วงระหว่าง ๓ – ๕ ขวบ ระยะเวลาที่เป็นระยะที่เด็กเริ่มเรียนรู้บทบาททางเพศ มาตรฐานทางศีลธรรมและการควบคุมอารมณ์ เริ่มสร้างบุคลิกภาพและความรู้สึกผิดชอบชั่วดีจากการได้มีกิจกรรมและประสบการณ์ร่วมกับสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว การเรียนรู้นี้เด็กจะได้รับจากตัวแบบ (Role Model) ในครอบครัว ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีจึงสามารถสร้างขึ้นโดยการเรียนรู้จากบุคคลในครอบครัว และรวมถึงแนวความคิดค่านิยมของสังคมด้วย

๔. ขั้นที่ ๔ ความขยันหมั่นเพียรกับความรู้สึกต่ำต้อย

พัฒนาการขั้นนี้จะเกิดขึ้นระหว่าง ๖ - ๑๒ ปี ช่วงวัยเด็กตอนปลายเป็นระยะที่เด็กมีความเจริญเติบโตและมีความอยากรู้อยากเห็นในสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ มากขึ้น จุดสำคัญของพัฒนาการระยะนี้คือ การได้แสดงออกว่าเขามีความคิดและมีความสามารถเหมือนผู้ใหญ่คนอื่น ๆ เช่นกัน ในลักษณะของการเรียนรู้ด้วยตนเอง การที่ได้พิสูจน์ว่ามีความสามารถกระทำสิ่งต่าง ๆ ในขอบเขตของเขาได้อย่างเหมาะสมทำให้เด็กในวัยนี้มีความเชื่อมั่นว่าเขาจะประสบความสำเร็จในอนาคต

๕. ขั้นที่ ๕ ความเป็นอัตลักษณ์กับความสับสนในบทบาท

พัฒนาการขั้นนี้จะเกิดขึ้นระหว่าง ๑๓ - ๒๐ ปี ซึ่งถือเป็นช่วงของวัยรุ่น ในวัยนี้เป็นระยะที่มีความรู้สึกสับสน ขาดความมั่นใจ เพราะมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจเพื่อเตรียมเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ ปัญหาของเด็กวัยนี้มักเป็นไปในทำนองที่ว่า ฉันไม่รู้ว่าฉันควรจะทำอะไร ฉันไม่รู้ว่าฉันจะดำเนินชีวิตไปในทิศทางใด และฉันไม่รู้ว่าฉันเป็นใคร อิทธิพลจากกลุ่มเพื่อนวัยเดียวกัน และความรู้สึกได้รับการยอมรับจากสังคมแวดล้อม ซึ่งรวมถึงกลุ่มย่อยทางวัฒนธรรม และศาสนามีผลต่อการปรับตัวของวัยรุ่นอย่างยิ่ง เด็กวัยรุ่นจะค่อย ๆ พัฒนาการเป็นตัวของตัวเองขึ้น เขาจะแสวงหาตัวตนตามอุดมคติ (Ego - ideal) และค้นหาอัตลักษณ์เพื่อปรับตัวให้เข้ากับบทบาทใหม่ในสังคม ซึ่งในช่วงวัยนี้เองที่เป็นช่วงวัยของทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด ซึ่งผู้วิจัยให้ความสำคัญกับการศึกษาในขั้นนี้เป็นพิเศษ

๖. ขั้นที่ ๖ ความใกล้ชิดสนิทสนมกับความรู้สึกโดดเดี่ยวอ้างว้าง

พัฒนาการขั้นนี้จะเกิดขึ้นในช่วงระหว่าง ๒๑ - ๓๕ ปี ซึ่งเป็นวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ที่สามารถหาอัตลักษณ์ของตนเองได้จากช่วงก่อนแล้ว ความสมบูรณ์ของจิตใจในช่วงนี้คือ การได้รับการยอมรับ มีความก้าวหน้า มีอาชีพที่เหมาะสม มีการสมาคมกับเพศตรงข้ามเพื่อการเลือกคู่ครอง และสร้างครอบครัวต่อไป

๗. ขั้นที่ ๗ การสืบทอดกับการคำนึงถึงแต่ตนเอง

พัฒนาการขั้นนี้จะเกิดขึ้นในช่วงระหว่าง ๓๖ - ๕๙ ปี ในช่วงวัยนี้ยังเป็นวัยที่สนใจและต้องการสร้างประโยชน์ให้แก่สังคม เป็นระยะที่บุคคลตั้งใจทำงานเพื่อให้สิ่งต่าง ๆ ดีขึ้น รวมทั้งพัฒนาการทางจริยธรรมก็มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องด้วยเช่นกัน

๘. ขั้นที่ ๘ ความมั่นคงสมบูรณ์ในชีวิตกับความสิ้นหวัง

พัฒนาการขั้นนี้จะเกิดขึ้นระหว่าง ๖๐ - ๘๐ ปี ซึ่งมีพื้นฐานจากการปรับตัวในช่วงต้นของชีวิต บุคคลในช่วงวัยนี้มักแสวงหาความมั่นคงภายในจิตใจ ใช้คุณค่าจากประสบการณ์ที่สั่งสมมาให้เป็นประโยชน์ต่อชนรุ่นหลัง เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง มีความพอใจในชีวิต รู้จักหาความสุข ความสงบในจิตใจ

จากทฤษฎีดังกล่าวผู้วิจัยจะนำแนวคิดในเรื่องทฤษฎีของอริกสันมาใช้ในลักษณะของการพยายามอธิบายถึงสภาพพฤติกรรมภูมิหลังของทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด โดยเฉพาะในแง่ของภูมิ-

หลังจากประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมา ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมของทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดในปัจจุบันนั่นเอง

แนวคิดเรื่องการแบ่งมนุษย์เป็น Generations

แนวคิดเรื่องการแบ่งมนุษย์เป็น Generations เป็นแนวคิดใหม่ในช่วงศตวรรษที่ ๒๐ โดยคำว่า Generation สมัยก่อนหมายถึง ‘รุ่นของคนในครอบครัว’ เป็นหลักแบบคนรุ่นย่ารุ่นยาย จนกระทั่ง Karl Mannheim นักสังคมศาสตร์ชาวฮังการีเขียนตีพิมพ์งานชื่อ The Problem of Generations ในปี ๑๙๒๓ ที่เสนอและศึกษาว่าบุคคลในสังคมได้รับอิทธิพลจากบริบททางสังคมและทางประวัติศาสตร์ บุคคลในแต่ละยุคที่เกิดและเติบโตขึ้นท่ามกลางเหตุการณ์ใหญ่ๆ บางอย่างร่วมกันก็จะมีลักษณะอย่างหนึ่ง และลักษณะนั้นๆ ก็จะมากำหนดอนาคตของโลกใบนี้ต่อไป อาทิ สงครามโลกหรือนวัตกรรมที่มีผลกับชีวิตที่จะมีอิทธิพลต่อลักษณะนิสัยของผู้คนในภาพรวม แต่ถึงกระนั้นแต่ละบุคคลก็มีภูมิหลังอื่น ๆ ที่หลากหลาย อาทิ พื้นที่ ชนชั้น หรือวัฒนธรรมที่ต่างกัน ดังนั้นท่าทีหรือทัศนคติของแต่ละบุคคล แม้ว่าจะเจอเหตุการณ์เดียวกัน แต่สุดท้ายก็มีแตกต่างตามความจำเพาะของบริบททางสังคม เช่น คำว่า Baby Boomer อ้างอิงถึงอัตราการเกิดของประชากรที่พุ่งสูงขึ้น หรือคำว่า Generation X เป็นคำที่ถูกใช้เพื่อสื่อถึงกลุ่มวัยรุ่นที่ตัวแปลกแยกจากสังคมบ่อยครั้ง

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าแนวคิดเรื่องการแบ่งมนุษย์เป็น Generations จะถูกจัดอยู่ในแนวคิดของสำนักทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ในลักษณะของการทำความเข้าใจถึงพฤติกรรมทางเศรษฐกิจของบุคคลในแต่ละยุค แต่ผู้วิจัยจะนำมาปรับใช้ในเชิงจิตวิทยา เพื่อที่จะใช้ทำความเข้าใจในทัศนคติโดยทั่วไปของทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด ซึ่งสามารถนำมาจัดอยู่ใน Generations เหล่านี้ได้ด้วย ต่อมาได้มีผู้พัฒนาแนวคิดเรื่องการแบ่งมนุษย์เป็น Generations โดยแบ่งมนุษย์ออกเป็น 7 Generations ดังนี้ 1) Lost Generation 2) Greatest Generation 3) Silent Generation 4) Baby Boomer หรือ Generation B 5) Generation X 6) Generation Y และ 7) Generation Z

ซึ่งจากแนวคิดดังกล่าว ช่วงอายุของทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด ถูกจัดอยู่ในช่วงของ Generation Z ที่เป็นลักษณะของการเติบโตมาพร้อมกับสิ่งอำนวยความสะดวกมากมาย อยู่ในช่วงที่เทคโนโลยีมีความก้าวหน้าอย่างก้าวกระโดด โดยช่วงอายุของผู้ปกครองของทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด ถูกจัดอยู่ในช่วงของ Generation X ที่ได้รับการอบรมสั่งสอนจากคนรุ่นก่อน ให้รู้ถึงการประหยัด การอดทน เน้นให้เรียนหนังสือเพื่ออนาคต เน้นให้ทำงานกลุ่มราชการและรัฐวิสาหกิจมากกว่างานเอกชน หรือ บางคนก็หันมาเปิดกิจการตัวเอง คนกลุ่มนี้ก็จัดอยู่ในกลุ่มสร้างเนื้อสร้างตัวสร้างครอบครัวเพื่อวางรากฐานให้กับลูกหลานนั่นเอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รังสิริศม์ วงศ์อุปราช, พีร วงศ์อุปราช และอุไรรัตน์ แยมชุตติ (๒๕๕๘) ได้ดำเนินการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาโครงการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเยาวชนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ทางสังคมและอารมณ์ ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ ๕ ด้าน คือ ๑) การตระหนักรู้ตนเอง (Self - Awareness) คือ ความสามารถของนักเรียนในการอธิบายถึงสาเหตุและผลของอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด ความต้องการ ความสนใจ พฤติกรรม ความสามารถ ข้อดีและข้อเสียของตนเองได้อย่างถูกต้อง ๒) การจัดการตนเอง (Self-Management) คือ ความสามารถของนักเรียนในการอธิบายถึงวิธีการจัดการความเครียดและควบคุมการแสดงออกทางอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองได้อย่างเหมาะสม ๓) การตระหนักรู้สังคม (Social-Awareness) คือ ความสามารถของนักเรียนในการอธิบายถึงสาเหตุและผลของอารมณ์และความรู้สึกของผู้อื่น เคารพ เข้าใจ และตระหนักถึงความเหมือนและความต่างของบุคคลและสังคม ๔) การรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ (Responsible Decision Making) คือ ความสามารถทางจริยธรรมของนักเรียนในการแก้ไขปัญหาด้วยการกำหนดปัญหา วิเคราะห์ถึงสาเหตุและผลลัพธ์ของการแก้ไขปัญหา และ ๕) การสร้างสัมพันธ์ภาพ (Relationship Skills) คือ ความสามารถของนักเรียนในการอธิบายถึงวิธีการสร้างและรักษาสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม โดยองค์ประกอบทั้ง ๕ ด้านนี้ สามารถนำไปพิจารณาปรับใช้ในการดำเนินโครงการทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติดของกองกำลังสุรศักดิ์มนตรีได้โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ในการดำเนินโครงการให้ครบตามองค์ประกอบข้างต้น อีกทั้งในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้อธิบายถึงสภาพปัจจัยของปัญหาเสพติด ว่าในแต่ละปัจจัยล้วนมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอย่างแยกขาดจากกันไม่ได้ ระหว่างปัจจัยตัวบุคคล ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และสังคมในระดับที่กว้างขึ้นไป นอกจากนี้จากการศึกษาโครงการที่ประสบความสำเร็จในต่างประเทศจำนวน ๑๐ โครงการ อาทิ โครงการต้องกล้า (Project Venture) ที่ถือเป็นโปรแกรมพัฒนาเยาวชนในเชิงทดลองภาคสนาม แรกเริ่มออกแบบขึ้นสำหรับเด็กเยาวชนอเมริกันเชื้อสายอินเดียน (ชนพื้นเมืองอเมริกัน) อายุระหว่าง เกรด ๕ ถึง เกรด ๘ โดยโครงการนี้มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาความเข้มแข็งทางสังคมและอารมณ์ โดยเอื้อให้เยาวชนสามารถยับยั้งการดื่มสุรา บุหรี่ และยาเสพติดประเภทต่าง ๆ เน้นการให้ความสำคัญกับค่านิยมแบบอเมริกันเชื้อสายอินเดียน เช่น ครอบครัว การเรียนรู้จากโลกภายนอก (ธรรมชาติ) ตระหนักรู้ด้วยจิตวิญญาณ ช่วยเหลือและเคารพผู้อื่น ซึ่งรวมไปถึงโครงการเสริมแรงใจโดยชุมชนสำหรับกลุ่มวัยรุ่น (The Adolescent Community Reinforcement Approach : A - CRA) ซึ่งเป็นการดำเนินโครงการสำหรับการบำบัดการใช้สุรา และยาเสพติดสำหรับเยาวชน เป็นโครงการที่ใช้แนวคิดการปรับพฤติกรรมเพื่อช่วยส่งเสริมสิ่งแวดล้อมรอบตัวให้ช่วยเหลือผู้ติดสุราและยาเสพติด โดยมุ่งเน้นที่ส่งเสริมกิจกรรมสร้างสรรค์ เน้นสร้างพฤติกรรมทางบวกเพื่อให้วัยรุ่นฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจได้ดีขึ้น โครงการนี้เหมาะสำหรับผู้ป่วยนอกกลุ่มเป้าหมายวัยรุ่นอายุระหว่าง ๑๒ ถึง ๒๒ ปี ที่ได้รับการวินิจฉัยจากตำราจิตเวชศาสตร์ (DSM - IV) ว่าเป็นผู้ป่วยติดยาเสพติดในกลุ่มกัญชา สุรา และหรือยาเสพติดประเภทอื่น ๆ ทั้งนี้ บทสรุปจากการศึกษาทั้ง ๑๐ โครงการ ได้

สรุปจุดเน้นที่ควรนำไปพิจารณาในการพัฒนาการดำเนินโครงการทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดของกองกำลังสุรศักดิ์มนตรีได้ จำนวน ๔ ประเด็นคือ ๑) ความชัดเจนของวัตถุประสงค์ ๒) การเลือกใช้รูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับช่วงวัยและความจำเพาะ ๓) เนื้อหาของกิจกรรมที่ควรคำนึงถึงความแตกต่างของกลุ่มเป้าหมายที่นำไปโปรแกรมไปใช้ และ ๔) เกณฑ์ในการวัดของแต่ละกิจกรรม

เสมอ แสงสนธิ (๒๕๕๙) ได้ศึกษาเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเยาวชนในพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งได้แบ่งการวิจัยออกเป็น ๔ ชั้น คือ ๑) ศึกษาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร โดยสัมภาษณ์เยาวชนผู้ที่มีความเกี่ยวข้องและไม่มีความเกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดยการสัมภาษณ์แบบกลุ่มจำนวน ๘๘ คน ๒) ศึกษาสภาพปัญหาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร โดยแจกแบบสอบถามให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ตำรวจประจำตำบล และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน ๒๔๘ คน ๓) สร้างยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร และ ๔) ประเมินยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่กำแพงเพชร โดยผลการวิจัยพบว่า สาเหตุของการแพร่ระบาดของยาเสพติด เกิดจากการอยากรู้ อยากลอง ถูกชักชวนจากเพื่อน ขาดความรู้และพิษภัยของยาเสพติด โดยการที่เพื่อนชักชวนเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด และตัวของเยาวชนเองก็ต้องการได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนเพื่อต้องการเข้าร่วมกลุ่ม เมื่อเห็นเพื่อนทำจึงเกิดความอยากรู้ อยากลองเพื่อความสนุก บางคนต้องการรายได้จากการจำหน่ายยาเสพติด พ่อแม่บางคนไม่ยอมเป็นที่ปรึกษาให้กับลูก อาจทำให้ไปคบกับเพื่อนที่ติดยาเสพติด ซึ่งอาจมีผลให้ลูกติดยาเสพติดตามไปด้วย อีกทั้งการที่สภาพแวดล้อมในชุมชนมีความเสี่ยง หรือเป็นแหล่งแพร่ระบาดของยาเสพติด มีแหล่งมั่วสุมในการใช้ยาเสพติดอยู่ใกล้กับที่พักอาศัย ทำให้สามารถซื้อยาเสพติดได้โดยง่าย สภาพดังกล่าวส่งผลให้เยาวชนมองว่าการใช้ยาเสพติดเป็นเรื่องธรรมดา และเนื่องจากในวัยของเยาวชนนั้น เป็นวัยที่ต้องการเพื่อนมาก กลัวเพื่อนจะไม่ยอมรับ กอปรกับการที่พ่อแม่ไม่มีเวลาให้กับลูก เนื่องจากต้องทำงาน และคิดแต่เพียงว่าลูกต้องการเพียงแค่งานเท่านั้น จึงไม่ได้ให้ความใส่ใจลูกเท่าที่ควร แต่ในความเป็นจริงนั้นลูกต้องการความรัก ต้องการคำปรึกษาแนะนำจากพ่อแม่ ลูกไม่ได้รับคำปรึกษาแนะนำแล้ว ลูกอาจเกิดความเสียใจ ในที่สุดกลายเป็นคนเสียบขีริม รู้สึกว่าเหว และหันไปพึ่งยาเสพติดแทน ซึ่งการที่มียาเสพติดอยู่ในพื้นที่ชุมชนก็ยิ่งเป็นปัจจัยเร่งให้เกิดปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในกลุ่มเยาวชนมากขึ้น

พระครูกิตติวราทร (ทองปิ่น), จิราภรณ์ ผันสว่าง, อมรรัตน์ ผันสว่าง และระพีพัฒน์ หาญโสภิต (๒๕๖๒) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบวิธีการแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางเพื่อ ๑) พัฒนารูปแบบวิธีการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ๒) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบวิธีการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และ ๓) เพื่อจัดทำคู่มือวิธีการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่ม

เด็กและเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ซึ่งได้ข้อสรุปว่า รูปแบบวิธีการป้องกันแก้ไขปัญหาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางพบว่า การเชิญผู้ปกครอง บิดามารดา เข้าร่วมกิจกรรมด้านการป้องกันปัญหาเสพติดที่โรงเรียนจัดขึ้น ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้ปกครองบิดามารดาไปทำงานต่างจังหวัดในตัวเมือง และให้เด็กอยู่กับตายายซึ่งมีอายุมากแล้วซึ่งมีความเสี่ยงสูง ผู้บริหารและครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมกำหนดมาตรการป้องกันปัญหาเสพติด ในโรงเรียน และให้ความรู้ด้านพิษภัยและการป้องกันปัญหาเสพติดในโรงเรียนและการเชิญผู้ปกครอง บิดามารดาเข้าร่วมกิจกรรมด้านการป้องกันปัญหาเสพติดที่โรงเรียนจัดขึ้น สอดคล้องกับ Kumpferl, et al. (1999) ที่ระบุว่า การเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวมีผลต่อการป้องกันการใช้สารเสพติด จึงต้องการจัดทักษะให้แก่เด็กวัยรุ่นและครอบครัวเพื่อให้เกิดการปรับพฤติกรรม เด็กวัยรุ่นเกิดกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม ครอบครัวเข้ามามีบทบาทในการเสริมสร้างทักษะในการป้องกันปัญหาการใช้สารเสพติดแก่เด็กวัยรุ่น และลดปัจจัยในการติดยาเสพติดลงได้ อีกทั้งยังเชื่อว่ากลวิธีในการจัดโปรแกรมต้องอาศัยเทคนิคการสร้างสัมพันธภาพระหว่างครอบครัวใช้หลักการกระจายอำนาจ สร้างทักษะการสื่อสารที่เป็นระบบภายในครอบครัว การจัดการปัญหาความขัดแย้ง และการสร้างเกราะป้องกันการใช้สารเสพติดในเด็กวัยรุ่น ตามบริบทของสังคมวัฒนธรรมของเด็กวัยรุ่น จะช่วยให้เด็กวัยรุ่นปลอดภัยจากการใช้สารเสพติดได้ ทั้งนี้ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบวิธีการแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่า ด้านการวางแผนการพัฒนารูปแบบวิธีการแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางด้านการวางแผน พบว่าผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ เห็นว่ามีความเหมาะสมสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ทุกข้อโดยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ๔.๑๘ และเมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิได้นำหนักตามลำดับความสำคัญ ดังนี้

- ๑) คณะปฏิบัติงานด้านการป้องกันปัญหาเสพติดในโรงเรียนควรประกอบด้วยครูที่รับผิดชอบงานยาเสพติด ครูแนะแนว และครูประจำชั้นทุกระดับ
- ๒) คณะอำนาจการและบริหารควรประกอบด้วยผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายปกครองและ/หรือผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายกิจการนักเรียน สอดคล้องกับที่ Office of Prevention and Suppression of Drugs (2001) ได้ศึกษาการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนทั่วไป โดยการดำเนินการแบบบูรณาการมาตรการต่างๆ เข้าด้วยกันคือ มาตรการป้องกัน มาตรการปราบปรามและมาตรการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด โดยใช้มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเป็นมาตรการปราบปรามยาเสพติด เพราะเป็นการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุอย่างแท้จริง
- ๓) การสร้างความเข้าใจแก่นักเรียน โดยดำเนินการผ่านสถานักเรียนหรือนักเรียนแกนนำทุกระดับชั้นด้วยวิธีจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีส่วนร่วม
- ๔) สำรวจสถานการณ์ปัญหาเสพติดในบริเวณซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงเรียนโดยเชิญตัวแทนจากส่วนราชการในพื้นที่ เช่น ตำรวจฝ่ายปกครอง ฝ่ายพัฒนาชุมชน

และบุคลากรสาธารณสุขร่วมประชุมกับโรงเรียน และ ๕) ประชุมผู้ปกครองนักเรียนทุกระดับชั้น เพื่อแจ้งแนวทางการป้องกันปัญหาเสพติดของโรงเรียนให้รับทราบ

ณัฐวุฒิ ประโม่ง, อุษา คงทอง, บุญเรือง ศรีเหรียญ และ กาญจนา สุจินะพงษ์ (๒๕๕๗) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมด้านยาเสพติดในกลุ่มนักเรียน เพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงปัจจัยเชิงสาเหตุของปัญหาเสพติดในกลุ่มนักเรียนและเพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรมด้านยาเสพติดในกลุ่มนักเรียน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๕ จำนวน ๓๕๗ คน โดยผลการศึกษาพบว่า ในส่วนของ ๑) ปัจจัยด้านบุคคล นักเรียนมีความฉลาดทางสติปัญญาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และองค์ประกอบย่อยด้านการควบคุมตนเองในภาพรวมอยู่ในระดับดี สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา Bandura (อ้างถึงในนงนุช โรจนเลิศ, ๒๕๓๓) ที่กล่าวว่า การควบคุมตนเอง เป็นความสามารถในการกำหนดตนเองในด้านความคิด อารมณ์ ความรู้สึก และการกระทำให้เป็นไปในทางที่ต้องการ ไม่ว่าจะเผชิญปัญหาหรืออุปสรรคใด ๆ ที่ก่อให้เกิดปัญหา หรือความขัดแย้งในใจ ได้แก่ ความสามารถในการเลือกกระทำ การควบคุมอารมณ์ การควบคุมความคิด การยับยั้งใจในสิ่งยั่วชวน เป็นต้น สำหรับความฉลาดทางอารมณ์ จากการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และองค์ประกอบย่อยด้านทักษะชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับดี อันเกิดจากการพัฒนาทักษะสำหรับตนเองและสังคมแก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ๒) ปัจจัยด้านครอบครัว จากการศึกษาพบว่านักเรียนมีสัมพันธภาพในครอบครัวโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้การสร้างสื่อสัมพันธ์ภายในครอบครัว จะก่อให้เกิดความสัมพันธอันดีในครอบครัว โดยใครมีเรื่องอะไร มีความรู้สึกอย่างไร หรือมีปัญหาอะไรก็นำมาเล่าสู่กันฟัง ปรีกษาหารือกัน พุดจาสนทนากันด้วยความรักความห่วงใย และร่วมมือร่วมใจกันแก้ปัญหา รู้จักการให้กำลังใจซึ่งกันและกัน จะช่วยขจัดปัญหาต่าง ๆ ทั้งในด้านส่วนตัว ครอบครัว และสังคมได้มาก ๓) ปัจจัยด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม การรับรู้ข่าวสารจากสื่อประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับยาเสพติด จากการศึกษาพบว่านักเรียนรับรู้ข่าวสารจากสื่อประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับยาเสพติด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับแนวคิดของสคูต ลันซาย (๒๕๔๔) ที่กล่าวว่าสังคมการสื่อสารข้อมูลสมบูรณ์แบบ (Mobile Information Society) ทำให้ทุกคนสามารถเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการได้โดยไร้ขีดจำกัด สื่อประเภทต่าง ๆ ได้มีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมด้านเสพติด รวมถึงการได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน ทั้งนี้สาเหตุที่ทำให้เยาวชนตลอดจนผู้คนวัยอื่น ๆ หันไปเสพยาเสพติดมีสาเหตุจากการถูกชักชวน เยาวชนส่วนใหญ่มีสัญชาตญาณต้องการอยู่ร่วมกันต้องการได้รับการยกย่อง และมีส่วนร่วมในกิจกรรมของหมู่คณะ ฉะนั้นเพื่อนฝูงชักชวนให้ลองย้อมขัดไม่ได้ ทำให้เยาวชนต้องยอมใช้ยาเสพติดตามการชักชวนของเพื่อน ซึ่งมีหลักฐานสนับสนุนแน่ชัด โดยผลจากการศึกษาวิจัยของทางราชการ พบว่าเยาวชนติดยาเสพติดเพราะถูกเพื่อนชักจูงมีถึงร้อยละ ๗๗ ประกอบกับเยาวชนวัยรุ่นเป็นวัยที่อยากรู้อยากลอง จึงง่ายต่อการชักชวนมากขึ้น และ ๔) ปัจจัยด้านโรงเรียน

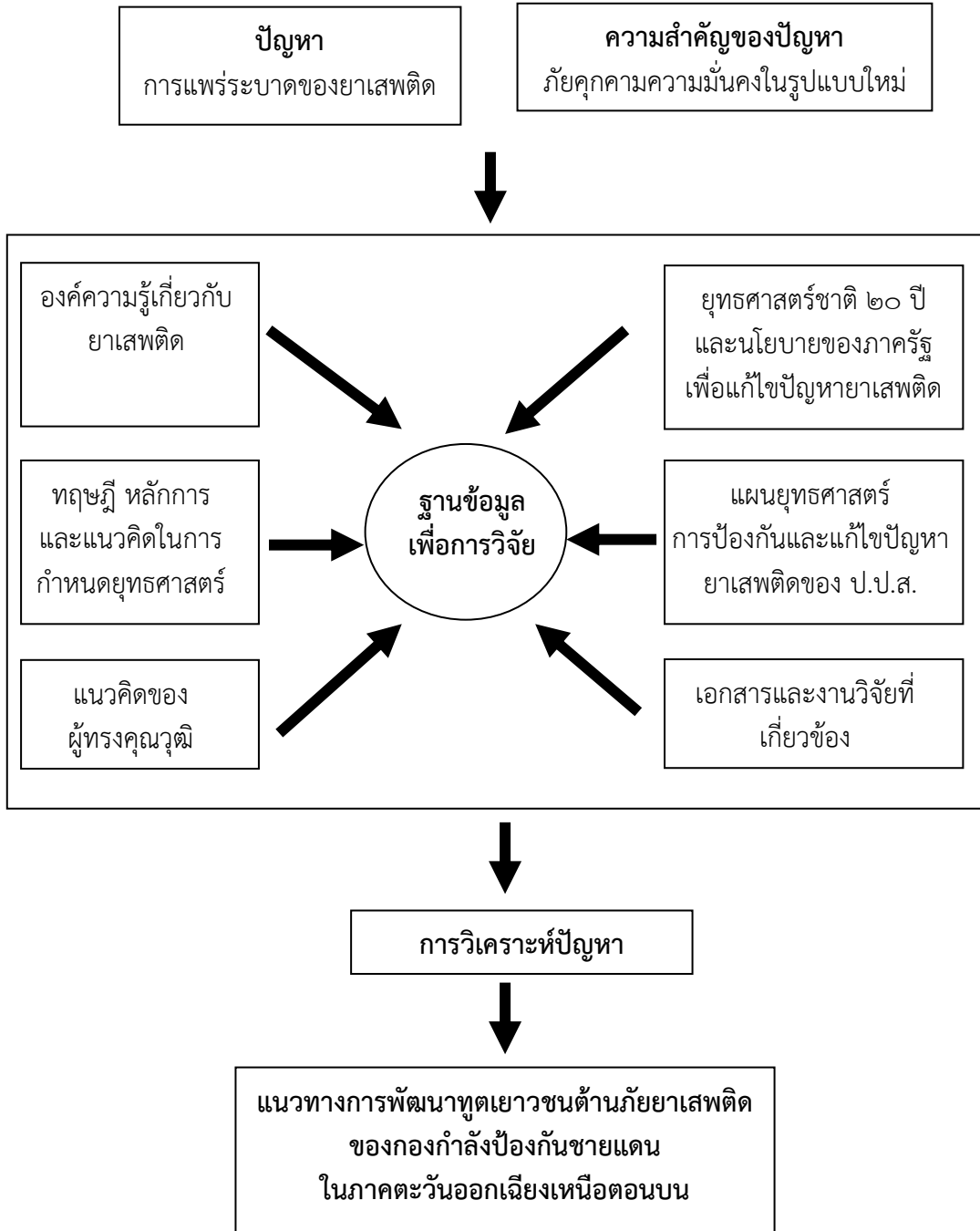
การได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียน จากการศึกษาพบว่านักเรียน ได้รับการสนับสนุนจากโรงเรียนอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของแม็กเคลแลนด์ ที่กล่าวว่าแรงจูงใจภายนอก ได้แก่สภาพแวดล้อมในชั้นเรียนและบรรยากาศของโรงเรียนจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนสนใจที่จะเรียนมากขึ้น เช่น ระเบียบกฎเกณฑ์ของโรงเรียนไม่เข้มงวดเกินไป การป้องกันปัญหาเสพติดโดยแรงจูงใจภายนอก คือการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้นักเรียน ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียน สภาพแวดล้อมเหล่านี้ได้แก่ ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณีในทางทฤษฎีเรียกว่า วัฒนธรรมในโรงเรียน หากมีการจัดบรรยากาศให้ร่มรื่นทั้งในห้องเรียน บริเวณโรงเรียน ค่านิยม ความเชื่อ ประเพณีที่ถูกต้องแก่นักเรียนก็จะสามารถป้องกันปัญหาเสพติดในโรงเรียนได้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้จะดำเนินการศึกษาโดยเริ่มจากปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในประเทศไทยตั้งแต่ประเด็นประเด็นของการลักลอบผลิต การลักลอบนำเข้าและส่งออก และประเด็นของการแพร่ระบาดของยาเสพติด โดยมุ่งเน้นไปที่กลุ่มเยาวชนและพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ซึ่งปัญหาเสพติดนี้ถือได้ว่าเป็นภัยคุกคามความมั่นคงในรูปแบบใหม่ ที่ส่งผลโดยตรงต่อความมั่นคงของประเทศ จากการศึกษาที่ทรัพยากรมนุษย์ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศมีความล่อแหลมต่อการถูกคุกคามจากภัยร้ายของยาเสพติด ทั้งจากการเป็นผู้เสพ ผู้ค้า รวมถึงผู้ที่ได้รับผลกระทบทางอื่น อาทิ การถูกก่ออาชญากรรมอันเนื่องมาจากการใช้ยาเสพติด เป็นสมาชิกครอบครัวของผู้ที่ทุกข์ทรมานจากการใช้ยาเสพติด เป็นต้น

สำหรับฐานข้อมูลเพื่อการวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาถึง ทฤษฎี หลักการ และแนวคิดในการกำหนดยุทธศาสตร์ ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปีและนโยบายของภาครัฐเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด รวมถึงแผนยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของ ป.ป.ส. ตลอดจนทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเชิงจิตวิทยา สำหรับองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องคือองค์ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด รวมถึงศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนศึกษาสภาพในการดำเนินงานของโครงการทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เพื่อให้ทราบถึงสภาพการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรค ตลอดจนแนวทางในการพัฒนาทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนต่อไป โดยสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๒ - ๔ กรอบแนวคิดในการวิจัย

สรุป

การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดเรื่องการพัฒนายุทธศาสตร์ชาติเป็นจุดเริ่มต้น โดยเริ่มศึกษาถึงแนวคิดในการกำหนดยุทธศาสตร์ จากนั้นศึกษายุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยเริ่มจากยุทธศาสตร์ที่ ๑ ของยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔ ของสภาความมั่นคงแห่งชาติ และแผนยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๒ ของสำนักงาน ป.ป.ส. ซึ่งมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน นอกจากนี้ยังได้ศึกษาถึงองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดทั้งในประเด็นของปัญหาการลักลอบผลิตยาเสพติด ทั้งในประเด็นของสถานการณ์การลักลอบนำเข้าและส่งออกยาเสพติด สถานการณ์การลักลอบค้ายาเสพติด สถานการณ์การแพร่ระบาดยาเสพติด รวมถึงยาเสพติดสำคัญที่แพร่ระบาดในประเทศไทย ตลอดจนศึกษาถึงผลกระทบของปัญหายาเสพติด เพื่อให้เข้าใจในสภาพปัญหายาเสพติด ประกอบกับการศึกษาแนวคิดของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยใช้ทฤษฎีของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในเชิงจิตวิทยาเข้ามาเกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับ ปัญหาอุปสรรค และแนวทางในการพัฒนาบุคลากรด้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนนั่นเอง

บทที่ ๓

โครงการทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติดของของกองกำลัง

ป้องกันชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

กล่าวนำ

โครงการทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติดของกองกำลังสุรศักดิ์มนตรี มีความมุ่งหมายเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ในเรื่องของความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการใช้ยาเสพติด และการปลูกฝังแนวทางปฏิบัติเพื่อป้องกันยาเสพติดในกลุ่มแกนนำเยาวชน อีกทั้งเป็นการมุ่งเน้นเพื่อพัฒนาสมรรถนะของทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติดให้เป็นต้นแบบด้านการป้องกันและแก้ไขยาเสพติดในเยาวชน สำหรับการดำเนินโครงการในครั้งนี้ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) โดยมีระยะเวลาดำเนินโครงการตั้งแต่ มีนาคม ๖๒ – มีนาคม ๖๓ รวมระยะเวลาทั้งสิ้น ๑๒ เดือน สำหรับบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับโครงการคือ กลุ่มเป้าหมายวิทยากรต้นแบบจากกลุ่มบุคลากรทหาร และบุคลากรจากหน่วยงานเครือข่ายความร่วมมือจาก ๕ จังหวัด ได้แก่ บึงกาฬ เลย หนองคาย นครพนม และมุกดาหาร จำนวนทั้งสิ้น ๒๐๐ คน รวมถึง กลุ่มเป้าหมายแกนนำเยาวชนในนามของ “ทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติด” จากเครือข่ายเยาวชนป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ๕ จังหวัด มีจำนวนทั้งสิ้น ๕๐๐ คน

การดำเนินโครงการในครั้งนี้ดำเนินการในลักษณะของการบูรณาการจากภาคส่วนต่าง ๆ ประกอบด้วย กองกำลังสุรศักดิ์มนตรี กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรภาค ๒ ส่วนแยก ๑ (กอ.รมน.ภาค ๒ สย.๑) วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุรุธานี กองพันทหารราบที่ ๑ กรมทหารราบที่ ๑๓ ค่ายพระยาสุรินทรธรรมธาดา สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาค ๔ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มหาวิทยาลัยขอนแก่น และเครือข่ายเยาวชนป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ๕ จังหวัดชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ เลย บึงกาฬ หนองคาย นครพนม มุกดาหาร และสถาบันการศึกษาในพื้นที่ทั้ง ๕ จังหวัด

แนวทางในการดำเนินโครงการ

การดำเนินโครงการทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติดครั้งนี้ สามารถจำแนกเป็น ๒ กระบวนการ ได้แก่ กระบวนการที่ ๑ การพัฒนาศักยภาพวิทยากรต้นแบบในพื้นที่ เพื่อถ่ายทอดความรู้และการปลูกฝังแนวปฏิบัติในการป้องกันยาเสพติด ให้แก่แกนนำเยาวชนที่จะเป็นต้นแบบของ

ทูตเยาวชนด้านยาเสพติด สำหรับกระบวนการที่ ๑ ประกอบด้วย ๓ กิจกรรมหลักได้แก่ การประชุมวางแผนการดำเนินงานของคณะวิจัย ผู้ช่วยคณะวิจัย วิทยากร และเครือข่ายความร่วมมือที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการดำเนินการอบรมเชิงปฏิบัติการ ตลอดจนถึงการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ออนไลน์ โดยตัวแทนแต่ละจังหวัดร่วมกับคณะวิจัย ทำการสรุปผลการดำเนินงาน ถอดบทเรียนการถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อนำไปพัฒนาต่อยอดให้เป็นประโยชน์ต่อไป รวมทั้งจัดตั้งเครือข่ายวิทยากรต้นแบบด้านการป้องกันยาเสพติดในพื้นที่ ๕ จังหวัดชายแดนอีกด้วย

สำหรับกระบวนการที่ ๒ เป็นลักษณะของการพัฒนาศักยภาพแกนนำเยาวชนที่ถูกคัดเลือกจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๒๔๐ คน จากจำนวนเครือข่ายแกนนำเยาวชนทั้งสิ้น ๕๐๐ คน ให้เข้าร่วมโครงการเพื่อเป็นต้นแบบของทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด การดำเนินการประกอบด้วย การประชุมวางแผนการดำเนินงานของคณะวิจัย ทีมวิทยากร และผู้แทนจากเครือข่ายความร่วมมือที่เกี่ยวข้อง รวมถึง ดำเนินการอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด ประกอบด้วย ตลอดจนถึงการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ออนไลน์ โดยตัวแทนทูตเยาวชนแต่ละจังหวัด ร่วมกับคณะวิจัย วิทยากรต้นแบบในพื้นที่ สรุปผลการดำเนินงาน ถอดบทเรียนการถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อนำไปพัฒนาต่อยอดให้เป็นประโยชน์ต่อไป รวมทั้งการจัดตั้งเครือข่ายทูตเยาวชนด้านยาเสพติดในพื้นที่ ๕ จังหวัดชายแดน เพื่อมุ่งเน้นการขยายผลไปสู่เยาวชนกลุ่มอื่น ๆ ในพื้นที่ต่อไป

แผนภาพที่ ๓ - ๑ ระยะเวลาในการดำเนินโครงการทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด

ที่มา : กองกำลังสุรศักดิ์มนตรี, อัดสำเนา, ๒๕๖๒ : ๓

กระบวนการงานที่ ๑ การพัฒนาศักยภาพวิทยากรต้นแบบ

๑. การประชุมวางแผนการดำเนินงานของคณะวิจัย ผู้ช่วยคณะวิจัย วิทยากร และเครือข่ายความร่วมมือที่เกี่ยวข้อง

การประชุมเพื่อวางแผนในการดำเนินงานของคณะวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพของวิทยากรต้นแบบ โดยมี พันเอก จักรพงษ์ โพธิ์นาแค เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย ซึ่งได้มีการเชิญเครือข่ายความร่วมมือที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ผู้แทนจากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรธานี จำนวน ๔ คน อาจารย์จากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จำนวน ๒ คน อาจารย์จากภาควิชาสถิติ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน ๑ คน ผู้แทนจากกองกำลังสุรศักดิ์มนตรี จำนวน ๑ คน ผู้บังคับกองพันทหารราบที่ ๑ กรมทหารราบที่ ๑๓ และผู้แทนจากสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภาค ๔ จำนวน ๒ คน ดำเนินการประชุมวางแผนการพัฒนาศักยภาพวิทยากรต้นแบบ ให้มีความสามารถในการถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด เพื่อมุ่งเน้นการป้องกันการใช้ยาเสพติดและกิจกรรมด้านยาเสพติดในกลุ่มแกนนำเยาวชน มุ่งเน้นไปที่การส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ และแนวทางปฏิบัติในการป้องกันยาเสพติด รวมทั้งการสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังและแก้ไขปัญหาเสพติดในเยาวชน นำกิจกรรมการฝึกอบรมไปเป็นต้นแบบ เป็นแกนนำรณรงค์ ชักชวน แนะนำ ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือกลุ่มเยาวชน ที่อยู่ในสถานศึกษาและในชุมชนต่อไป

๒. กำหนดขนาดและคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่จะเข้าอบรม สำหรับพัฒนาศักยภาพและสมรรถนะของการเป็นวิทยากรต้นแบบ

จากการประชุมวางแผนเพื่อเตรียมการพัฒนาศักยภาพวิทยากรต้นแบบเป็นที่เรียบร้อย คณะวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพของวิทยากรต้นแบบได้ดำเนินการกำหนดขนาดและคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่จะเข้าอบรม เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าจำนวนของวิทยากรต้นแบบจะมีเพียงพอและเกื้อหนุนต่อการขยายผลแก่ทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดในขั้นต่อไป โดยจำนวนของวิทยากรต้นแบบในพื้นที่จังหวัดชายแดนทั้ง ๕ จังหวัด มาจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคประชาชน ประกอบด้วย ทีมบุคลากรทหาร จำนวน ๑๕๐ คน และทีมบุคลากรจากหน่วยงานเครือข่ายความร่วมมือ ได้แก่ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรธานี สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภาค ๔ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา รวมทั้งสถาบันการศึกษาและผู้นำชุมชน แกนนำชาวบ้านในพื้นที่ จำนวน ๕๐ คน รวมทั้งสิ้น ๒๐๐ คน

๓. การจัดทำคู่มือการอบรมและจัดเตรียมเอกสารการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง

ดำเนินการจัดทำคู่มือการอบรมและจัดเตรียมเอกสารการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง โดยใช้องค์ความรู้จากงานวิจัย ประกอบด้วย ๑) การวิจัยการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำนักศึกษาในเรื่องของการป้องกันการใช้สารเสพติดสำหรับนักศึกษาของ วังวรณ สติระ (๒๕๕๗) ซึ่งใช้ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำนักศึกษา สำหรับการป้องกันการใช้สารเสพติดของนักศึกษา ๒) การวิจัยเรื่องการใช้กิจกรรมทักษะชีวิตเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดของ ศศิมาดา เตโช (๒๕๕๗) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะชีวิตและการปลูกฝังแนวทางปฏิบัติเพื่อป้องกันยาเสพติด ๓) การวิจัยเรื่องพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมต้านยาเสพติดในกลุ่มนักเรียนของ จิตตวิสุทธิ์ วิมุตติปัญญา (๒๕๕๗) รวมถึงองค์ความรู้จากความร่วมมือบูรณาการจากหน่วยงานความมั่นคง และหน่วยงานการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

สำหรับเนื้อหาโดยสังเขปในคู่มือการอบรมประกอบด้วย องค์ความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาเสพติดในเยาวชน แนวทางในการจัดกิจกรรมการป้องกันการใช้ยาเสพติดในเยาวชน อาทิ กิจกรรมละลายพฤติกรรม กิจกรรมกีฬาสัมพันธ์ กิจกรรมการแสดงความสามารถตามความถนัด โดยแต่ละกิจกรรมจะมีการกำหนดกรอบระยะเวลาในการปฏิบัติ จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมในการอบรม รวมถึงสื่อการสอน ตลอดจนจนถึงการประเมินผลในแต่ละกิจกรรมอีกด้วย

๔. การถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด และการปลูกฝังแนวทางปฏิบัติเพื่อป้องกันยาเสพติด

การปฏิบัติในขั้นนี้ดำเนินในลักษณะของการอบรมเชิงปฏิบัติการ เริ่มตั้งแต่การละลายพฤติกรรม การจัดกีฬาสัมพันธ์ และการอบรมความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด ตลอดจนการอบรมเชิงปฏิบัติการอื่น ๆ อาทิ การวิเคราะห์สถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงในการใช้ยาเสพติด การฝึกทำสมาธิ การเรียนรู้ทักษะการปฏิเสธ เป็นต้น

สำหรับองค์ความรู้ที่ใช้การถ่ายทอดองค์ความรู้ ประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด ซึ่งเป็นองค์ความรู้จากผลการวิจัยในประเด็นของการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำนักศึกษาป้องกันการใช้สารเสพติดสำหรับนักศึกษา ที่เป็นลักษณะของการถ่ายทอดองค์ความรู้ในส่วนของกลุ่มผู้ฝึกอบรม (วิทยากร) ซึ่งมีองค์ประกอบ ๕ ส่วน ได้แก่ ๑) การเรียนรู้เกี่ยวกับบทบาทผู้ฝึกอบรม ๒) การเรียนรู้เกี่ยวกับบทบาทผู้เข้ารับการอบรม ๓) แนวทางการจัดกิจกรรมในการอบรมเชิงปฏิบัติการ ๔) แนวทางการวัดและประเมินผลการอบรม และ ๕) แผนการจัดกิจกรรม

องค์ความรู้ต่อมาคือเรื่องของแนวทางปฏิบัติเพื่อป้องกันยาเสพติด จากผลการวิจัยการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมต้านยาเสพติดในกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษา อันประกอบด้วยกิจกรรมสำหรับเป็นแนวปฏิบัติ และการถ่ายทอดองค์ความรู้ เรื่อง การปลูกฝังแนวคิด

การป้องกันยาเสพติด จากคู่มือการอบรมเยาวชนอุ่นใจได้ลูกหลานกลับคืน/การอบรมเยาวชนทางสายใหม่ ของ กอ.รมน.

ทั้งนี้ การถ่ายทอดองค์ความรู้ดังกล่าว ผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ดำเนินการโดย คณะวิจัยและวิทยากรมืออาชีพที่เป็นผู้มีความรู้ ประสบการณ์ และทักษะในการพัฒนาศักยภาพ บุคลากรให้มีสมรรถนะด้านการเป็นวิทยากรการใช้กิจกรรมทักษะชีวิตเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดใน กลุ่มเยาวชน

๕. การประเมินผลการอบรม

ในการการประเมินผลการอบรม เริ่มตั้งแต่การประเมินผลเป็นรายกิจกรรม ทั้ง ๑๐ กิจกรรมในการฝึกอบรมวิทยากร ได้แก่ ๑) กิจกรรมการละลายพฤติกรรม ๒) กิจกรรมการจัด กีฬาสัมพันธ์ ๓) กิจกรรมการอบรมความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับยาเสพติด ๔) กิจกรรมการแสดง ความสามารถตามความถนัด ๕) กิจกรรมการอบรมความรู้ เรื่อง โทษพิษภัยของยาเสพติด ๖) กิจกรรมการฝึกทำสมาธิ ๗) กิจกรรมการวิเคราะห์สถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงในการใช้ยาเสพติด ๘) กิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการปฏิเสธ ๙) กิจกรรมการรู้คุณค่าของตนเองโดยไม่พึ่งยาเสพติด และ ๑๐) กิจกรรมทักษะการหลีกเลี่ยงและการป้องกันการตนเองและผู้อื่นให้พ้นจากยาเสพติด โดยใช้ การสังเกตความสนใจ การมีส่วนร่วมในกิจกรรม รวมถึงสังเกตจากการฝึกปฏิบัติ ตลอดจนถึงผลผลิต ในแต่ละกิจกรรมในรูปแบบของรายงานผลงานกลุ่ม

อนึ่ง นอกจากการประเมินผลเป็นรายกิจกรรมแล้ว เมื่อการอบรมสิ้นสุด ก็ จะมีการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เข้าอบรม ประกอบด้วย การตอบแบบสอบถาม ลักษณะทั่วไปของผู้เข้าอบรม การทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับยาเสพติด โดยใช้ข้อสอบแบบ ประนัย เลือกคำตอบที่ถูกต้องจาก ๔ ตัวเลือก จำนวน ๖๐ ข้อ แบบวัดเจตคติเกี่ยวกับยาเสพติด โดยใช้ แบบสอบถาม และแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมที่มีต่อการเข้าร่วมโครงการ เพื่อใช้เป็น ข้อมูลในการพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมต่อไป

๖. การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ออนไลน์ โดยตัวแทนแต่ละจังหวัด ร่วมกับคณะวิจัย และวิทยากรต้นแบบในพื้นที่

การดำเนินการในขั้นนี้ เริ่มจากการถอดบทเรียนในเรื่องของ การพัฒนา ศักยภาพในการเป็นวิทยากรต้นแบบด้านการป้องกันยาเสพติด โดยวิทยากรต้นแบบแบ่งออกเป็น ๕ กลุ่ม (จังหวัดละกลุ่ม) จากนั้นแต่ละกลุ่มจะนำเสนอผลการถอดบทเรียน เมื่อทุกกลุ่มนำเสนอผลการ ถอดบทเรียนเป็นที่เรียบร้อย ขั้นต่อไปจึงดำเนินการสรุปประเด็นการถอดบทเรียน และได้มีการเสวนา เรื่อง “การขับเคลื่อนงานด้านการป้องกันยาเสพติดในเยาวชน : กลยุทธ์และแนวปฏิบัติเชิงรุก” และ ดำเนินการจัดตั้งเครือข่ายวิทยากรต้นแบบด้านการป้องกันยาเสพติดในพื้นที่ ๕ จังหวัดชายแดน พร้อมมอบแนวทางการดำเนินงานในการพัฒนาศักยภาพของทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดอีกด้วย

ตารางที่ ๓ - ๑ สรุปการดำเนินงานในกระบวนการที่ ๑ การพัฒนาศักยภาพวิทยากรต้นแบบ

กระบวนการที่ 1 การพัฒนาศักยภาพวิทยากรต้นแบบ									
กิจกรรมที่ 1: การประชุมวางแผนการดำเนินงาน (Team meeting)									
สถานที่: กองกำลังสุรศักดิ์มนตรี			ระยะเวลา: 3 วัน			ผู้เข้าร่วม: 20 คน ประกอบด้วย - คณะวิจัย/ทีมวิทยากร 11 คน - ผู้แทนจากเครือข่ายความร่วมมือที่เกี่ยวข้อง 9 คน			
วัน / เวลา	08.00-09.00	09.00-10.00	10.00-11.00	11.00-12.00	12.00-13.00	13.00-14.00	14.00-15.00	15.00-16.00	
วันที่ 1	หัวหน้าโครงการวิจัยบรรยายสรุปเกี่ยวกับโครงการวิจัย การพัฒนา "ทูตเยาวชนด้านยาเสพติด": กองกำลังสุรศักดิ์มนตรี/กอ.รมน. ภาค 2 สย.1 ภาพรวมในการดำเนินงานกระบวนการที่ 1		อภิปรายวางแผนการดำเนินงานและสรุปรายละเอียด การถ่ายทอดองค์ความรู้ในกระบวนการที่ 1 การพัฒนาศักยภาพวิทยากรต้นแบบ		รับประทานอาหารกลางวัน	อภิปรายวางแผนการดำเนินงานและสรุปรายละเอียด การถ่ายทอดองค์ความรู้ในกระบวนการที่ 1 การพัฒนาศักยภาพวิทยากรต้นแบบ			
วันที่ 2	คัดเลือกและรวบรวมกลุ่มตัวอย่างในการถ่ายทอดองค์ความรู้จาก 5 จังหวัด		การจัดทำรายละเอียดในคู่มือ การอบรมและจัดเตรียมเอกสารการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง			การจัดทำรายละเอียดในคู่มือการอบรม และจัดเตรียมเอกสารการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง			
วันที่ 3	การจัดทำรายละเอียดในคู่มือการอบรม และจัดเตรียมเอกสารการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง					เลขาโครงการวิจัยสรุปรายละเอียดการเตรียมความพร้อมในการถ่ายทอดองค์ความรู้			

กระบวนการที่ 1 การพัฒนาศักยภาพวิทยากรต้นแบบ									
กิจกรรมที่ 2: การอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop)									
สถานที่: 5 จังหวัดชายแดน (บึงกาฬ เลย หนองคาย นครพนม และมุกดาหาร)			ระยะเวลา: จังหวัดละ 3 วัน			ผู้เข้าร่วมโครงการ: จังหวัดละ 38 คน - คณะวิจัยและวิทยากรผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ 9 คน - ผู้เข้าอบรมวิทยากรต้นแบบจังหวัดละ 29 คน			
วัน / เวลา	08.00-09.00	09.00-10.00	10.00-11.00	11.00-12.00	12.00-13.00	13.00-14.00	14.00-15.00	15.00-16.00	
วันที่ 1	บรรยาย เรื่อง บทบาทผู้มีกรอบวิทยากรต้นแบบ		บรรยาย เรื่อง บทบาทผู้เข้ารับการอบรม ทูตเยาวชนด้านยาเสพติด		รับประทานอาหารกลางวัน	แนวทางการจัดกิจกรรมในการอบรมเชิงปฏิบัติการ (แบ่งกลุ่ม 3 กลุ่ม) (1) การละลายพฤติกรรม (2) การจัดกีฬาสัมพันธ์ (3) การอบรมความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด			
วันที่ 2	แนวทางการจัดกิจกรรมในการอบรมเชิงปฏิบัติการ (แบ่งกลุ่ม 4 กลุ่ม): (4) การแสดงความสามารถ (5) การอบรมความรู้ เรื่อง โทษพิษภัยของยาเสพติด (6) การฝึกทำสมาธิ (7) การวิเคราะห์สถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงในการใช้ยาเสพติด					แนวทางการจัดกิจกรรมในการอบรมเชิงปฏิบัติการ (แบ่งกลุ่ม 3 กลุ่ม) (8) การเรียนรู้ทักษะการปฏิเสธ (9) การรู้คุณค่าของตนเองโดยไม่พึ่งยาเสพติด (10) แนวทางการจัดกิจกรรมด้านยาเสพติดต่างๆ			
วันที่ 3	แนวทางการจัดกิจกรรมในการอบรมเชิงปฏิบัติการ (แบ่งกลุ่ม 4 กลุ่ม): (11) การจัดทำพันธะสัญญาทูตเยาวชนด้านยาเสพติด					บรรยาย เรื่อง แนวทางการวัดและประเมินผลการอบรม		ประเมินผลและปิดการอบรมวิทยากรต้นแบบ	

กระบวนการที่ 1 การพัฒนาศักยภาพวิทยากรต้นแบบ									
กิจกรรมที่ 3: การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ออนไลน์ (KM Forum Online)									
สถานที่: ออนไลน์			ระยะเวลา: 2 วัน			ผู้เข้าร่วม: 30 คน ประกอบด้วย - คณะวิจัย/ผู้ช่วยคณะวิจัย/ ตัวแทนจากเครือข่ายความร่วมมือฯ 15 คน - ตัวแทนผู้เข้ารับการอบรมวิทยากรต้นแบบจาก 5 จังหวัด 15 คน			
วัน / เวลา	08.00-09.00	09.00-10.00	10.00-11.00	11.00-12.00	12.00-13.00	13.00-14.00	14.00-15.00	15.00-16.00	
วันที่ 1	ลงทะเบียน	หัวหน้าโครงการฯ บรรยายสรุปผลการดำเนินงานกระบวนการที่ 1	แบ่งกลุ่ม 5 กลุ่ม ถอดบทเรียน การพัฒนาศักยภาพในการเป็นวิทยากรต้นแบบด้านการป้องกันยาเสพติด ในพื้นที่ดำเนินงาน 5 จังหวัด		ทำรับประทานอาหารกลางวัน	นำเสนอผลการถอดบทเรียน การพัฒนาศักยภาพในการเป็นวิทยากรต้นแบบด้านการป้องกันยาเสพติด ในพื้นที่ดำเนินงาน 5 จังหวัด			
วันที่ 2	สรุปประเด็นการถอดบทเรียน	เสวนา การขับเคลื่อนงานด้านการป้องกันยาเสพติดในเยาวชน: กลยุทธ์และแนวปฏิบัติเชิงรุก		การจัดตั้งเครือข่ายวิทยากรต้นแบบด้านการป้องกันยาเสพติดในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดน และแนวทางการดำเนินงาน		สรุปผลการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และปิดการประชุม			

ที่มา : กองกำลังสุรศักดิ์มนตรี, อัดสำเนา, ๒๕๖๒ : ๖

แผนภาพที่ ๓ - ๒ การดำเนินกิจกรรมในกระบวนการงานที่ ๑ การพัฒนาศักยภาพวิทยากรต้นแบบ

ที่มา : กองกำลังสุรศักดิ์มนตรี, อัดสำเนา, ๒๕๖๒ : ๗

กระบวนการงานที่ ๒ การพัฒนาศักยภาพทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด

๑. การประชุมวางแผนการดำเนินงาน ของคณะวิจัย ผู้ช่วย คณะวิจัย วิทยากร และเครือข่ายความร่วมมือที่เกี่ยวข้อง

การประชุมวางแผนในการดำเนินงาน โดยมีหัวหน้าโครงการวิจัยเป็นผู้ดำเนินการร่วมกับคณะวิจัย ได้ดำเนินการในเรื่องของการวางแผนพัฒนาศักยภาพทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ ในเรื่องของความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการใช้ยาเสพติด และการปลูกฝังแนวทางปฏิบัติเพื่อป้องกันยาเสพติดในกลุ่มแกนนำเยาวชน อีกทั้งเป็นการมุ่งเน้นเพื่อพัฒนาสมรรถนะของทูตเยาวชนด้านยาเสพติด ให้เป็นต้นแบบด้านการป้องกันยาเสพติด ในกลุ่มแกนนำเยาวชน ที่จะสามารถขยายผลความสำเร็จออกไปยังเยาวชนกลุ่มอื่น ๆ ที่ยังไม่ผ่านการอบรม ทั้งในสถานศึกษาและชุมชนที่ทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดได้พำนักอาศัยอยู่

๒. กำหนดขนาดและคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่จะเข้าอบรม เพื่อเป็นทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด

คณะวิจัยได้ดำเนินการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง จากเครือข่ายเยาวชนป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ๕ จังหวัด จำนวน ๕๐๐ คน สำหรับการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง อ้างอิงจากตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (1970) จำนวน ๒๔๐ คน (๕ จังหวัด ๗ ละ ๔๘ คน) เพื่อเตรียมการพัฒนาศักยภาพให้เป็นทูตเยาวชนด้านยาเสพติดต่อไป

๓. การถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด และการปลูกฝังแนวทางปฏิบัติเพื่อป้องกันยาเสพติดในกลุ่มแกนนำเยาวชน

สำหรับการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด และการปลูกฝังแนวทางปฏิบัติเพื่อป้องกันยาเสพติดในกลุ่มแกนนำเยาวชน ใช้ระยะเวลาดำเนินการในขั้นนี้ ระยะเวลาทั้งสิ้นจำนวน ๑๕ วัน โดยดำเนินการ ๕ จังหวัด ๗ ละ ๓ วัน สำหรับรายละเอียดในการดำเนินการ เริ่มจากการลงทะเบียนและรายงานตัว จากนั้นเริ่มดำเนินกิจกรรมการละลายพฤติกรรมและกีฬาสัมพันธ์ จากนั้น ทูตเยาวชนจะได้รับฟังการบรรยายในหัวข้อความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด ต่อจากนั้นจะแบ่งเยาวชนเพื่อดำเนินกิจกรรมด้วยการหมุนเวียนออกเป็น ๖ กลุ่ม ได้แก่ ๑) กิจกรรมแสดงความสามารถ ๒) การระดมสมอง อภิปราย และการแสดงบทบาทสมมติในหัวข้อโทษและพิษภัยของยาเสพติด ๓) อภิปรายและวิเคราะห์ หัวข้อ สถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงในการใช้ยาเสพติด ๔) การฝึกปฏิบัติทักษะการปฏิเสธ ๕) การระดมสมอง อภิปราย และทำแผนผังความคิด ในหัวข้อรู้คุณค่าของตนเองโดยไม่พึ่งยาเสพติด และ ๖) การระดมสมอง และอภิปรายแนวปฏิบัติในการเป็นแกนนำดำเนินกิจกรรมด้านยาเสพติด และเมื่อดำเนินกิจกรรมหมุนเวียนจนครบ ๖ กลุ่มเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ก็จะดำเนินการจัดทำพันธะสัญญาทูตเยาวชนด้านยาเสพติดและรับเกียรติบัตร

ทั้งนี้ องค์ความรู้ที่ใช้ในการถ่ายทอดให้กับทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดใน ครั้งนี้ สอดคล้องและเป็นไปตามคู่มือการอบรมที่อ้างอิงจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและ แก้ไขปัญหาเสพติดในเยาวชน ซึ่งได้ดำเนินการไปแล้วในกระบวนการงานที่ ๑ องค์ความรู้ที่ใช้ในการ อบรมดังกล่าวประกอบด้วย ๑) ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด ๒) โทษพิษภัยของยาเสพติด ๓) สถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงในการใช้ยาเสพติด ๔) ทักษะการปฏิเสธ ๕) ทักษะการหลีกเลี่ยง และการป้องกันตนเองและผู้อื่นให้พ้นจากยาเสพติด ๖) รู้คุณค่าของตนเองโดยไม่พึ่งยาเสพติด ๗) กิจกรรมด้านยาเสพติด และ ๘) สร้างพันธสัญญาทูตเยาวชนและรับเกียรติบัตร นั้นเอง

๔. การประเมินผลการอบรม

ในการประเมินผลการอบรม คณะวิจัยได้ใช้แบบสอบถามประกอบไปด้วย เนื้อหา ๕ ส่วนได้แก่ ๑) แบบสอบถามลักษณะทั่วไปของผู้เข้าอบรม ๒) แบบทดสอบวัดความรู้ความ เข้าใจเกี่ยวกับยาเสพติด ๓) แบบวัดเจตคติเกี่ยวกับยาเสพติด ๔) แบบวัดความเข้าใจแนวปฏิบัติใน การป้องกันตนให้ห่างไกลจากยาเสพติด และ ๕) แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมที่มีต่อ การเข้าร่วมโครงการ

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ได้มีการใช้ข้อมูลทางสถิติโดยหาค่าความถี่ ร้อย ละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าอบรม จากการวัดความรู้ และวัดความ เข้าใจเกี่ยวกับแนวปฏิบัติในการป้องกันยาเสพติดของผู้เข้าอบรม และทำการทดสอบความแตกต่างของ ค่าเฉลี่ยคะแนนจากการวัดความรู้ และวัดความเข้าใจเกี่ยวกับแนวปฏิบัติในการป้องกันยาเสพติดของผู้ เข้าอบรม ก่อนและหลังการอบรม โดยใช้สถิติโดยใช้สถิติ Dependent t - test

๕. การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ออนไลน์ โดยตัวแทนแต่ละจังหวัด ร่วมกับคณะวิจัย และวิทยากรต้นแบบในพื้นที่

การดำเนินการในขั้นนี้ เริ่มจากการถอดบทเรียนในเรื่องของ การพัฒนา ศักยภาพของทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด โดยแบ่งออกเป็น ๕ กลุ่ม (จังหวัดละกลุ่ม) จากนั้นแต่ละ กลุ่มจะนำเสนอผลการถอดบทเรียน เมื่อทุกกลุ่มนำเสนอผลการถอดบทเรียนเป็นที่เรียบร้อย ขั้นต่อไป จึงดำเนินการสรุปประเด็นการถอดบทเรียน และได้มีการเสวนาเรื่อง “บทบาททูตเยาวชนด้านยาเสพติด ในการขับเคลื่อนงานด้านการป้องกันยาเสพติด” และดำเนินการจัดตั้งการจัดตั้งเครือข่ายทูต เยาวชนด้านภัยยาเสพติดในพื้นที่ ๕ จังหวัดชายแดน และแนวทางการดำเนินงานเชิงรุก จากนั้น ดำเนินการสรุปผลการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และปิดการประชุม

ตารางที่ ๓ - ๒ สรุปการดำเนินงานในกระบวนการที่ ๒ การพัฒนาศักยภาพของ
แกนนำเยาวชน “ทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติด”

กระบวนการที่ 2 การพัฒนาศักยภาพแกนนำเยาวชน “ทูตเยาวชนต้านยาเสพติด”										
กิจกรรมที่ 1: การประชุมวางแผนการดำเนินงาน (Team meeting)										
สถานที่: กองกำลังสุรศักดิ์มนตรี			ระยะเวลา: 3 วัน			ผู้เข้าร่วม: 45 คน ประกอบด้วย - คณะวิจัย 11 คน - ตัวแทนทีมวิทยากรจาก 5 จังหวัด 25 คน - ผู้แทนจากเครือข่ายความร่วมมือที่เกี่ยวข้อง 9 คน				
วัน / เวลา	08.00-09.00	09.00-10.00	10.00-11.00	11.00-12.00	12.00-13.00	13.00-14.00	14.00-15.00	15.00-16.00		
วันที่ 1	หัวหน้าโครงการวิจัยบรรยายสรุปเกี่ยวกับโครงการวิจัย การพัฒนา “ทูตเยาวชนต้านยาเสพติด”: กองกำลังสุรศักดิ์มนตรี/กอง.รมน.ภาค 2 สย.1 ภาพรวมในการดำเนินงานกระบวนการที่ 2		อภิปรายวางแผนการดำเนินงานและสรุปรายละเอียดการถ่ายทอดองค์ความรู้ในกระบวนการที่ 2 การพัฒนาศักยภาพแกนนำเยาวชน “ทูตเยาวชนต้านยาเสพติด”			รับประสานงานกลางวัน	อภิปรายวางแผนการดำเนินงานและสรุปรายละเอียดการถ่ายทอดองค์ความรู้ในกระบวนการที่ 2 การพัฒนาศักยภาพแกนนำเยาวชน “ทูตเยาวชนต้านยาเสพติด”			
วันที่ 2	คัดเลือกและรวบรวมกลุ่มตัวอย่างในการถ่ายทอดองค์ความรู้จาก 5 จังหวัด		การจัดทำรายละเอียดในคู่มือการอบรมและจัดเตรียมเอกสารการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง				การจัดทำรายละเอียดในคู่มือการอบรมและจัดเตรียมเอกสารการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง			
วันที่ 3	การจัดทำรายละเอียดในคู่มือการอบรมและจัดเตรียมเอกสารการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง						เสนาโครงการวิจัยสรุปรายละเอียดการเตรียมความพร้อมในการถ่ายทอดองค์ความรู้			

กระบวนการที่ 2 การพัฒนาศักยภาพแกนนำเยาวชน “ทูตเยาวชนต้านยาเสพติด”									
กิจกรรมที่ 2: การอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop)									
สถานที่: 5 จังหวัดชายแดน (บึงกาฬ เลย หนองคาย นครพนม และมุกดาหาร)			ระยะเวลา: จังหวัดละ 3 วัน			ผู้เข้าร่วมโครงการ: จังหวัดละ 62 คน - คณะวิจัย/ผู้ช่วยคณะวิจัย/ทีมวิทยากรกลาง 8 คน - ทีมวิทยากรต้นแบบในจังหวัดละ 6 คน - ผู้เข้ารับการอบรมทูตเยาวชนต้านยาเสพติดจังหวัดละ 48 คน			
วัน เวลา	08.00-09.00น.	09.00-10.00น.	10.00-11.00น.	11.00-12.00น.	12.00-13.00	13.00-14.00น.	14.00-15.00น.	15.00-16.00น.	
วันที่ 1	ละลายพฤติกรรมและกีฬาสัมพันธ์	บรรยาย หัวข้อ <i>ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด</i>	แบ่งกลุ่ม 6 กลุ่ม : หัวข้อ <i>กิจกรรมแสดงความสามารถ</i>		รับประสานงานกลางวัน	แบ่งกลุ่ม 6 กลุ่ม : - ระดมสมอง/อภิปราย/บทบาทสมมติ หัวข้อ <i>โทษพิษภัยของยาเสพติด</i> - อภิปรายและวิเคราะห์ หัวข้อ <i>สถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงในการใช้ยาเสพติด</i>			
วันที่ 2	ทำสมาธิ	แบ่งกลุ่ม 6 กลุ่ม : <i>ฝึกปฏิบัติ ทักษะการปฏิเสธ</i>				แบ่งกลุ่ม 6 กลุ่ม : - ระดมสมอง/อภิปราย/ทำแผนผังความคิด หัวข้อ <i>รู้คุณค่าของตนเองโดยไม่พึ่งยาเสพติด</i>			
วันที่ 3	ทำสมาธิ	แบ่งกลุ่ม 6 กลุ่ม : <i>ระดมสมองและอภิปราย : แนวปฏิบัติในการเป็นแกนนำดำเนินกิจกรรมต้านยาเสพติด</i>				แบ่งกลุ่ม 6 กลุ่ม : <i>นำเสนอ แนวปฏิบัติในการเป็นแกนนำดำเนินกิจกรรมต้านยาเสพติด</i>		จัดทำพันธะสัญญาทูตเยาวชนต้านยาเสพติด และรับเกียรติบัตร	

กระบวนการที่ 2 การพัฒนาศักยภาพแกนนำเยาวชน “ทูตเยาวชนต้านยาเสพติด”										
กิจกรรมที่ 3: การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ออนไลน์ (KM Forum Online)										
สถานที่: ออนไลน์			ระยะเวลา: 2 วัน			ผู้เข้าร่วม: 40 คน ประกอบด้วย - คณะวิจัย/ผู้ช่วยคณะวิจัย/ ตัวแทนจากเครือข่ายความร่วมมือฯ 15 คน - ตัวแทนผู้ผ่านการอบรม “ทูตเยาวชนต้านยาเสพติด” 5 จังหวัด 25 คน				
วัน / เวลา	08.00-09.00	09.00-10.00	10.00-11.00	11.00-12.00	12.00-13.00	13.00-14.00	14.00-15.00	15.00-16.00		
วันที่ 1	ลงทะเบียน	หัวหน้าโครงการฯ บรรยายสรุปผลการดำเนินงานกระบวนการที่ 2	แบ่งกลุ่ม 5 กลุ่ม ถอดบทเรียนการพัฒนาศักยภาพแกนนำเยาวชน “ทูตเยาวชนต้านยาเสพติด” ในพื้นที่ดำเนินงาน 5 จังหวัด			ทำรับประสานงานกลางวัน	นำเสนอผลการถอดบทเรียนการพัฒนาศักยภาพแกนนำเยาวชน “ทูตเยาวชนต้านยาเสพติด” ในพื้นที่ดำเนินงาน 5 จังหวัด			
วันที่ 2	สรุปประเด็นการถอดบทเรียน	เสนา <i>บทบาททูตเยาวชนต้านยาเสพติด ในการขับเคลื่อนงานด้านการป้องกันยาเสพติด</i>			การจัดตั้งเครือข่ายทูตเยาวชนต้านยาเสพติดในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดน และแนวทางดำเนินงานเชิงรุก		สรุปผลการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และปิดการประชุม			

ที่มา : กองกำลังสุรศักดิ์มนตรี, อัดสำเนา, ๒๕๖๒ : ๑๑

แผนภาพที่ ๓ - ๓ การดำเนินงานในกระบวนการที่ ๒ การพัฒนาศักยภาพของ
แกนนำเยาวชน “ทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติด”

ที่มา : กองกำลังสุรศักดิ์มนตรี, อัดสำเนา, ๒๕๖๒ : ๑๒

ผลสำเร็จของโครงการ

๑. ผลลัพธ์ (Outcome) จากการดำเนินโครงการ

๑.๑ กลุ่มแกนนำเยาวชนมีความรู้ ความสามารถ มีความเข้มแข็ง และมีจิตสำนึกในการเป็นผู้นำการป้องกันและเอาชนะยาเสพติด

๑.๒ กลุ่มแกนนำเยาวชนได้รับโอกาสพัฒนาทักษะชีวิตและปลูกฝังแนวทางปฏิบัติเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด

๑.๓ กลุ่มแกนนำเยาวชน ได้มีโอกาสพัฒนาให้เป็นผู้แทนเยาวชนด้านภัยยาเสพติด เพื่อเป็นต้นแบบแกนนำด้านการป้องกันยาเสพติด

๑.๔ มีเครือข่ายทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดในพื้นที่ ๕ จังหวัดชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกองกำลังสุรศักดิ์มนตรี/กอ.รมน.ภาค ๒ สย.๑

๑.๕ ทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด สามารถนำองค์ความรู้และทักษะชีวิตเพื่อป้องกันตนให้ห่างไกลจากยาเสพติด ขยายผลและไปยังกลุ่มเพื่อนเยาวชนได้

๑.๖ “ทูตเยาวชนด้านยาเสพติด” ไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ไม่เป็นทั้งผู้เสพ และผู้ขาย

๒. ผลกระทบ (Impact) จากการดำเนินโครงการ

๒.๑ ลดปัญหาอาชญากรรมและการใช้ความรุนแรงที่มีผลมาจากการใช้สารเสพติดในเยาวชน ในพื้นที่กลุ่มเสี่ยง ๕ จังหวัดชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในพื้นที่รับผิดชอบของกองกำลังสุรศักดิ์มนตรี/กอ.รมน.ภาค ๒ สย.๑

๒.๒ สามารถลดปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในกลุ่มเยาวชนในพื้นที่กลุ่มเสี่ยง ๕ จังหวัดชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในความรับผิดชอบของกองกำลังสุรศักดิ์มนตรี/กอ.รมน.ภาค ๒ สย.๑ ได้อย่างเป็นรูปธรรม

๒.๓ ลดปัญหาผู้ใช้สารเสพติดรายใหม่ และจำนวนผู้ใช้สารเสพติดรายเก่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเยาวชนในพื้นที่กลุ่มเสี่ยง ๕ จังหวัดชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในความรับผิดชอบของกองกำลังสุรศักดิ์มนตรี/กอ.รมน.ภาค ๒ สย.๑

๒.๔ ทูตเยาวชนด้านยาเสพติดที่ผ่านการอบรม เป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติในการพัฒนาประเทศให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

๒.๕ การระบาดของยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนทั้งในและนอกสถานศึกษามีจำนวนลดลง

๒.๖ เกิดความร่วมมือในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในเยาวชนจากหน่วยงานทุกภาคส่วนทั้งในการแก้ไขปัญหายาเสพติด แบบบูรณาการและอย่างต่อเนื่อง

สรุป

โครงการทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติดของกองกำลังสุรศักดิ์มนตรี มีความมุ่งหมายเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเยาวชน ที่นับเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ ซึ่งในการดำเนินโครงการเป็นลักษณะของการบูรณาการจากภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งจากหน่วยงานความมั่นคง หน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด รวมถึงสถานศึกษา และหน่วยงานอื่น ๆ การดำเนินงานสามารถจำแนกออกเป็น ๒ กระบวนการ ได้แก่ กระบวนการแรก ได้แก่ การพัฒนาศักยภาพวิทยากรต้นแบบ ที่มุ่งเน้นพัฒนาศักยภาพของวิทยากรที่จะต้องไปถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติด โดยเริ่มจากการประชุมเตรียมการ การจัดทำคู่มือการอบรม รวมถึงการจัดดำเนินการอบรมเชิงปฏิบัติการ ตลอดจนถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สำหรับกระบวนการที่ ๒ คือ การพัฒนาศักยภาพของแกนนำเยาวชน “ทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติด” ทั้งในพื้นที่ ๕ จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยคัดเลือกจากเครือข่ายเยาวชนป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของกองกำลังสุรศักดิ์มนตรี ที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ที่สำคัญคือ ทูตเยาวชนมีความรู้ความสามารถ มีความเข้มแข็ง และมีจิตสำนึกในการเป็นผู้นำการป้องกันและเอาชนะยาเสพติด ไม่เป็นผู้เสพ และผู้ขาย อีกทั้งยังสามารถนำองค์ความรู้และทักษะชีวิตเพื่อป้องกันยาเสพติด ไปถ่ายทอดต่อในกลุ่มเพื่อนเยาวชนได้ อันจะนำไปสู่การลดปัญหาอาชญากรรมและการใช้ความรุนแรงที่มีผลมาจากการใช้สารเสพติดในเยาวชน ลดจำนวนผู้เสพยาใหม่ ซึ่งในท้ายที่สุดจะส่งผลให้ปัญหายาเสพติดในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนบรรเทาเบาบางลงไปได้นั่นเอง

บทที่ ๔

แนวทางการพัฒนาทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดของกองกำลัง ป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

การศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยเริ่มจากการรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ให้เกิดเป็นฐานข้อมูลเพื่อการวิจัย และกำหนดถึงรูปแบบเครื่องมือในการศึกษาโดยใช้การวิจัยในเชิงคุณภาพ ที่ใช้การสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือหลัก ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยเริ่มจากข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบถึงภูมิหลังของผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ จากนั้นจะนำเสนอถึงสภาพปัญหายาเสพติดโดยทั่วไปในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน รวมถึงผลการดำเนินโครงการ ปัญหาอุปสรรค ตลอดจนถึงแนวทางในการพัฒนาทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด ของกองกำลังป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ

๑. ผู้อำนวยการศูนย์อำนวยการเอาชนะยาเสพติดในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญรายนี้เป็นนายทหารสัญญาบัตรชั้นนายพล เหล่าทหารบก นายทหารท่านนี้ได้ดำรงตำแหน่งสำคัญ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังเป็นผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในพื้นที่มาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ทำให้มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน และความเป็นไปของสภาพปัญหาเสพติดในพื้นที่เป็นอย่างดี

๒. ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาค ๔

ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญรายนี้เป็นข้าราชการระดับสูงสุดของหน่วยงานที่สังกัดอยู่ ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญรายนี้ได้ใช้อำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ดำเนินการขับเคลื่อนการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดอย่างต่อเนื่อง อาทิ การขับเคลื่อนงานสกัดกั้นยาเสพติดตามแนวชายแดนร่วมกับกองกำลังทหารพรานซึ่งเป็นกำลังป้องกันชายแดน การขับเคลื่อนการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษา การขับเคลื่อนงานยุทธศาสตร์ตำบลมั่นคงใน

พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ซึ่งถือเป็นการสนองนโยบายในระดับยุทธศาสตร์ทั้งของสำนักงาน ป.ป.ส. และยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี เป็นต้น

๓. เสนาธิการกองกำลังสุรศักดิ์มนตรี

ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญรายนี้เป็นนายทหารสัญญาบัตรชั้นยศพันเอก เหล่าทหารบก มีหน้าที่รับผิดชอบในการอำนวยความสะดวก ประสานงาน และกำกับดูแลการปฏิบัติงานในภาพรวมของกองกำลังสุรศักดิ์มนตรี ซึ่งเป็นหน่วยระดับกองบัญชาการของกองกำลังป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีที่ตั้งอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

๔. ผู้บริหารสถานศึกษา ท่านที่ ๑

ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญรายนี้เป็นเพศชาย ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาในตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน ชำนาญการพิเศษ สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโท สำหรับโรงเรียนแห่งนี้เป็นโรงเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ในอำเภอปากชม จังหวัดเลย นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ๙๐ คน มัธยมศึกษาตอนปลาย ๓๙ คน รวม ๑๒๙ คน

๕. ผู้บริหารสถานศึกษา ท่านที่ ๒

ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญรายนี้เป็นเพศชาย ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาในตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน ชำนาญการพิเศษ สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโท โรงเรียนแห่งนี้เป็นโรงเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา และขยายโอกาสถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ในอำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย มีนักเรียนระดับประถมศึกษา ๒๓๘ คน มัธยมศึกษาตอนต้น ๑๐๐ คน รวม ๓๓๘ คน

๖. ผู้บริหารสถานศึกษา ท่านที่ ๓

ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญรายนี้เป็นเพศชาย ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาในตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน ชำนาญการพิเศษ สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโท สำหรับโรงเรียนแห่งนี้เป็นโรงเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ในอำเภอปากคาด จังหวัดบึงกาฬ มีนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ๑,๐๖๗ คน มัธยมศึกษาตอนปลาย ๖๙๘ คน รวม ๑,๗๖๕ คน

๗. ผู้บริหารสถานศึกษา ท่านที่ ๔

ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญรายนี้เป็นเพศชาย ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาในตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน ชำนาญการพิเศษ สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโท สำหรับโรงเรียนแห่งนี้เป็นโรงเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ในอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม มีนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ๑๐๗ คน มัธยมศึกษาตอนปลาย ๖๖ คน รวม ๑๗๓ คน

๘. ผู้บริหารสถานศึกษา ท่านที่ ๕

ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญรายนี้เป็นเพศชาย ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาในตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน ชำนาญการพิเศษ สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโท สำหรับโรงเรียนแห่งนี้เป็น

โรงเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร มีนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ๕๑๓ คน มัธยมศึกษาตอนปลาย ๓๙๔ คน รวม ๙๐๗ คน

๙. ผู้แทนทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดในพื้นที่จังหวัดเลย

๙.๑ ผู้แทนทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดในพื้นที่จังหวัดเลย คนที่ ๑

ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญรายนี้เป็นเพศหญิง ปัจจุบันกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ มีภูมิลำเนาอยู่ตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย ซึ่งอยู่คนละแห่งกันกับโรงเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญรายนี้ไม่เคยมีประวัติยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดแต่อย่างใด

๙.๒ ผู้แทนทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดในพื้นที่จังหวัดเลย คนที่ ๒

ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญรายนี้เป็นเพศหญิง ปัจจุบันกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ มีภูมิลำเนาแห่งเดียวกันกับโรงเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญรายนี้ไม่เคยมีประวัติยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดแต่อย่างใด

๙.๓ ผู้แทนทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดในพื้นที่จังหวัดเลย คนที่ ๓

ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญรายนี้เป็นเพศชาย ปัจจุบันกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ มีภูมิลำเนาแห่งเดียวกันกับโรงเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญรายนี้ไม่เคยมีประวัติยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดแต่อย่างใด

๙.๔ ผู้แทนทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดในพื้นที่จังหวัดเลย คนที่ ๔

ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญรายนี้เป็นเพศหญิง ปัจจุบันกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ มีภูมิลำเนาแห่งเดียวกันกับโรงเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญรายนี้ไม่เคยมีประวัติยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดแต่อย่างใด

๙.๕ ผู้แทนทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดในพื้นที่จังหวัดเลย คนที่ ๕

ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญรายนี้เป็นเพศชาย ปัจจุบันกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ มีภูมิลำเนาแห่งเดียวกันกับโรงเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญรายนี้เคยมีประวัติยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด

๑๐. ผู้แทนทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดในพื้นที่จังหวัดหนองคาย

๑๐.๑ ผู้แทนทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดพื้นที่จังหวัดหนองคาย คนที่ ๑

ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญรายนี้เป็นเพศชาย ปัจจุบันกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ มีภูมิลำเนาแห่งเดียวกันกับโรงเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญรายนี้ไม่เคยมีประวัติยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดแต่อย่างใด

๑๓. ผู้แทนทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร

๑๓.๑ ผู้แทนทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร คนที่ ๑

ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญรายนี้เป็นเพศชาย ปัจจุบันกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ มีภูมิลำเนาแห่งเดียวกันกับโรงเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญรายนี้ไม่เคยมีประวัติยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดแต่อย่างใด

๑๓.๒ ผู้แทนทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร คนที่ ๒

ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญรายนี้เป็นเพศชาย ปัจจุบันกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ มีภูมิลำเนาแห่งเดียวกันกับโรงเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญรายนี้ไม่เคยมีประวัติยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดแต่อย่างใด

๑๓.๓ ผู้แทนทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร คนที่ ๓

ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญรายนี้เป็นเพศชาย ปัจจุบันกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ มีภูมิลำเนาแห่งเดียวกันกับโรงเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญรายนี้ไม่เคยมีประวัติยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดแต่อย่างใด

๑๓.๔ ผู้แทนทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร คนที่ ๔

ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญรายนี้เป็นเพศชาย ปัจจุบันกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ มีภูมิลำเนาแห่งเดียวกันกับโรงเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญรายนี้ไม่เคยมีประวัติยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดแต่อย่างใด

๑๓.๕ ผู้แทนทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร คนที่ ๕

ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญรายนี้เป็นเพศชาย ปัจจุบันกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ มีภูมิลำเนาแห่งเดียวกันกับโรงเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญรายนี้เคยมีประวัติยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด

ทั้งนี้ ผู้แทนทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดเป็นผู้ที่อยู่ในช่วงอายุ ๑๓ - ๑๘ ปี และกำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยม ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าช่วงวัยดังกล่าวมีความอ่อนแอและมีความเสี่ยงต่อการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดมากที่สุดช่วงวัยหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการ ๘ ขั้นของอีริกสันในขั้นที่ ๕ ได้แก่ ขั้นของความเป็นอัตลักษณ์กับความสับสนในบทบาท เนื่องจากเป็นวัยที่กำลังจะเติบโตไปสู่วัยผู้ใหญ่ และมีการเปลี่ยนแปลงทั้งในทางร่างกายและจิตใจอย่างมาก โดยการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้เกิดการเรียนรู้หลาย ๆ ด้านพร้อมกัน ดังนั้น การลอกเลียนแบบและเอาแบบอย่างจากกลุ่มเพื่อน การแสวงหาบุคคลและพฤติกรรมต้นแบบ จึงเป็นอุปนิสัยสำคัญของช่วงวัยนี้

สภาพปัญหายาเสพติดและสาเหตุในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

๑. สภาพปัญหายาเสพติด

๑.๑ ปัญหาลักลอบผลิตยาเสพติด

จากการศึกษาพบว่า ไม่มีการผลิตยาเสพติดในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน แต่มีการผลิตยาเสพติดในประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งถือเป็นแหล่งผลิตขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ ๒ รองจากแหล่งผลิตขนาดใหญ่ที่สุดที่ตั้งอยู่บริเวณสามเหลี่ยมทองคำ โดยแหล่งผลิตยาดังกล่าวตั้งอยู่ตอนบนของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนทั้ง ๕ จังหวัด ได้แก่ เลย หนองคาย บึงกาฬ นครพนม และมุกดาหาร ที่มีเขตติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวโดยมีแม่น้ำโขงเป็นแนวพรมแดนทางธรรมชาติ

๑.๒ ปัญหาการลักลอบนำเข้ายาเสพติด

เนื่องด้วยพื้นที่ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีเขตติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวซึ่งเป็นแหล่งผลิตยาเสพติดตั้งที่ใดก็ตามมาแล้วในข้างต้น ทำให้ประเทศไทยมีลักษณะเป็น “ทางผ่าน” ในการลำเลียงยาเสพติดไปยังประเทศที่สาม ที่ผ่านมาประเทศไทยและประเทศสมาชิกในกลุ่มอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง ได้ร่วมกันแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำภายใต้กลไกความร่วมมือระหว่างประเทศในโอกาสต่าง ๆ โดยเฉพาะแผนการสกัดกั้นยาเสพติดและเคมีภัณฑ์ตามแนวชายแดน ส่งผลให้กลุ่มขบวนการเปลี่ยนเส้นทางลำเลียง จากเดิมที่เคยเข้าประเทศไทย ผ่านทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นหลัก ได้ทำการเปลี่ยนเส้นทางลำเลียงโดยผ่านไปทางลาวไปทางประเทศเวียดนาม หรือผ่านพม่าลงสู่ทะเลเพื่อลำเลียงยาเสพติดผ่านไปยังประเทศที่สามต่อไป

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันผลจากการก่อสร้างเขื่อนกั้นแม่น้ำโขงจากหลายประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง ทำให้แม่น้ำโขงอยู่ในสภาพที่ตื้นเขินเป็นอย่างมาก ส่งผลให้การปฏิบัติงานของหน่วยเรือรักษาความสงบเรียบร้อยตามลำแม่น้ำโขง (นรข.) ซึ่งถือเป็นหน่วยงานที่สำคัญหน่วยงานหนึ่งในการป้องกันการลักลอบนำเข้ายาเสพติดโดยการลำเลียงข้ามแม่น้ำโขงจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมายังฝั่งประเทศไทย ไม่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดอุปสรรคต่อการลักลอบนำเข้ายาเสพติด ซึ่งปัจจุบันการลักลอบนำเข้ายาเสพติดมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอีกครั้ง ข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ ดังนี้

“...ปัจจุบันแม่น้ำโขงซึ่งถือเป็นพรมแดนทางธรรมชาติระหว่างประเทศไทยและประเทศลาว มีสภาพที่ตื้นเขินเป็นอย่างมาก ฝ่ายความมั่นคงต้องประสบปัญหาสำคัญนี้เป็นอย่างมากในแง่ของการเพิ่มโอกาสในการลักลอบนำเข้ายาเสพติดในพื้นที่รับผิดชอบของกองกำลังสุรศักดิ์มนตรี...”

เสนาธิการกองกำลังสุรศักดิ์มนตรี

สำหรับรูปแบบในการลักลอบนำเข้าไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก อาทิ การชุกซ่อนไว้ภายในร่างกาย การชุกซ่อนในกระสอบโดยอำพรางว่าเป็นอาหารหรือธัญพืชอื่น ๆ ดังจะเห็นได้จากคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ ดังนี้

“...รูปแบบในการชุกซ่อนยาบ้าจะพันมารอบตัวแล้วคลุมทับด้วยเสื้อกันหนาวอีกชั้น จากกรณีที่จับกุมได้ในพื้นที่อำเภอสังขุม และด่านศุลกากรจังหวัดหนองคาย ส่วนการชุกซ่อนกัญชา ปกติจะใส่กระสอบอาหารปลาเวียดนาม รวมถึงกล่องกระดาษหรือกล่องพลาสติก เช่นกรณีการจับกุมที่จังหวัดสกลนคร และมุกดาหาร...”

ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาค ๔

๑.๓ ปัญหาการลักลอบค้ายาเสพติด

ขบวนการค้ายาเสพติดในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ได้พัฒนาและปรับเปลี่ยนรูปแบบการการค้ายาเสพติด โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีการติดต่อซื้อขายผ่านสื่อสังคมออนไลน์ โซเชียลมีเดีย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อให้การค้ายาเสพติดขยายวงกว้างออกไปอย่างรวดเร็ว กลุ่มผู้ค้าหลีกเลี่ยงการส่งมอบยาเสพติดให้กับกลุ่มผู้ซื้อโดยตรง แต่จะใช้วิธีติดต่อผ่านสื่อสังคมออนไลน์แล้วแจ้งจุดวางยาเสพติด (Dead Drop) เป็นการตัดตอนในกระบวนการส่งมอบไม่ต้องผ่านตัวแทนหรือคนกลางในพื้นที่ชายแดนอย่างเช่นในอดีต การส่งซื้อขายยาเสพติดจึงสามารถได้ปริมาณที่มากขึ้นในจำนวนเงินที่เคยสั่งซื้อ และยังเป็นการต่อต้านการสืบสวนขยายผลจากทางฝ่ายเจ้าหน้าที่ และนอกจากนั้นยังพบว่ากลุ่มนักค้าทุกระดับ รายย่อย รายกลาง รายใหญ่ นิยมซื้อขายยาเสพติดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ควบคู่กับการส่งมอบ ยาเสพติดผ่านทางพัสดุไปรษณีย์ ระบบโลจิสติกส์ทั้งของภาครัฐและภาคเอกชนมากขึ้น เนื่องจากการให้บริการขนส่งระบบโลจิสติกส์มีจำนวนมาก รวมทั้งยังมีปัจจัยเกี่ยวกับการทำธุรกรรมทางการเงินผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่สะดวกรวดเร็ว ทำให้เป็นการยากต่อการสกัดกั้น ติดตามจับกุมของเจ้าหน้าที่ ข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ ดังนี้

“...ปัจจุบันพบว่ามีคำสั่งซื้อขายยาเสพติดทางโซเชียลมีเดียมากขึ้น เจ้าหน้าที่ตรวจจับได้ยากเพราะเป็นเรื่องใหม่ เจ้าหน้าที่ยังไม่ชำนาญมากพอ จึงเป็นโอกาสให้กับคนเหล่านี้ การซื้อขายยาเสพติดเป็นที่นิยมกันมากเนื่องจากมีความสะดวก อีกทั้งราคาก็ไม่แตกต่างกันมากนัก และได้รับของถึงบ้าน ไม่ต้องเสี่ยงต่อการถูกจับกุม...”

ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาค ๔

“...เคยได้เห็นข่าวในทีวีแล้วก็รู้สึกตกใจว่า ยาเสพติดสมัยนี้หากันได้ง่าย ๆ ขนาดนี้เชียวหรือ ถือว่าเสี่ยงและล่อแหลมมาก ๆ ต่อเด็กและเยาวชน...”

ผู้แทนทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติดในพื้นที่จังหวัดนครพนมคนที่ ๑

๑.๔ ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด

การแพร่ระบาดของยาเสพติดในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนนั้น เป็นผลพวงมาจากการลักลอบนำเข้ามาจากประเทศเพื่อนบ้านเพื่อนำมาเป็นแหล่งพักรอการเคลื่อนย้ายไปยังประเทศที่สาม อีกทั้งยังมีการกระจายออกไปยังกลุ่มผู้ค้ารายย่อยตามชุมชนและพื้นที่ล่อแหลม ซึ่งปัญหาเสพติดที่แพร่ระบาดในเยาวชนและสถานศึกษาถือเป็นประเด็นสำคัญของปัญหา ข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ ดังนี้

“...การแพร่ระบาดของยาเสพติดในเยาวชนและสถานศึกษาเป็นผลมาจากชุมชนและพื้นที่ล่อแหลมที่เป็นแหล่งพัก รอกการส่งต่อไปยังประเทศที่สาม และสามารถกระจายยาเสพติดให้แก่ผู้ขายรายย่อยได้อีกด้วย...”

เสนาธิการกองกำลังสุรศักดิ์มนตรี

“...พื้นที่ล่อแหลมตามชุมชนต่าง ๆ รวมถึงในสถานศึกษา เช่น ห้องน้ำหรือพื้นที่รกร้างอื่น ๆ ส่งผลกระทบต่อปัญหาเสพติดในกลุ่มเยาวชนเป็นอย่างมาก ในลักษณะของการใช้เป็นแหล่งพบปะและมั่วสุมในการเสพยา และการซื้อขายยาเสพติด...”

ผู้บริหารสถานศึกษา ท่านที่ ๑

ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าการนำสภาพปัญหาเสพติดในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนมาอธิบายในขั้นต้นก่อนจะเป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจถึงการดำเนินโครงการทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติดในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ทั้งในแง่ของผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนแนวทางในการพัฒนา ซึ่งจะได้อธิบายให้ทราบต่อไป

๒. สาเหตุของปัญหาเสพติดของเยาวชนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตอนบน

๒.๑ ความอยากรู้อยากลองและพฤติกรรมลอกเลียนแบบ

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญในส่วนของทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติดทั้ง ๒๕ คนได้ระบุเป็นที่ตรงกันว่า สาเหตุสำคัญสาเหตุหนึ่งของปัญหาเสพติดในเยาวชนนั้น เกิดจากความอยากรู้อยากลองและพฤติกรรมลอกเลียนแบบ ดังจะเห็นได้จากคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“...สาเหตุของปัญหาเสพติด คือความอยากรู้อยากลอง อย่างเช่นการชักชวนจากกลุ่มเพื่อน กลัวว่าจะไม่ได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน...”

ผู้แทนทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติดในพื้นที่จังหวัดบึงกาฬ คนที่ ๑

“...จากสิ่งยั่วยุต่าง ๆ และความอยากรู้อยากลองว่าอาการของการเสพยามันเป็นเช่นไร ทำให้ติดยาเสพติดได้ในที่สุดครับ...”

ผู้แทนทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติดในพื้นที่จังหวัดมุกดาหารคนที่ ๓

ทั้งนี้ สาเหตุของปัญหายาเสพติดในเยาวชนในประเด็นของความอยากรู้อยากลองและพฤติกรรมลอกเลียนแบบนั้น มีความสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการ ๘ ชั้นของอีริกสันในชั้นที่ ๕ ได้แก่ ชั้นของความเป็นอัตลักษณ์กับความสับสนในบทบาท โดยพัฒนาการชั้นนี้จะเกิดขึ้นระหว่าง ๑๓ – ๒๐ ปี ซึ่งถือเป็นช่วงวัยของทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด โดยในวัยนี้เป็นระยะที่มีความรู้สึกสับสน ขาดความมั่นใจ เพราะมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจเพื่อเตรียมเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ เป็นช่วงวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงและต้องได้รับการเรียนรู้หลาย ๆ ด้านพร้อมกัน โดยเด็กวัยรุ่นจะค่อย ๆ พัฒนาความเป็นตัวของตัวเองขึ้น เขาจะแสวงหาตัวตนตามอุดมคติ (Ego – ideal) และค้นหาอัตลักษณ์เพื่อปรับตัวให้เข้ากับบทบาทใหม่ในสังคมนั่นเอง

๒.๒ สภาพแวดล้อมภายในครอบครัว

สุพัตรา สุภาพ (๒๕๓๖ : ๕๐) ระบุว่า ตัวแทนของการขัดเกลาทางสังคม มีทั้งหมด ๖ กลุ่ม ได้แก่ สถาบันครอบครัว กลุ่มเพื่อน โรงเรียน กลุ่มอาชีพ ตัวแทนศาสนา และสื่อมวลชน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าสถาบันครอบครัวเป็นตัวแทนของการขัดเกลาทางสังคมที่สำคัญที่สุด ถือเป็นสถาบันหรือตัวแทนพื้นฐานที่ขัดเกลามนุษย์ให้รู้ว่าสิ่งใดควรทำหรืออะไรถูกอะไรผิด สถาบันครอบครัวมีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพอย่างลึกซึ้ง และมีอิทธิพลต่ออารมณ์ ทัศนคติ และความประพฤติของเยาวชนเป็นอย่างยิ่ง หากบิดามารดาให้ความสำคัญในการเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และถนอมฟูักักบุตรหลานของตน ด้วยการสร้างสภาวะที่ดีต่อการเจริญเติบโตของบุตรหลาน ด้วยการเป็นตัวอย่างที่ดี ไม่ใช่ความรุนแรงต่อบุตรหลานและคนในครอบครัว ย่อมเป็นที่เชื่อได้ว่าเยาวชนผู้นั้น ต้องเติบโตขึ้นมาอย่างมีคุณภาพ แต่ในทางกลับกัน หากครอบครัวนั้นมีปัญหา บิดามารดาไม่ใส่ใจบุตรหลานของตน ใช้ความรุนแรง และไม่ เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับบุตรหลาน เยาวชนที่เป็นวัยรุ่น ซึ่งจะมีคุณลักษณะตามทฤษฎีที่ได้อธิบายไว้แล้ว ในข้างต้น อาจมองพฤติกรรมเหล่านี้ว่าเป็นเรื่องธรรมดา และค่อย ๆ ซึมซับเอาพฤติกรรมเหล่านี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากคนในครอบครัวมีการใช้ยาเสพติดด้วยแล้ว โอกาสที่เยาวชนจะใช้ยาเสพติดไปด้วย จึงมีสูงมาก ดังจะเห็นได้จากคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ ดังนี้

“...สาเหตุของปัญหายาเสพติดที่สำคัญประการหนึ่ง อาจเกิดจากการขาดการดูแลเอาใจใส่จากผู้ปกครองภายในครอบครัว รวมทั้งการอบรมสั่งสอนไปในทางที่ถูกต้อง รวมถึงการเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับเยาวชน หากผู้ปกครองไม่เป็นตัวอย่างที่ดี กลับไปทำเสียเอง เช่นนี้แล้วปัญหาเสพติดย่อมเกิดขึ้นได้ จากการที่ผู้ปกครองไม่อบรมสั่งสอนบุตรหลานของตน...”

ผู้อำนวยการศูนย์อำนวยการเอาชนะยาเสพติดในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

“...หากพ่อแม่ไม่อบรมสั่งสอนลูกหลานของตน ไม่ให้ความรักความอบอุ่นเท่าที่ควรแล้ว เด็กจะหันไปหาใคร โดยเฉพาะช่วงที่เขาเป็นวัยรุ่นต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงหลาย ๆ อย่างในตัวของเขา อบรมมุขต่าง ๆ โดยเฉพาะยาเสพติดอาจเข้ามาถึงตัวเขาได้...”

ผู้บริหารสถานศึกษา ท่านที่ ๕

๒.๓ แหล่งมั่วสุมนในพื้นที่ชุมชน

สืบเนื่องจากพื้นที่ของ ๕ จังหวัดชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เป็นพื้นที่ของการลักลอบนำเข้าจากประเทศเพื่อนบ้าน รวมถึงการลักลอบส่งผ่านยาเสพติดไปยังประเทศที่สาม ตลอดจนจนถึงการลักลอบค้ายาเสพติด จากสภาพปัญหาดังกล่าวจึงส่งผลให้เกิดพื้นที่ล่อแหลมที่จะสามารถใช้เป็นพื้นที่พักยาเสพติดระหว่างรอการขนย้าย เพื่อให้สามารถหลุดรอดจากการตรวจตราของเจ้าหน้าที่ ซึ่งจะสามารถขายให้กับผู้ค้ารายย่อยและกระจายไปยังผู้ที่ต้องการใช้ยาเสพติดได้ในที่สุด ดังจะเห็นได้จากคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ ดังนี้

“...ที่ผ่านมาเราพยายามเร่งรัดและขับเคลื่อนนโยบายตามมั่นคงยั่งยืน ซึ่งถือเป็นนโยบายเร่งด่วนอันหนึ่งของรัฐบาล ที่บรรจุเอาไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี เพราะเราตระหนักดีว่า

ชุมชนคือจุดสำคัญของเรื่องนี้ กล่าวคือ หากเราสามารถสร้างให้ชุมชนปลอดจากปัญหาเสพติดได้แล้ว ปัญหาเสพติดน่าจะบรรเทาลงไปได้ไม่มากนัก...”

ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาค ๔

“...จากสภาพของชุมชนที่อาศัย ที่เป็นแหล่งระบายของยาเสพติด ทำให้เด็กอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีความเสี่ยง และถ้าเด็กไม่มีความยับยั้งชั่งใจมากพอ ก็อาจเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ได้จากการที่มีชุมชนเป็นแหล่งระบายของยาเสพติดนั่นเองครับ...”

ผู้บริหารสถานศึกษา คนที่ ๑

“...บางพื้นที่ในชุมชนที่มีความล่อแหลม อย่างเช่น ที่เปลี่ยว ๆ หรือบ้านร้างที่ไม่มีคนอาศัยอยู่ก็อาจกลายเป็นแหล่งมั่วสุมนในการเสพยาได้ค่ะ...”

ผู้แทนทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติดในพื้นที่จังหวัดเลยคนที่ ๒

๒.๔ สิ่งช่วยๆ ในสื่อโซเชียลมีเดีย

จากการศึกษาพบว่า สื่อโซเชียลมีเดีย เป็นปัจจัยประการหนึ่งที่ส่งผลต่อเยาวชนในลักษณะที่เปรียบเสมือนดาบสองคม ที่มีประโยชน์ในแง่ของการทำให้เยาวชนมีความรู้มากขึ้น สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่สามารถสร้างสภาพเกื้อกูลต่อการเรียนรู้และการใช้ได้ แต่ในขณะเดียวกันก็ส่งผลเสียในลักษณะของการใช้ในการรวมกลุ่มเพื่อเสพยาเสพติด รวมถึงใช้เป็นช่องทางในการติดต่อซื้อขายยาเสพติด ซึ่งสามารถกระทำได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ยากต่อการตรวจจับของเจ้าหน้าที่ ดังจะเห็นได้จากคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ ดังนี้

“...จากข่าวที่เราเห็นกันตามสื่อช่องทางต่าง ๆ ไม่น่าเชื่อว่ายาเสพติดจะสามารถหาซื้อกันได้ง่าย ๆ ผ่านทางเน็ตเลย สั่งได้ว่าจะเอาเท่าไร นัดแนะสถานที่จัดส่งกันเสร็จ แบบนี้เจ้าหน้าที่ลำบากมาก ๆ ในการตรวจจับและควบคุม เพราะแกะรอยได้ยาก...”

ผู้บริหารสถานศึกษา คนที่ ๓

อีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจคือ ช่วงอายุของทูตเยาวชนทางด้านภัยยาเสพติด ถูกจัดอยู่ในช่วงของ Generation Z ที่เป็นลักษณะของการเติบโตขึ้นมาพร้อมกับสิ่งอำนวยความสะดวกมากมาย อยู่ในช่วงที่เทคโนโลยีมีความก้าวหน้าอย่างก้าวกระโดด สิ่งเหล่านี้เปรียบเสมือนดาบสองคมที่อาจส่งผลกระทบต่อทั้งด้านบวกและด้านลบของทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด ดังจะเห็นได้จากคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ ดังนี้

“...โซเชี่ยลมีเดีย ไม่ว่าจะเป็น เฟสบุ๊ก ไลน์ หรือแอปพลิเคชันอื่น ๆ เป็นเหมือนดาบสองคม ผมมองว่ามีผลอย่างมากต่อพฤติกรรมที่ไม่ดี บางครั้งคนที่เปิดเข้าไปดูอาจเกิดพฤติกรรมลอกเลียนแบบได้ เช่น การเสพยาไอซ์ขณะไลฟ์สด อะไรประมาณนี้ครับ ...”

ผู้แทนทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดในพื้นที่จังหวัดบึงกาฬคนที่ ๔

ทั้งนี้ สาเหตุของปัญหายาเสพติดของเยาวชนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนสามารถแบ่งออกเป็น ๒ ส่วนใหญ่ ๆ ได้แก่ ปัจจัยภายในของตัวเยาวชน ได้แก่ ปัจจัยในเรื่องของความอยากรู้อยากลองและพฤติกรรมลอกเลียนแบบ และสภาพแวดล้อมในครอบครัว ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าปัจจัยภายในนี้มีความสำคัญเพราะถือเป็นแรงขับเคลื่อนจากภายในซึ่งส่งผลต่อตัวของเยาวชนโดยตรง กล่าวคือ จากความอยากรู้อยากลองจากการต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงหลาย ๆ ด้าน ซึ่งถือเป็นคุณลักษณะของวัยรุ่นตามทฤษฎีพัฒนาการของอีริกสันร่วมกับการเลี้ยงดูของครอบครัว ส่งผลต่อไปยัง ปัจจัยภายนอกของตัวเยาวชน ได้แก่ แหล่งมั่วสุ่มในพื้นที่ชุมชน และสิ่งยั่วยุในสื่อโซเชี่ยลมีเดีย หากตัวของเยาวชนมีความเข้มแข็งจากปัจจัยภายในดังกล่าวแล้ว ย่อมมีเกราะกำบังคุ้มครองภัยร้ายอันเกิดจากปัญหาเสพติดที่เป็นปัจจัยภายนอกได้

จะเห็นได้ว่า แม้ว่าผู้วิจัยจะอธิบายถึงสาเหตุของปัญหาเสพติดของเยาวชนโดยแยกเป็นรายประเด็น แต่แท้จริงแล้วประเด็นทั้งหมดนี้มีความเกี่ยวข้องและส่งผลต่อกันอย่างมีนัยสำคัญ ดังที่อธิบายมาแล้วในข้างต้นนั่นเอง

ผลการดำเนินโครงการทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

สำหรับผลการดำเนินโครงการทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลโดยแบ่งเป็น ๒ ประเด็น ได้แก่ ๑) ภาระงานที่ ๑ การพัฒนาศักยภาพวิทยากรต้นแบบ ซึ่งทำการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ รายงานการประชุม รายงานผลการดำเนินการของคณะวิจัยที่ต้องส่งให้แก่คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และ ๒) ภาระงานที่ ๒ การพัฒนาศักยภาพของทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และแบบไม่มีส่วนร่วม ด้วยการเป็นผู้สังเกตการณ์ในการดำเนินโครงการของวิทยากรและทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด อีกทั้งยังรวบรวมข้อมูลจากการประเมินผล

การเรียนรู้ของผู้เข้าอบรม ประกอบด้วย ๑) การตอบแบบสอบถามลักษณะทั่วไปของผู้เข้าอบรม ๒) การทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับยาเสพติด โดยใช้ข้อสอบแบบปรนัยจำนวน ๖๐ ข้อ ๓) แบบวัดเจตคติเกี่ยวกับยาเสพติด โดยใช้แบบสอบถาม และ ๔) แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมที่มีต่อการเข้าร่วมโครงการอีกด้วย

สำหรับผลการดำเนินโครงการทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ผู้วิจัยจะนำเสนอเป็นรายประเด็น ดังนี้

๑. กระบวนการที่ ๑ การพัฒนาศักยภาพวิทยากรต้นแบบ

๑.๑ การประชุมวางแผนการดำเนินงานของคณะวิจัย ผู้ช่วยคณะวิจัย วิทยากร และเครือข่ายความร่วมมือที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยพบว่าในการปฏิบัติขั้นนี้ ได้มีการประชุมเพื่อวางแผนในการดำเนินงานของคณะวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพของวิทยากรต้นแบบ โดยมีการเชิญเครือข่ายความร่วมมือที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ผู้แทนจากฝ่ายความมั่นคงทั้งตำรวจและทหาร ผู้แทนจากหน่วยงานที่รับผิดชอบการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดโดยตรง รวมถึงมีการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาเสพติดในเยาวชนอีกด้วย โดยสาระสำคัญในการประชุมครั้งนั้น คณะวิจัยได้กำหนดถึงเป้าหมายที่ต้องการ (End) โดยเป้าหมายสำคัญคือ ต้องการแก้ไขปัญหาเสพติดของเยาวชนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน อีกทั้งยังได้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติ (Ways) โดยการแบ่งการปฏิบัติงานออกเป็น ๒ กระบวนการใหญ่ ๆ ได้แก่ ๑) กระบวนการที่ ๑ การพัฒนาศักยภาพวิทยากรต้นแบบ และ ๒) กระบวนการที่ ๒ การพัฒนาศักยภาพของทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติด นอกจากนี้ยังได้มีการพิจารณาถึงศักยภาพของวิทยากรต้นแบบและทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติด ซึ่งถือเป็นทรัพยากรที่มีอยู่ (Means) นั้นเอง

๑.๒ กำหนดขนาดและคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่จะเข้าอบรม เพื่อพัฒนาศักยภาพและสมรรถนะการเป็นวิทยากรต้นแบบ

จากการศึกษาพบว่าในการปฏิบัติขั้นนี้ คณะวิจัยได้ดำเนินการกำหนดขนาดและคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่จะเข้าอบรม ซึ่งเป็นไปตามหลักวิชาการระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ ด้วยการกำหนดเงื่อนไขเพื่อใช้ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีแบบเฉพาะเจาะจง ทั้งนี้การกำหนดวิทยากรต้นแบบ มาจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคประชาชน ประกอบด้วย ทีมบุคลากรทหาร และทีมบุคลากรจากหน่วยงานเครือข่ายความร่วมมือ ได้แก่ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุดรธานี สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาค ๔ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา รวมทั้งสถาบันการศึกษา และผู้นำชุมชน แกนนำชาวบ้านในพื้นที่

๑.๓ การจัดทำคู่มือการอบรมและจัดเตรียมเอกสารการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาพบว่าคณะวิจัยได้มีการจัดทำคู่มือการอบรมและจัดเตรียมเอกสารการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องสำหรับบุคลากรด้านภัยยาเสพติด โดยการรวบรวมองค์ความรู้จากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สำหรับเยาวชน และความรู้เกี่ยวกับปัญหาเสพติดในเยาวชน สำหรับเนื้อหาโดยสังเขปในคู่มือการอบรมประกอบด้วย องค์ความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาเสพติดในเยาวชน แนวทางในการจัดกิจกรรมการป้องกันการใช้ยาเสพติดในเยาวชน อาทิ กิจกรรมละลายพฤติกรรม กิจกรรมกีฬาสัมพันธ์ กิจกรรมการแสดงความสามารถตามความถนัด โดยแต่ละกิจกรรมจะมีการกำหนดกรอบระยะเวลาในการปฏิบัติ จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมในการอบรม รวมถึงสื่อการสอน ตลอดจนจนถึงการประเมินผลในแต่ละกิจกรรมอีกด้วย

๑.๔ การถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด และการปลูกฝังแนวทางปฏิบัติเพื่อป้องกันยาเสพติด

ผู้วิจัยพบว่าการดำเนินการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด และการปลูกฝังแนวทางปฏิบัติเพื่อป้องกันยาเสพติด ซึ่งเป็นลักษณะของการจัดผู้เข้ารับการอบรมเป็นกลุ่ม และหมุนเวียนกันเข้ากิจกรรมกลุ่ม ประกอบไปด้วย ๑๐ กิจกรรม ได้แก่ ๑) กิจกรรมการละลายพฤติกรรม ๒) กิจกรรมการจัดกีฬาสัมพันธ์ ๓) กิจกรรมการอบรมความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับยาเสพติด ๔) กิจกรรมการแสดงความสามารถตามความถนัด ๕) กิจกรรมการอบรมความรู้ เรื่อง โทษพิษภัยของยาเสพติด ๖) กิจกรรมการฝึกทำสมาธิ ๗) กิจกรรมการวิเคราะห์สถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงในการใช้ยาเสพติด ๘) กิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการปฏิเสธ ๙) กิจกรรมการรู้คุณค่าของตนเองโดยไม่พึ่งยาเสพติด และ ๑๐) กิจกรรมทักษะการหลีกเลี่ยงและการป้องกันการตนเองและผู้อื่นให้พ้นจากยาเสพติด โดยทั้ง ๑๐ กิจกรรม ได้ดำเนินการในวันที่ ๑ และวันที่ ๒ ของการฝึกอบรม สำหรับวันที่ ๓ ของการฝึกอบรม เป็นการสรุปผลการปฏิบัติและการประเมินผลการอบรม ซึ่งจะได้อธิบายในขั้นต่อไป

๑.๕ การประเมินผลการอบรม

ผู้วิจัยพบว่าการดำเนินการในขั้นนี้กระทำในวันที่ ๓ ของการฝึกอบรม สำหรับรูปแบบในการประเมินผลการอบรม ประกอบด้วย ๑) การตอบแบบสอบถามลักษณะทั่วไปของผู้เข้าอบรม เพื่อให้ทราบถึงภูมิหลังและข้อมูลเบื้องต้นของผู้รับการฝึกอบรม ๒) การทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับยาเสพติด โดยใช้ข้อสอบแบบปรนัย ซึ่งมีการทดสอบทั้งก่อนและหลังการฝึกอบรม เพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นของผู้รับการฝึกอบรมว่ามีมากขึ้นน้อยเพียงใด ๓) แบบวัดเจตคติเกี่ยวกับยาเสพติด โดยใช้แบบสอบถาม และ ๔) แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมที่มีต่อการเข้าร่วมโครงการอีกด้วย

๑.๖ การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ออนไลน์ โดยตัวแทนแต่ละจังหวัด ร่วมกับคณะวิจัย และวิทยากรต้นแบบในพื้นที่

จากการศึกษาพบว่าในขั้นนี้คณะวิจัยได้ทำการถอดบทเรียนในเรื่องของ การพัฒนาศักยภาพในการเป็นวิทยากรต้นแบบด้านการป้องกันยาเสพติด โดยแบ่งวิทยากรต้นแบบ ออกเป็น ๕ กลุ่ม (จังหวัดละกลุ่ม) จากนั้นแต่ละกลุ่มจะนำเสนอผลการถอดบทเรียน เมื่อทุกกลุ่ม นำเสนอผลการถอดบทเรียนเป็นที่เรียบร้อย จึงดำเนินการสรุปประเด็นการถอดบทเรียน และได้มีการ เสวนาเรื่อง “การขับเคลื่อนงานด้านการป้องกันยาเสพติดในเยาวชน : กลยุทธ์และแนวปฏิบัติเชิงรุก” และดำเนินการจัดตั้งเครือข่ายวิทยากรต้นแบบด้านการป้องกันยาเสพติดในพื้นที่ ๕ จังหวัดชายแดน พร้อมมอบแนวทางการดำเนินงานในการพัฒนาศักยภาพของทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดอีกด้วย

๒. กระบวนการที่ ๒ การพัฒนาศักยภาพของทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด

๒.๑ การประชุมวางแผนการดำเนินงานของคณะวิจัย ผู้ช่วยคณะวิจัย วิทยากร และเครือข่ายความร่วมมือที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาพบว่าในการปฏิบัติขั้นนี้ ได้มีการประชุมเพื่อวางแผนในการ ดำเนินงานของคณะวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพของทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด โดยมีการเชิญเครือข่าย ความร่วมมือที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า ได้มีการนำข้อมูลและองค์ความรู้ที่ได้จากกระบวนการที่ ๑ ที่สำคัญ ประกอบด้วย คู่มือการอบรมและเอกสารการเรียนรู้สำหรับทูตเยาวชน รูปแบบในการดำเนิน กิจกรรมทั้ง ๑๐ กิจกรรม รวมถึงแนวทางในการประเมินผล และองค์ความรู้เพิ่มเติมที่ได้จากการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ออนไลน์ มาพิจารณาในการวางแผนเพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของทูต เยาวชนด้านภัยยาเสพติดอีกด้วย โดยมีเป้าหมายที่สำคัญคือ เพื่อให้ทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดสามารถ ถ่ายทอดองค์ความรู้ ในเรื่องของความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการใช้ยาเสพติด และ การปลูกฝังแนวทาง ปฏิบัติเพื่อป้องกันยาเสพติดในกลุ่มแกนนำเยาวชน ตลอดจนการขยายผลความสำเร็จออกไปยังเยาวชน กลุ่มอื่น ๆ ที่ยังไม่ผ่านการอบรม ทั้งในสถานศึกษาและชุมชนที่ทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดได้พำนัก อาศัยอยู่อีกด้วย

๒.๒ กำหนดขนาดและคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่จะเข้าอบรมเพื่อเป็นทูต เยาวชนด้านภัยยาเสพติด

จากการศึกษาพบว่าในการปฏิบัติขั้นนี้ คณะวิจัยได้ดำเนินการกำหนดขนาด และคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่จะเข้าอบรม ซึ่งเป็นไปตามหลักทฤษฎีระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ สำหรับการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด จากเครือข่ายเยาวชนป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด ๕ จังหวัด พบว่ามีการอ้างอิงจากตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (1970)

๒.๓ การถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด และการปลูกฝังแนวทางปฏิบัติเพื่อป้องกันยาเสพติดในกลุ่มแกนนำเยาวชน

ผู้วิจัยพบว่าการดำเนินการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด และการปลูกฝังแนวทางปฏิบัติเพื่อป้องกันยาเสพติด โดยมีการปฏิบัติที่สำคัญดังนี้

๒.๓.๑ การลงทะเบียนและรายงานตัว

ดำเนินการรับรายงานตัวและลงทะเบียนเพื่อรวบรวมข้อมูลขั้นต้นของทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติด เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการฝึกอบรมต่อไป

๒.๓.๒ กิจกรรมการละลายพฤติกรรมและกีฬาสัมพันธ์

ความมุ่งหมายของการละลายพฤติกรรม ในครั้งนี้เป็นไปเพื่อให้ทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติดได้มีโอกาสแสดงความเป็นตัวเอง ทำความรู้จัก ผ่อนคลาย ลดอคติ ความรู้สึกกังวลไม่ปลอดภัย และเปิดเผยตัวเองออกมาให้สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มได้รู้จักกันมากขึ้น กิจกรรมสำคัญได้แก่ ๑) การเสริมสร้างทักษะการสื่อสารประสานงาน (เกมฝูงวานร) ๒) สร้างความสนุกสร้างจินตนาการ (เกมเชื่อโรค) ๓) สร้างความเชื่อมั่น มุ่งมั่นสู่เป้าหมาย (เกมโยนเหรียญลงแก้ว) และ ๔) สร้างความสนุก รู้จักกันมากขึ้น (เกมลูกบอลกระดาศ) สำหรับการดำเนินการในขั้นนี้ใช้เวลาประมาณ ๑ ชั่วโมง

๒.๓.๓ การบรรยายในหัวข้อความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด

การดำเนินการในขั้นนี้ใช้เวลาประมาณ ๒ ชั่วโมง โดยมีเนื้อหาสำคัญในเรื่องของความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด ในเรื่องของชนิดของยาเสพติด ลักษณะทางกายภาพ การออกฤทธิ์ในรูปแบบกดประสาท กระตุ้นประสาท หลอนประสาท และแบบผสมผสาน ตลอดจนสถานการณ์การใช้ยาเสพติดในเยาวชน สาเหตุ และความเสี่ยงการใช้ยาเสพติดในเยาวชน และลักษณะผู้ติดยาเสพติดและการสังเกตผู้ติดยาเสพติดสำหรับรูปแบบในการบรรยายเป็นการบรรยายประกอบกับสื่อชนิดต่าง ๆ เพื่อสร้างความสนใจให้กับทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติด ให้เล็งเห็นถึงพิษภัยของยาเสพติดให้กระจ่างชัดขึ้น

๒.๓.๔ กิจกรรมแสดงความสามารถ

ผู้วิจัยพบว่ากิจกรรมแสดงความสามารถ มีความมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้แสดงความสามารถตามความถนัด อีกทั้งเป็นไปเพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถแยกแยะกิจกรรมทางเลือกที่เหมาะสม โดยวิทยากรจะให้ผู้เข้าอบรมแสดงความสามารถที่ถนัดจำนวน ๑ กิจกรรม เพื่อใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ และไม่พึ่งยาเสพติด อาทิ ร้องเพลง เต้นรำ ฟ้อนรำ เล่นดนตรี เล่นกีฬา โต้วาทิ แต่งกลอน เป็นต้น สำหรับการดำเนินการในขั้นนี้ใช้เวลาประมาณ ๒ ชั่วโมง

๒.๓.๕ การระดมสมอง อภิปราย และแสดงบทบาทสมมติ

กิจกรรมนี้มีความมุ่งหมายเพื่อให้ผู้รับการอบรมสามารถวิเคราะห์สาเหตุและปัญหาที่เกิดจากการใช้ยาเสพติด และเพื่อให้ผู้รับการอบรมตระหนักถึงโทษของการใช้ยาเสพติด รูปแบบในการดำเนินกิจกรรมคือ การให้ผู้รับการอบรมร่วมอภิปรายเพื่อให้ได้ข้อสรุป ตามหัวข้อที่วิทยากรมอบหมาย ซึ่งเป็นสถานการณ์สมมติ แล้วส่งตัวแทนนำเสนอ ให้ผู้เข้ารับการอบรมอ่านสถานการณ์ต่าง ๆ และให้ช่วยกันอภิปรายว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นมีสาเหตุจากอะไร และก่อให้เกิดปัญหาอะไรตามมา สำหรับการดำเนินการในขั้นนี้ใช้เวลาประมาณ ๒ ชั่วโมง

๒.๓.๖ อภิปรายและวิเคราะห์ถึงสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงในการใช้ยาเสพติด

กิจกรรมนี้มีความมุ่งหมายเพื่อให้ผู้รับการอบรมสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงในการใช้ยาเสพติด รูปแบบในการดำเนินกิจกรรมคือ การให้ผู้รับการอบรมร่วมอภิปรายเพื่อให้ได้ข้อสรุป ตามหัวข้อที่วิทยากรมอบหมาย ซึ่งเป็นสถานการณ์สมมติ แล้วส่งตัวแทนนำเสนอ สำหรับการดำเนินการในขั้นนี้ใช้เวลาประมาณ ๒ ชั่วโมง

๒.๓.๗ การฝึกปฏิบัติทักษะการปฏิเสธ

ผู้วิจัยพบว่ากิจกรรมนี้มีความมุ่งหมายเพื่อให้ผู้รับการอบรมสามารถบอกสถานการณ์ที่ควรปฏิเสธได้ อีกทั้งยังสามารถปฏิเสธเพื่อนในสถานการณ์ที่ควรปฏิเสธได้ ถูกต้องตามหลักการปฏิเสธ และสามารถแสดงการปฏิเสธได้ถูกต้องตามขั้นตอนของหลักการปฏิเสธ รูปแบบในการดำเนินกิจกรรมคือ การให้ผู้รับการอบรมแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ ๗ - ๘ คน เพื่อฝึกทักษะการปฏิเสธตามหลักการปฏิเสธ กลุ่มละ ๑ สถานการณ์ โดยคิดบทสนทนาเอง แล้วเตรียมแสดงให้เพื่อนดูหน้าชั้น โดยให้ยึดหลักของการปฏิเสธคือ ๑) ปฏิเสธอย่างจริงจังทั้งท่าทาง คำพูดและน้ำเสียง เพื่อแสดงความตั้งใจอย่างชัดเจนที่จะขอปฏิเสธ ๒) ใช้ความรู้สึกประกอบเหตุผล เพราะการใช้เหตุผลอย่างเดียวมักถูกโต้แย้งด้วยเหตุผลอื่นการบอกความรู้สึกจะทำให้โต้แย้งได้ยากขึ้น ๓) การขอความเห็นชอบและแสดงการขอบคุณเมื่อผู้ชวนยอมรับ จะเป็นการรักษาน้ำใจของผู้ชวน ๔) เมื่อถูกเข้าซื้อ ต่อว่า หรือสบประมาท ไม่ควรหวั่นไหวไปกับคำพูดเหล่านั้นเพราะจะทำให้ขาดสมาธิในการหาทางออก ควรยืนยันการปฏิเสธและหาทางออกโดยปฏิเสธซ้ำโดยไม่ต้องใช้ข้ออ้าง หรือใช้การต่อรองและผัดผ่อน สำหรับการดำเนินการในขั้นนี้ใช้เวลาประมาณ ๒ ชั่วโมง

๒.๓.๘ การระดมสมอง อภิปราย และทำแผนผังความคิด

ผู้วิจัยพบว่า การปฏิบัติในขั้นนี้ เป็นการระดมสมอง อภิปราย และทำแผนผังความคิด ในหัวข้อรู้คุณค่าของตนเองโดยไม่พึ่งยาเสพติด โดยมีความมุ่งหมายเพื่อ บอกความภูมิใจที่ไม่ไปใช้ยาเสพติด รวมถึงตระหนักถึงความมีคุณค่าของผู้ที่ไม่ใช้สารเสพติด ตลอดจนระบุแนวทางการสร้างความภูมิใจในตนเองในการที่ไม่ใช้ยาเสพติด สำหรับรูปแบบในการดำเนินกิจกรรมคือ

การให้ผู้รับการอบรมร่วมระดมสมอง อภิปราย และทำแผนผังความคิด ตามสถานการณ์สมมติที่วิทยากรกำหนดให้ แล้วส่งตัวแทนนำเสนอ สำหรับการดำเนินการในขั้นนี้ใช้เวลาประมาณ ๒ ชั่วโมง

๒.๓.๙ การระดมสมอง และอภิปรายแนวปฏิบัติในการเป็นแกนนำดำเนินกิจกรรมด้านยาเสพติด

จากการศึกษาพบว่าการปฏิบัติในขั้นนี้ เป็นการระดมสมอง อภิปราย ในหัวข้อการหลีกเลี่ยงและการป้องกันการตนเองและผู้อื่นให้พ้นจากยาเสพติด โดยมีความมุ่งหมายเพื่อ สามารถหลีกเลี่ยงและป้องกันยาเสพติด และเสนอแนะแนวทางในการปฏิบัติตน และแนะนำผู้อื่นเพื่อหลีกเลี่ยงป้องกันยาเสพติดได้ สำหรับรูปแบบในการดำเนินกิจกรรมคือ การให้ผู้รับการอบรมร่วมระดมสมอง อภิปราย เพื่อกำหนดแนวทางการป้องกันตนเอง รวมถึงการสร้างบรรยากาศในครอบครัว ตลอดจนการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง แล้วส่งตัวแทนนำเสนอ สำหรับการดำเนินการในขั้นนี้ใช้เวลาประมาณ ๒ ชั่วโมง

๒.๓.๑๐ การจัดทำพันธสัญญาของทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด และการรับเกียรติบัตร

จากการศึกษาพบว่าการปฏิบัติในขั้นนี้ เป็นลักษณะของการจัดทำพันธสัญญาเพื่อหวังผลในทางจิตวิทยาให้ทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดที่ผ่านการอบรม ได้ตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการเป็นทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด ที่จะต้องสร้างความเข้มแข็งด้วยการกำหนดแนวทางการป้องกันตนเองจากยาเสพติด รวมถึงการสร้างบรรยากาศในครอบครัว ตลอดจนการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งซึ่งจะเป็นการขยายผลออกไปยังความสำเร็จออกไปยังเยาวชนกลุ่มอื่น ๆ ที่ยังไม่ผ่านการอบรม ทั้งในสถานศึกษาและชุมชนที่ทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดได้พำนักอาศัยอยู่อีกด้วย

๒.๔ การประเมินผลการอบรม

ผู้วิจัยพบว่าการดำเนินการในขั้นนี้กระทำในวันที่ ๓ ของการฝึกอบรมสำหรับรูปแบบในการประเมินผลการอบรม ประกอบด้วย ๑) การตอบแบบสอบถามลักษณะทั่วไปของผู้เข้าอบรม เพื่อให้ทราบถึงภูมิหลังและข้อมูลเบื้องต้นของผู้รับการฝึกอบรม ๒) การทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับยาเสพติด โดยใช้ข้อสอบแบบปรนัย จำนวน ๖๐ ข้อ ซึ่งมีการทดสอบทั้งก่อนและหลังการฝึกอบรม เพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นของผู้รับการฝึกอบรมว่ามีมากน้อยเพียงใด ๓) แบบวัดเจตคติเกี่ยวกับยาเสพติด โดยใช้แบบสอบถาม และ ๔) แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมที่มีต่อการเข้าร่วมโครงการอีกด้วย

๒.๕ การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ออนไลน์ โดยตัวแทนแต่ละจังหวัด ร่วมกับคณะวิจัย และวิทยากรต้นแบบในพื้นที่

จากการศึกษาพบว่าในขั้นนี้คณะวิจัยได้ทำการถอดบทเรียนในเรื่องของ การพัฒนาศักยภาพของทูตเยาวชนชนด้านภัยยาเสพติด โดยแบ่งทูตเยาวชนชนด้านภัยยาเสพติดออกเป็น ๕ กลุ่ม (จังหวัดละกลุ่ม) จากนั้นแต่ละกลุ่มจะนำเสนอผลการถอดบทเรียน เมื่อทุกกลุ่มนำเสนอผลการถอดบทเรียนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงดำเนินการสรุปประเด็นการถอดบทเรียน และได้มีการเสวนาเรื่อง “บทบาททูตเยาวชนชนด้านยาเสพติด ในการขับเคลื่อนงานด้านการป้องกันยาเสพติด” และดำเนินการจัดตั้งเครือข่ายทูตเยาวชนชนด้านภัยยาเสพติดอีกด้วย

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินโครงการทูตเยาวชนชนด้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

สำหรับในหัวข้อปัญหาอุปสรรคในการดำเนินโครงการทูตเยาวชนชนด้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ผู้วิจัยจะมุ่งเน้นศึกษาไปที่ตัวของโครงการเป็นหลัก เนื่องจากได้อธิบายถึงสภาพปัญหาในเรื่องของยาเสพติดในเยาวชนไปแล้วในตอนต้น โดยปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการทูตเยาวชนชนด้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ผู้วิจัยขอนำเสนอเป็นรายประเด็นดังต่อไปนี้

๑. การกำหนดแนวทางในการฝึกอบรมวิทยากรต้นแบบและทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดที่ขาดการพิจารณาปัจจัยสภาพแวดล้อม

จากการศึกษาพบว่า การดำเนินงานทั้ง ๒ กระบวนการของโครงการทูตเยาวชนชนด้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ได้มีการประชุมเพื่อวางแผนในการดำเนินงานของคณะวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพของวิทยากรต้นแบบ และทูตเยาวชนชนด้านภัยยาเสพติด โดยมีการเชิญเครือข่ายความร่วมมือที่เกี่ยวข้องมาร่วมประชุมเพื่อหารือแนวทางในการปฏิบัติด้วย

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้นำตัวแบบของการศึกษานโยบายสาธารณะ ที่ สมบัติ อารัง ธัญวงศ์ (๒๕๔๐ : ๓๑๕ - ๓๑๖) ระบุว่าแบ่งออกเป็น ๔ ชั้น ได้แก่ การก่อรูปของนโยบาย การกำหนดทางเลือกและการตัดสินใจ การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการประเมินผลนโยบาย ซึ่งการกำหนดแนวทางในการฝึกอบรมวิทยากรต้นแบบและทูตเยาวชนชนด้านภัยยาเสพติด สอดคล้องกับตัวแบบของการศึกษานโยบายสาธารณะในขั้นของการก่อรูปของนโยบาย ที่จะต้องตอบให้ชัดว่า ปัญหา นโยบาย คืออะไร มีสภาพแวดล้อมใดที่เกี่ยวข้องบ้าง เพื่อให้สามารถกำหนดทางเลือกนโยบาย หรือในที่นี้คือแนวทางในการฝึกอบรมวิทยากรต้นแบบและทูตเยาวชนชนด้านภัยยาเสพติดได้อย่างสอดคล้องกับสภาพ

ปัญหาและสภาพแวดล้อม ซึ่งจากการสังเกตแบบไม่มีส่วนรวมในลักษณะของการสังเกตการณ์ของผู้วิจัยพบว่าภาพรวมในการดำเนินกิจกรรมไม่สามารถสร้างความสนใจทูตเยาวชนได้ดีเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับดังจะเห็นได้จากคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ ดังนี้

“...ควรเพิ่มกิจกรรมสั้นหนากการให้มากกว่านี้ และอยากให้เนื้อหาวิชาเหมาะสมกับวัยของผู้รับการอบรมมากกว่านี้ค่ะ...”

ผู้แทนทูตเยาวชนด้านภยยาเสพติดในพื้นที่จังหวัดเลยคนที่ ๑

“...กิจกรรมต้องไม่น่าเบื่อ ต้องให้มีความสนุกสนาน มีการสอดแทรกความรู้เพื่อที่จะทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจ...”

ผู้แทนทูตเยาวชนด้านภยยาเสพติดในพื้นที่จังหวัดบึงกาฬคนที่ ๕

๒. การกำหนดเรื่องที่จะทำการฝึกอบรมที่ไม่สอดคล้องกับทูตเยาวชนด้านภยยาเสพติดในแต่ละจังหวัด

ผู้วิจัยพบว่า เรื่องที่จะทำการฝึกอบรมแก่ทูตเยาวชนด้านภยยาเสพติดของทั้ง ๕ จังหวัด เป็นไปในแนวทางเดียวกันทั้งหมด ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าอาจไม่สอดคล้องกับลักษณะของทูตเยาวชนด้านภยยาเสพติดในแต่ละจังหวัด ที่มีระดับความรู้ความเข้าใจในเรื่องของยาเสพติดที่ต่างกัน ที่สำคัญคือภูมิสังคมที่ต่างกันในแต่ละจังหวัด การกำหนดเรื่องที่จะทำการฝึกอบรมโดยไม่คำนึงถึงสภาพภูมิสังคมที่ต่างกัน อาจส่งผลให้การอบรมขาดประสิทธิภาพได้ในที่สุด

๓. การติดตามและประเมินผลยังไม่มีความชัดเจน

ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า การติดตามและประเมินผลสอดคล้องกับตัวแบบในการศึกษานโยบายสาธารณะในขั้นที่ ๔ การประเมินผลนโยบาย ซึ่งเป็นไปเพื่อให้ทราบผลว่าการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติเป็นไปตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์มากขึ้น ซึ่งจากการศึกษาพบว่าแม้จะมีการประเมินผลการอบรมโดยการทดสอบความรู้ความเข้าใจในเรื่องของยาเสพติด รวมถึงการใช้แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมที่มีต่อการเข้าร่วมโครงการโดยแบ่งเป็น ๕ ระดับ แต่ยังคงขาดแบบสอบถามความพึงพอใจในลักษณะของการเขียนเป็นร้อยแก้ว ที่จะสามารถสื่อความได้ละเอียดและลึกซึ้งกว่าการแบ่งความพึงพอใจออกเป็น ๕ ระดับ อีกทั้งยังขาดระบบในการติดตามและประเมินผลทูตเยาวชนเป็นรายบุคคลว่าสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางการป้องกันตนเอง รวมถึงการสร้างบรรยากาศในครอบครัว ตลอดจนการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งได้มากน้อยเพียงใด

๔. การบูรณาการของหน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการฝึกอบรมยังไม่ชัดเจน

จากการศึกษาพบว่า ในการดำเนินโครงการครั้งนี้ กองกำลังสุรศักดิ์มนตรี ได้มีการประสานงานจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในส่วนของ ศูนย์อำนวยการเอาชนะยาเสพติดใน

พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาค ๔ รวมถึงสถาบันอุดมศึกษา และโรงเรียนในพื้นที่ ๕ จังหวัด มาร่วมประชุมเตรียมการและดำเนินโครงการ แต่การดำเนินงานยังคงเป็นลักษณะของการแยกการ ยังไม่มีการประสานข้อมูลกันเท่าที่ควร โดยผู้วิจัยสังเกตได้จากการประเมินผลการอบรมโดยการทดสอบความรู้ความเข้าใจในเรื่องของยาเสพติด รวมถึงการใช้แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เข้าอบรม ที่คณะวิทยากรสามารถประสานข้อมูลของนักเรียนได้จากโรงเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลมากพอที่จะกำหนดแนวทางในการพัฒนารูปแบบ แนวทางในการฝึกอบรมได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๕. สมรรถนะของวิทยากรต้นแบบ

ผู้วิจัยพบว่า วิทยากรต้นแบบส่วนใหญ่เป็นเจ้าหน้าที่ทหาร ซึ่งอาจยังขาดความรู้ความชำนาญในการเป็นวิทยากร เพราะการอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพวิทยากรต้นแบบที่ใช้ระยะเวลา ๓ วัน ถึงแม้ว่าจะมีความรู้ความเข้าใจ แต่ทักษะในการถ่ายทอด เทคนิคการพูดในที่ชุมชน ต้องใช้ระยะเวลาในเพิ่มพูน นอกจากนี้อาจต้องพิจารณาเพิ่มจำนวนวิทยากรต้นแบบอีกด้วย ซึ่งข้อค้นพบของผู้วิจัยสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ ดังนี้

“...การเลือกวิทยากรควรให้มีความสนุกสนาน มีมุขตลกบ้าง สอดแทรกความรู้บ้าง และควรมีการถามคำถามเพื่อกระตุ้นความสนใจ...”

ผู้แทนทูตเยาวชนชนด้านภัยยาเสพติดในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร คนที่ ๑

“...ควรจัดเจ้าหน้าที่เพิ่มเติมในการดูแลผู้เข้ารับการฝึกอบรม...”

ผู้แทนทูตเยาวชนชนด้านภัยยาเสพติดในพื้นที่จังหวัดเลย คนที่ ๕

๖. แนวทางการขยายผลไปสู่เยาวชนที่ยังไม่ผ่านการอบรมยังไม่ชัดเจน

ผู้วิจัยพบว่า คณะวิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์การดำเนินโครงการฝึกอบรมในประเด็นของการมุ่งเน้นให้ทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดสามารถขยายผลความสำเร็จไปสู่เยาวชนที่ยังไม่ผ่านการอบรม แต่จากการศึกษาทั้งจากเอกสารและการสังเกตพบว่ายังไม่มีแนวทางในการขยายผลอย่างชัดเจน แม้ว่าจะมีการจัดตั้งเครือข่ายทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด แต่จากการศึกษาพบว่ายังไม่มีการกำหนดแนวทางการขยายผลที่ชัดเจน ทั้งในประเด็นของการประเมินผลการปฏิบัติ ในส่วนของการขยายผลของทูตเยาวชนว่าสามารถกระทำได้มากน้อยเพียงใด ทูตเยาวชนมีปัญหาข้อขัดข้องในการดำเนินการอย่างไรบ้าง เพื่อหาแนวทางในการสร้างเสริมให้ทูตเยาวชนสามารถดำเนินการขยายผลได้จริง รวมถึงใช้เป็นข้อมูลเพื่อพัฒนาการอบรมให้เกิดประสิทธิผล และเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

แนวทางในการพัฒนาทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกัน ชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

จากการศึกษาถึงสภาพปัญหายาเสพติดและสาเหตุในภาพรวมของพื้นที่ รวมถึงผลการดำเนินงาน ตลอดจนศึกษาถึงปัญหาอุปสรรคในการดำเนินโครงการทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด ทำให้ทราบถึงแนวทางในการพัฒนาทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยผู้วิจัยจะขอเสนอเป็นรายประเด็นดังต่อไปนี้

๑. การปรับสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องบรรเทาปัญหายาเสพติด

การดำเนินการนี้เป็นลักษณะของการปรับสภาพแวดล้อม เพื่อลดโอกาสในการเข้าถึงยาเสพติดโดยเฉพาะในพื้นที่ชุมชน โดยดำเนินการด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อไม่ให้เกิดเงื่อนไขในข้อใดข้อหนึ่งต่อไปนี้ เนื่องจากเงื่อนไขเหล่านี้สามารถทำให้ปัญหายาเสพติดอาจแทรกซึมเข้าไปในชุมชนเหล่านั้นได้ เงื่อนไขดังกล่าวประกอบด้วย ๑) ผู้นำหมู่บ้าน/ชุมชน และคนในหมู่บ้าน/ชุมชนแตกแยกขาดความสามัคคี ๒) มีแหล่งอบายมุขในหมู่บ้าน/ชุมชน ๓) ตั้งอยู่ใกล้พื้นที่/แหล่งที่มีการแพร่ระบาดของยาเสพติด ๔) มีสถานที่ลับตาอันเป็นแหล่งมั่วสุม อาทิ บ้าน/อาคารร้าง ป่าละเมาะ พื้นที่รกร้าง ๕) มีคนแปลกหน้าเข้าออกในหมู่บ้าน ๖) มีการลักเล็กขโมยน้อยอยู่เสมอ ๗) มีคนในหมู่บ้าน/ชุมชนหน้าตาหมองคล้ำ ซุปผอม หรือมีอาการฉุนเฉียว เมมาอาละวาด ๘) มีกลุ่มเยาวชนและวัยแรงงานว่างงานจำนวนมาก โดยมีกั่มั่วสุมกันอยู่ในหมู่บ้าน/ชุมชน และ ๙) มีครอบครัวที่ยากจนและมีลูกมาก พ่อแม่ไปทำงานต่างถิ่น ขาดการเอาใจใส่ดูแลอย่างทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ ดังนี้

“...ปัญหาความยากจนภายในชุมชน ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของราษฎร ที่ต้องการหาทางลัดในการหารายได้ ทำให้เกิดการแพร่ระบาดอย่างรวดเร็ว เนื่องจากราคายาเสพติดสูง และสามารถขายให้กับกลุ่มประชาชนได้ทุกระดับอายุ และหากภายในชุมชนอยู่ในพื้นที่เสี่ยงของกลุ่มขบวนการยาเสพติด จึงทำให้ยาเสพติดหาได้ง่าย...”

ผู้อำนวยการศูนย์อำนวยการเอาชนะยาเสพติดในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

“...สภาพสังคมปัจจุบันพ่อแม่ไม่มีเวลาอยู่กับลูกเนื่องจากปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมที่ปรับตัวอย่างรวดเร็ว เพราะพ่อแม่ที่เป็นแรงงานสำคัญต้องทำงานหาเงินให้ลูกอยู่กับตายายที่อายุมาก ย่อมไม่เข้าใจบริบทของสังคมยุคปัจจุบัน ทำให้ไม่เข้าใจความต้องการของเยาวชน อันจะนำมาซึ่งปัญหาต่าง ๆ เช่นการคบเพื่อนการเที่ยวกลางคืนและการอยากลองตามเพื่อน ๆ ซึ่งจะนำไปสู่การเสพยาเสพติดของเยาวชนได้...”

ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาค ๔

ซึ่งจากเงื่อนไขในข้างต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสมอ แสงสนธิ (๒๕๕๙) ที่ศึกษาเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในเยาวชน ในพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร ที่ระบุว่า สาเหตุของการแพร่ระบาดของยาเสพติด เกิดจากการอยากรู้ อยากรลอง ถูกชักชวนจากเพื่อน ขาดความรู้และพิษภัยของยาเสพติด ขาดการเอาใจใส่จากครอบครัวและสังคม ผู้ปกครองไม่มีเวลาเลี้ยงดู ที่พักในชุมชนอยู่ในชุมชนแออัดที่มีการแพร่ระบาดของยาเสพติด ซึ่งล้วนมีความเกี่ยวข้องและเป็นผลมาจากเงื่อนไขดังกล่าวทั้งสิ้น

ทั้งนี้ อาจกำหนดมาตรการต่าง ๆ ทั้งในส่วนของการมาตรการเชิงรับ อาทิ การรณรงค์ผ่านสื่อในช่องทางต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง อาทิ การจัดนิทรรศการ การจัดเสียงตามสายในโรงเรียน รวมถึงมาตรการเชิงรุก อาทิ การพัฒนาเครือข่ายทูตเยาวชนให้สามารถนำองค์ความรู้และทักษะชีวิตเพื่อป้องกันยาเสพติดไปถ่ายทอดต่อในกลุ่มเพื่อนเยาวชนได้ การพ่วงเลี้ยงต่อแหล่งผลิตหรือแหล่งระบาดของยาเสพติดที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย เป็นต้น

๒. การพัฒนาสมรรถนะของทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติด

จากการศึกษาพบว่า ควรมีการพัฒนาสมรรถนะของทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติด โดยดำเนินการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๒.๑ การจัดทำประวัติของผู้รับการอบรมเป็นรายบุคคล

โดยพิจารณาถึงภูมิหลังของทูตเยาวชน ตั้งแต่การเลี้ยงดูจากครอบครัว ระดับคุณภาพชีวิตโดยทั่วไป รวมถึงประสบการณ์เกี่ยวกับยาเสพติดของตัวทูตเยาวชนและคนในครอบครัว และใช้ข้อมูลข้างต้นเป็นแนวทางในการจัดการฝึกอบรม เพื่อให้การอบรมสอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพภูมิหลังโดยพื้นฐานของทูตเยาวชน อันจะส่งผลให้ผู้รับการอบรมได้รับองค์ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่เหมาะสมกับตน

๒.๒ ดำเนินการส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องให้แก่ทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติด

ดำเนินการโดยมุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ตั้งแต่ระดับของพฤติกรรม โดยสามารถใช้แนวคิดของ Competency Based Learning (CBL) มาเป็นกรอบแนวคิดในการปฏิบัติ โดย สุกัญญา รัตมีธรรมโชติ (๒๕๔๘ : ๔๗) ระบุว่า กระบวนการในการออกแบบ CBL ประกอบด้วย ๑) เริ่มต้นจากการกำหนดผลลัพธ์ที่ต้องการของตำแหน่งงานนั้น ๆ สำหรับในที่นี้คือ การกำหนดผลลัพธ์ที่ต้องการในการดำเนินบทบาทของทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติด ๒) ทำการพิจารณาว่าผลลัพธ์ที่ต้องการนั้นเกิดจากผลที่ได้ (Output) ว่าคืออะไร กล่าวคือ การดำเนินบทบาทของทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติดที่เกิดประสิทธิภาพต้องใช้ปัจจัยความสำเร็จใดบ้าง ๓) พิจารณาถึงพฤติกรรมที่จะส่งผลต่อผลที่ได้นั้น สำหรับในที่นี้คือ ปัจจัยความสำเร็จในข้างต้นนั้นเป็นผลมาจากพฤติกรรมใด ๔) กำหนดสมรรถนะที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ต้องการ นอกจากนั้น ทำการตั้งเครือข่ายแลกเปลี่ยนความรู้ รวมถึง

การฝึกหัดให้ทูตเยาวชนมีทักษะในการให้ความรู้แก่ผู้อื่น เพื่อให้สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์สู่กลุ่มเยาวชนที่ไม่ได้ผ่านการเข้าร่วมโครงการนี้

๒.๓ ดำเนินการสร้างแนวร่วมและเครือข่ายเผ่าระวังในกลุ่มเยาวชน

ผู้วิจัยพบว่า การดำเนินการสร้างแนวร่วมและเครือข่ายเผ่าระวังในกลุ่มเยาวชน เริ่มจากการประเมินผลการปฏิบัติการขยายผลของทูตเยาวชน ว่าเกิดผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติ มากน้อยเพียงใด ทูตเยาวชนมีปัญหาข้อขัดข้องในการดำเนินการอย่างไรบ้าง ทั้งนี้ เพื่อเป็นการหา แนวทางในการสร้างเสริมให้ทูตเยาวชนสามารถดำเนินการขยายผลออกไปยังกลุ่มเยาวชนได้จริง นอกจากนั้นในสถานศึกษา อาจมีการจัดเสวนาตามสาย หรือการจัดนิทรรศการ โดยใช้ทูตเยาวชน เหล่านี้เป็นแกนหลักในการดำเนินงาน รวมถึงในพื้นที่ชุมชน โดยหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในการ ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอาจมีการประสานการปฏิบัติกับผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้นำชุมชน ในการนำทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดเหล่านี้ มาร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด นอกนั้นการดำเนินการดังกล่าวทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลในการพัฒนาการอบรมให้เกิด ประสิทธิภาพ และเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคน สำคัญ ดังนี้

“...ควรมีการติดตามประเมินผลของผู้เข้ารับการฝึกอบรม และจัดตั้ง เครือข่ายในการสอดส่องดูแลและแจ้งข่าวสาร...”

เสนาธิการกองกำลังสุรศักดิ์มนตรี

“...ควรมีการกำกับติดตามประเมินผลกลุ่มเป้าหมายทูตเยาวชนและชุมชน อย่างต่อเนื่องและจริงจังเพื่อให้เป็นสีขาวอย่างยั่งยืน...”

ผู้บริหารสถานศึกษา คนที่ ๒

๓. การพัฒนากระบวนการฝึกอบรม

จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่า ควรมีการพัฒนากระบวนการฝึกอบรมของทูตเยาวชน ด้านภัยยาเสพติด โดยดำเนินการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๓.๑ การกำหนดเรื่องที่จะทำการฝึกอบรม

ผู้วิจัยเห็นว่า คณะทำงานในการดำเนินโครงการทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด ของกองกำลังป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ต้องศึกษาทำความเข้าใจถึง แผนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดทุกระดับ เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงแผนดำเนินงานของ หน่วยงานต่าง ๆ อย่างถ่องแท้ อีกทั้งเพื่อให้สามารถกำหนดเรื่องที่จะทำการฝึกอบรมให้สอดคล้องและ ครอบคลุมในทุกประเด็น ทั้งนี้ ผลจากการศึกษาดังกล่าว จะต้องพิจารณาพร้อมกับข้อมูลที่ได้จากการ จัดทำประวัติของผู้รับการอบรมเป็นรายบุคคล เพื่อให้เนื้อหาที่ทำการฝึกอบรมมีความเหมาะสมกับตัว ผู้รับการอบรม อีกทั้งยังครอบคลุมกับแผนแผนการแก้ไขปัญหายาเสพติดทุกระดับ โดยเฉพาะแผนงาน

ของสำนักงาน ป.ป.ส. ที่ถือเป็นแกนหลักในการบูรณาการเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ ดังนี้

“...ในการดำเนินงาน ควรมีการศึกษาและประสานแผนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปในลักษณะของการบูรณาการกันระหว่างหน่วยงาน...”

ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาค ๔

๓.๒ การกำหนดห้วงระยะเวลาในการฝึกอบรม

จากการศึกษาพบว่า คณะทำงานในการดำเนินโครงการทูตเยาวชนต่อต้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ควรกำหนดห้วงระยะเวลาโดยค่านึงว่าจะต้องเกิดผลกระทบกับการศึกษาของทูตเยาวชนต่อต้านภัยยาเสพติดให้น้อยที่สุด เช่น การฝึกอบรมตรงกับห้วงการสอบของผู้รับการอบรมหรือไม่ เป็นต้น

นอกจากนั้น ควรพิจารณาถึงจำนวนวันในการฝึกอบรม เพียงพอหรือไม่ เนื่องจากคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญเกือบทุกกลุ่มเป็นไปในแนวทางเดียวกันคือ การเพิ่มจำนวนวันในการฝึกอบรม ดังนี้

“...ควรเพิ่มวันเวลาในการฝึกอบรมให้มากกว่านี้...”

ผู้อำนวยการศูนย์อำนวยการเอาชนะยาเสพติดในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

“...ควรเพิ่มเวลาในการฝึกอบรมให้มากขึ้น...”

ผู้บริหารสถานศึกษา คนที่ ๑

“...ควรเพิ่มเวลาในการฝึกอบรมให้มากขึ้น และควรจัดให้มีการค้างคืนด้วย...”

ผู้แทนทูตเยาวชนต่อต้านภัยยาเสพติดในพื้นที่จังหวัดบึงกาฬ คนที่ ๓

๓.๓ ความเหมาะสมของเนื้อหาในการฝึกอบรมตามลักษณะพื้นที่

ผู้วิจัยพบว่า นอกจากการศึกษาทำความเข้าใจถึงแผนในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดทุกระดับ เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงแผนดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ อย่างถ่องแท้ ศึกษาร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการจัดทำประวัติของผู้รับการอบรมเป็นรายบุคคลแล้ว ควรประสานข้อมูลกับหน่วยงานในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษา สถานีตำรวจ รวมถึงชุมชน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดในพื้นที่ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในสภาพของพื้นที่ เพื่อที่จะได้กำหนดเนื้อหาในการฝึกอบรมได้อย่างเหมาะสมกับสภาพสังคมที่ทูตเยาวชนต่อต้านภัยยาเสพติดเหล่านั้นพำนักอาศัยอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ ดังนี้

“...ควรมีการประสานงานกันระหว่างโรงเรียน ตำรวจ และชุมชน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ มีความเข้าใจที่ตรงกัน ทำให้การฝึกอบรมมีประสิทธิภาพ...”

ผู้บริหารสถานศึกษา คนที่ ๕

นอกจากนี้ ควรเพิ่มกิจกรรมในลักษณะของการถ่ายทอดประสบการณ์จริงจากเยาวชนที่เคยทดลองใช้ยาเสพติด มาบอกเล่าประสบการณ์ เพื่อให้เยาวชนได้ตระหนักรู้ถึงโทษภัยของการใช้ยาเสพติด ว่าเป็นเช่นไร ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ ดังนี้

“...ควรมีตัวอย่างประสบการณ์จริงจากเยาวชนที่มีผลกระทบจากยาเสพติด ได้มาเล่าหรือแชร์ ประสบการณ์ในการที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดและมีผลกระทบกับตนเองอย่างไร รูปแบบและวิธีการต่าง ๆ จากประสบการณ์ของเขา...”

ผู้บริหารสถานศึกษา คนที่ ๓

๓.๔ การติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ

ต้องมีการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ โดยเป็นไปในลักษณะของการหาข้อปรับปรุงในการฝึกอบรมครั้งปัจจุบัน แล้วนำไปแก้ไขในโอกาสต่อไป โดยเริ่มจากการให้ทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติดทำแบบวัดความพึงพอใจในการร่วมโครงการ เพื่อให้ทราบถึงปัญหาข้อขัดข้อง และข้อเสนอแนะ รวมถึงแบบประเมินเพื่อวัดความรู้ความเข้าใจ ซึ่งปัจจุบันได้มีการดำเนินการแล้ว แต่ควรกำหนดแนวทางเพิ่มเติม ในลักษณะของการจัดทำแผนการติดตามผลการดำเนินงานของทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติด โดยประสานข้อมูลกับสถานศึกษาที่ทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติดศึกษาอยู่อย่างใกล้ชิด เพื่อติดตามการดำเนินงานของทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติดว่ามีปัญหาข้อขัดข้องอย่างไรบ้าง เพื่อให้การฝึกอบรมเกิดประสิทธิผลและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๓.๕ การบูรณาการของหน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการฝึกอบรม

จากการศึกษาพบว่า การบูรณาการของหน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการฝึกอบรม ทั้งในส่วนของเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคง คือ ทหารและตำรวจ เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง สถานศึกษา รวมถึงชุมชน ด้วยการประสานข้อมูลในการปฏิบัติอย่างแน่นแฟ้น มีการแบ่งมอบความรับผิดชอบชัดเจน ภารกิจใดที่ต้องปฏิบัติร่วมกันต้องกำหนดมาตรการในการประสานงานให้ชัดเจน

“...ในการดำเนินงาน จะต้องมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด มีการบูรณาการร่วมกันให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด...”

เสนาธิการกองกำลังสุรศักดิ์มนตรี

๔. การพัฒนาสมรรถนะวิทยากรต้นแบบ

จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่า ควรมีการพัฒนาสมรรถนะวิทยากรต้นแบบ โดยดำเนินการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๔.๑ การคัดเลือกวิทยากรต้นแบบ

การพิจารณาเลือกผู้ที่จะมาเป็นเยาวชนต้นแบบให้มีความหลากหลาย ทั้งในส่วนของผู้ที่จะต้องไปปฏิบัติหน้าที่โดยตรงในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ผู้แทนจากสถานศึกษา เจ้าหน้าที่ทหาร – ตำรวจ เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. รวมถึงผู้ที่เคยมีประสบการณ์ใช้ยาเสพติด และ

วิทยาการต้นแบบควรกำหนดให้มาจากทุกพื้นที่ เนื่องจากความคุ้นเคยในพื้นที่ หากต้องไปฝึกอบรมในพื้นที่ที่ปฏิบัติงานอยู่หรือพื้นที่ที่เป็นภูมิลำเนา ก็จะมี ความเข้าใจในบริบทของพื้นที่และผู้รับการอบรม ทั้งนี้เพื่อให้สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลกับวิทยาการที่ฝึกอบรมในคราวนั้น ๆ ได้

๔.๒ การเพิ่มขีดสมรรถนะแก่วิทยาการต้นแบบ

จะต้องมีการเพิ่มขีดสมรรถนะแก่วิทยาการต้นแบบ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ทหาร ให้มีความสามารถในการสื่อสาร ให้คำปรึกษาแนะนำ มีองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องในการฝึกอบรม

๔.๓ การจัดการและการแลกเปลี่ยนความรู้อย่างเป็นระบบ

เพื่อให้วิทยาการต้นแบบสามารถแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกันได้อย่างต่อเนื่อง ด้วยการสร้างเครือข่าย ทั้งนี้ เพื่อมุ่งเน้นให้วิทยาการต้นแบบมีองค์ความรู้ที่เพียงพอ สมสมัย เท่าทันต่อบริบทกระแสโลกและบริบทของพื้นที่และผู้รับการอบรม

สรุป

จากการศึกษาพบว่าสภาพปัญหาเสพติดในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีลักษณะสำคัญคือ ปัญหาการลักลอบนำเข้าจากประเทศเพื่อนบ้าน และปัญหาการลักลอบค้ายาเสพติดที่มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการค้ายาเสพติด โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีการติดต่อซื้อขายผ่านสื่อสังคมออนไลน์ โซเชียลมีเดีย โดยสาเหตุของปัญหาเสพติดในพื้นที่สามารถจำแนกออกเป็น ๒ ส่วนใหญ่ ๆ คือ ปัจจัยภายในของตัวเยาวชน ได้แก่ ปัจจัยในเรื่องของความอยากรู้อยากลอง และสภาพแวดล้อมในครอบครัว สำหรับปัจจัยภายนอกของตัวเยาวชน ได้แก่ แหล่งมั่วสุ่มในพื้นที่ชุมชน และสิ่งยั่วยุในสื่อโซเชียลมีเดีย สำหรับแนวทางในการดำเนินโครงการทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติด จำแนกได้เป็น ๒ กระบวนงาน คือ การพัฒนาศักยภาพทูตเยาวชนต้นแบบ และการพัฒนาศักยภาพของทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติด จากการศึกษามีปัญหาอุปสรรคคือ ๑) การกำหนดแนวทางในการฝึกอบรมวิทยาการต้นแบบและทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติดที่ขาดการพิจารณาปัจจัยสภาพแวดล้อม ๒) การกำหนดเรื่องที่จะทำการฝึกอบรมที่ไม่สอดคล้องกับทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติดในแต่ละจังหวัด ๓) การติดตามและประเมินผลยังไม่มีความชัดเจน ๔) การบูรณาการของหน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการฝึกอบรมยังไม่ชัดเจน ๕) สมรรถนะของวิทยาการต้นแบบ และ ๖) แนวทางการขยายผลไปสู่เยาวชนที่ยังไม่ผ่านการอบรมยังไม่ชัดเจน สำหรับแนวทางในการพัฒนาทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติด ผู้วิจัยเห็นว่าควรกำหนดมาตรการหลัก คือ การพัฒนาสมรรถนะของทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติด และการพัฒนากระบวนการฝึกอบรม สำหรับมาตรการรองคือ การพัฒนาสมรรถนะวิทยาการต้นแบบ และมาตรการเสริมคือ การปรับสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องบรรเทาปัญหา ยาเสพติด ทั้งหมดนี้เป็นไปเพื่อให้การโครงการทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติดเกิดประสิทธิผลและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพนั่นเอง

บทที่ ๕

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ได้มุ่งเน้นศึกษาถึงสภาพในการดำเนินโครงการทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด รวมถึงวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ ตลอดจนศึกษาแนวทางในการพัฒนาทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด โดยการใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์ทั้งรายบุคคลและเป็นกลุ่ม เป็นเครื่องมือหลักในการศึกษา ประกอบกับข้อมูลทางเอกสารและจากการสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล โดยมีผลสรุปดังนี้

สรุป

๑. สภาพในการดำเนินโครงการทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

จากการศึกษาพบว่า สภาพในการดำเนินโครงการทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน สามารถจำแนกออกเป็น ๒ กระบวนงานดังนี้

๑.๑ กระบวนงานที่ ๑ การพัฒนาศักยภาพวิทยากรต้นแบบ

ในการศึกษากระบวนงานนี้ ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ รายงานการประชุม รวมถึง รายงานผลการดำเนินการของคณะวิจัยที่ต้องส่งให้แก่คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ สำหรับกระบวนงานที่ ๑ นี้สามารถจำแนกได้เป็น ๖ ขั้นตอนย่อย ได้แก่ ๑) การประชุมวางแผนการดำเนินงานของคณะวิจัย ผู้ช่วยคณะวิจัย วิทยากร และเครือข่ายความร่วมมือที่เกี่ยวข้อง ๒) กำหนดขนาดและคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่จะเข้าอบรม เพื่อพัฒนาศักยภาพและสมรรถนะการเป็นวิทยากรต้นแบบ ๓) การจัดทำคู่มือการอบรมและจัดเตรียมเอกสารการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง ๔) การถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด และการปลูกฝังแนวทางปฏิบัติเพื่อป้องกันยาเสพติด ๕) การประเมินผลการอบรม และ ๖) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ออนไลน์ โดยตัวแทนแต่ละจังหวัดร่วมกับคณะวิจัย และวิทยากรต้นแบบในพื้นที่

๑.๒ กระบวนการที่ ๒ การพัฒนาศักยภาพทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด

ในการศึกษากระบวนการนี้ ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และแบบไม่มีส่วนร่วม สำหรับกระบวนการที่ ๒ นี้สามารถจำแนกได้เป็น ๕ ขั้นตอนย่อย ได้แก่ ๑) การประชุมวางแผนการดำเนินงานของคณะวิจัย ผู้ช่วยคณะวิจัย วิทยากร และเครือข่ายความร่วมมือที่เกี่ยวข้อง ๒) กำหนดขนาดและคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่จะเข้าอบรมเพื่อเป็นทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด ๓) การถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด และการปลูกฝังแนวทางปฏิบัติเพื่อป้องกันยาเสพติดในกลุ่มแกนนำเยาวชน ๔) การประเมินผลการอบรม และ ๕) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ออนไลน์ โดยตัวแทนแต่ละจังหวัด ร่วมกับคณะวิจัย และวิทยากรต้นแบบในพื้นที่

๒. ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินโครงการทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินโครงการทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีดังนี้

๒.๑ การกำหนดแนวทางในการฝึกอบรมวิทยากรต้นแบบและทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดที่ขาดการพิจารณาปัจจัยสภาพแวดล้อม

๒.๒ การกำหนดเรื่องที่จะทำการฝึกอบรมที่ไม่สอดคล้องกับทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดในแต่ละจังหวัด

๒.๓ การติดตามและประเมินผลยังไม่มีความชัดเจน

๒.๔ การบูรณาการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการฝึกอบรมยังไม่ชัดเจน

๒.๕ สมรรถนะของวิทยากรต้นแบบ

๒.๖ แนวทางการขยายผลไปสู่เยาวชนที่ยังไม่ผ่านการอบรมยังไม่ชัดเจน

๓. แนวทางในการพัฒนาทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

จากการศึกษาผลการดำเนินของโครงการ ตลอดจนศึกษาถึงปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการ ทำให้ทราบถึงแนวทางในการพัฒนาทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ดังนี้

๓.๑ การปรับสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องบรรเทาปัญหาภัยยาเสพติด

การดำเนินการนี้เป็นลักษณะของการปรับสภาพแวดล้อม เพื่อลดโอกาสในการเข้าถึงยาเสพติดโดยเฉพาะในพื้นที่ชุมชน โดยดำเนินการด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อไม่ให้เกิดเงื่อนไขที่สามารถทำให้ปัญหาภัยยาเสพติดอาจแทรกซึมเข้าไปในชุมชนได้ ซึ่งอาจกำหนดมาตรการต่าง ๆ อาทิ การจัดนิทรรศการ การจัดเสียงตามสายในโรงเรียน รวมถึง การพัฒนาเครือข่ายทูตเยาวชนให้สามารถ

นำองค์ความรู้และทักษะชีวิตเพื่อป้องกันยาเสพติดไปถ่ายทอดต่อในกลุ่มเพื่อนเยาวชนได้ รวมถึง การพึ่งเลี้ยงต่อแหล่งผลิตหรือแหล่งระบาดของยาเสพติดที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย เป็นต้น

๓.๒ การพัฒนาสมรรถนะของทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติด

จากการศึกษาพบว่า ควรมีการพัฒนาสมรรถนะของทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติด โดยดำเนินการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ ๑) การจัดทำประวัติของผู้รับการอบรมเป็นรายบุคคล โดยพิจารณาถึงภูมิหลังของทูตเยาวชน ตั้งแต่การเลี้ยงดูจากครอบครัว ระดับคุณภาพชีวิตโดยทั่วไป รวมถึงประสบการณ์เกี่ยวกับยาเสพติดของตัวทูตเยาวชนและคนในครอบครัว ๒) ดำเนินการส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องให้แก่ทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติด ดำเนินการโดยมุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ตั้งแต่ระดับของพฤติกรรม โดยสามารถใช้แนวคิดของ Competency Based Learning (CBL) มาเป็นกรอบแนวคิดในการปฏิบัติ ๓) ดำเนินการสร้างแนวร่วมและเครือข่ายเฝ้าระวังในกลุ่มเยาวชน จากการประเมินผลการปฏิบัติการขยายผลของทูตเยาวชน ว่าเกิดผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติมากน้อยเพียงใด มีการจัดเสียงตามสาย หรือการจัดนิทรรศการ โดยใช้ทูตเยาวชนเหล่านี้เป็นแกนหลักในการดำเนินงาน รวมถึงในพื้นที่ชุมชน โดยหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอาจมีการประสานการปฏิบัติกับผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้นำชุมชนในการนำทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติดเหล่านี้ มาร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

๓.๓ การพัฒนากระบวนการฝึกอบรม

จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่า ควรมีการพัฒนากระบวนการฝึกอบรมของทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติด โดยดำเนินการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ ๑) การกำหนดเรื่องที่จะทำการฝึกอบรม ๒) การกำหนดหัวระยะเวลาในการฝึกอบรม ๓) ความเหมาะสมของเนื้อหาในการฝึกอบรมตามลักษณะพื้นที่ ๔) การติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ และ ๕) การบูรณาการของหน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการฝึกอบรม

๓.๔ การพัฒนาสมรรถนะวิทยากรต้นแบบ

จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่า ควรมีการพัฒนาสมรรถนะวิทยากรต้นแบบ โดยดำเนินการในลักษณะต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ ๑) การคัดเลือกวิทยากรต้นแบบ ๒) การเพิ่มขีดสมรรถนะแก่วิทยากรต้นแบบ และ ๓) การจัดการและการแลกเปลี่ยนความรู้อย่างเป็นระบบ

สำหรับแนวทางในการพัฒนาทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติด ผู้วิจัยเห็นว่าควรกำหนดมาตรการหลัก คือ การพัฒนาสมรรถนะของทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติด และการพัฒนากระบวนการฝึกอบรม สำหรับมาตรการรองคือ การพัฒนาสมรรถนะวิทยากรต้นแบบ และมาตรการเสริมคือ การปรับสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องบรรเทาปัญหายาเสพติด ทั้งหมดนี้เป็นไปเพื่อให้การโครงการทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติดเกิดประสิทธิผลและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพนั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑.๑ สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) และ/หรือ สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาค ๔ (ป.ป.ส. ภาค๔) ควรจัดมีการประชุมหรือเกี่ยวกับการปรับแผนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ภายใต้กรอบของยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ และแผนยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของสำนักงาน ป.ป.ส. เพื่อปรับแผนการปฏิบัติงาน และประสานข้อมูลเป็นรายปีเพื่อให้เท่าทันต่อสถานการณ์ของยาเสพติดในหัวปีนั้น ๆ โดยเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่รวมถึงกองกำลังสุรศักดิ์มนตรี เข้าร่วมประชุมด้วย

๑.๒ จัดทำระบบฐานข้อมูลกลางสำหรับสำนักงาน ป.ป.ส. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงกองกำลังสุรศักดิ์มนตรี ใช้ในการประสานข้อมูล พัฒนาและปรับปรุงข้อมูลข่าวสารตลอดจนติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อให้งานบูรณาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเกิดประสิทธิผล และเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๓ กองกำลังสุรศักดิ์มนตรีประสานการปฏิบัติกับ สำนักงาน ป.ป.ส. และ/หรือสำนักงาน ป.ป.ส. ภาค ๔ เพื่อขอรับการสนับสนุนบุคลากรที่มีความสามารถ ความชำนาญเฉพาะมาเป็นวิทยากรในการอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับวิทยากรต้นแบบ โดยเฉพาะในส่วนของเจ้าหน้าที่ทหารมุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพของวิทยากรต้นแบบ เพื่อให้การฝึกอบรมทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดเกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๒. ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติการ

๒.๑ ดำเนินการศึกษานโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และประสานข้อมูลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อให้ได้มาซึ่งสภาพภูมิสังคมในการจัดทำแนวทางในการฝึกอบรมให้กับทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด ทำให้เรื่องที่จะทำการฝึกอบรมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและเป้าหมายมากขึ้น ซึ่งการดำเนินการในขั้นนี้ จะส่งผลให้ทราบถึงเงื่อนไขที่สามารถทำให้ปัญหายาเสพติดอาจแทรกซึมเข้าไปในชุมชนได้ ซึ่งถือเป็นลักษณะของการปรับสภาพสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องบรรเทาปัญหายาเสพติดนั่นเอง

๒.๒ จัดทำประวัติของผู้รับการอบรมเป็นรายบุคคล เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลภูมิหลังของทูตเยาวชน เพื่อให้ได้แนวทางในการดำเนินกิจกรรมที่เหมาะสมกับทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดในแต่ละพื้นที่

๒.๓ การให้ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์แก่ทูตเยาวชน ของวิทยากรต้นแบบต้องสามารถสร้างความสนใจแก่ทูตเยาวชนได้ ซึ่งจะเกิดขึ้นได้จากการอบรมวิทยากรต้นแบบที่มีประสิทธิภาพ

๒.๔ พัฒนาศักยภาพวิทยากรต้นแบบ โดยเริ่มจากกระบวนการคัดเลือกวิทยากรต้นแบบให้มีสัดส่วนที่เหมาะสม เป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ รวมถึงการเพิ่มขีดสมรรถนะแก่วิทยากรต้นแบบ ให้มีความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดและความรู้อื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการฝึกอบรม อีกทั้งมุ่งเน้นให้มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ตลอดจนการจัดการและการแลกเปลี่ยนความรู้อย่างเป็นระบบ

๒.๕ ดำเนินการสร้างแนวร่วมและเครือข่ายเฝ้าระวังในกลุ่มเยาวชน จากการประเมินผลการปฏิบัติการขยายผลของทูตเยาวชน ว่าเกิดผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติมากน้อยเพียงใด มีการจัดเสียงตามสาย หรือการจัดนิทรรศการ โดยใช้ทูตเยาวชนเหล่านี้เป็นแกนหลักในการดำเนินงาน รวมถึงในพื้นที่ชุมชน โดยหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอาจมีการประสานการปฏิบัติกับผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้นำชุมชนในการนำทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดเหล่านี้ มาร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

๒.๖ การจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ โดยมีการประสานข้อมูลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีฐานความรู้ในการปรับปรุงการดำเนินงานที่ผ่านมา รวมถึงแนวทางในการพัฒนาทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดให้มีความต่อเนื่อง เกิดประสิทธิผล และเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

๓. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๓.๑ ทำการศึกษาเปรียบเทียบจากปัญหาอุปสรรคและแนวทางการแก้ไขที่ผ่านมา เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนอย่างสมบูรณ์ขึ้น

๓.๒ ทำการศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อมโยงระหว่างกระบวนการพัฒนาทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน และการศึกษาถึงบทบาท ภารกิจ ปัจจัยความสำเร็จ รวมถึงแนวทางในการพัฒนาของหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เพื่อวิเคราะห์ว่ามีความสอดคล้อง มีปัญหาอุปสรรค หรือประเด็นพิจารณาอื่น ๆ เพื่อให้กระบวนการพัฒนาทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

ธนัชชา นาคิน. ยุทธวิธีการสื่อสารเพื่อป้องกันยาเสพติด. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, ๒๕๔๑.

รวีภา ธรรมโชติ. เอกสารประกอบการสอน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพฯ : ศูนย์เอกสารทางวิชาการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๖๐.

วิทย์ เทียงบูรณธรรม. ตำรายาเสพติด. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๑.

สมบัติ อารังธัญวงศ์. นโยบายสาธารณะ : แนวความคิด การวิเคราะห์และกระบวนการ. กรุงเทพฯ : คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๐.

สันติ เสรี. ยาเสพติด: เยาวชนไทยต้องรู้...แต่ไม่ต้องลอง. กรุงเทพฯ : กรมสุขภาพจิต, ๒๕๖๒.

สารณีย์ ไทยนันท. ฝันสู่เฮโรอีน : วิกฤติการณ์ที่ก่อให้เกิดปัญหาสุโขในสังคมชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง. เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม, ๒๕๕๙.

สุกัญญา รัศมีธรรมโชติ. แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วย Competency Based Learning. กรุงเทพฯ : ศิริวัฒนา อินเทอร์เน็ต จำกัด (มหาชน), ๒๕๔๘.

สุพัตรา สุภาพ. สังคมและวัฒนธรรมไทย : ค่านิยม ครอบครั้ว ศาสนา ประเพณี. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๖.

วารสาร และหนังสือพิมพ์

เทพภินันท์ ธรรมเจริญ. “ทหารกับบทบาทของ “การพัฒนา” เพื่อเผชิญกับภัยคุกคามความมั่นคงแบบใหม่”, วารสารเสนาศึกษา. เล่มที่ ๗๗ ฉบับที่ ๓. กรกฎาคม – กันยายน ๒๕๕๔. หน้า ๘๘ – ๙๐.

วิทยานิพนธ์ รายงานวิจัย เอกสารวิจัย

จิตติวิสุทธิ์ วิมุติปัญญา. “การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมด้านยาเสพติดในกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษา”. วิทยานิพนธ์, ปรัชญาดุสิตบัณฑิตสาขาหลักสูตรและการสอน, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๗.

ณัฐวุฒิ ประโมง, อุษา คงทอง, บุญเรือง ศรีเหรียญ และ กาญจนา สุจินะพงษ์ . “การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมต้านยาเสพติดในกลุ่มนักเรียน”. วิทยานิพนธ์, ครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๗.
พระครูกิตติวราทร (ทองปิ่น), จิราภรณ์ ผันสว่าง, อมรรัตน์ ผันสว่าง และระพีพัฒน์ หาญโสภากา.

“การพัฒนารูปแบบวิธีการป้องกัน แก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง”. เอกสารวิจัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด, ๒๕๖๒.

พลโท ยุทธนาสินธุ์ ศรีนุรัตน์เดชา. “หลักการ แนวคิด การจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ วปอ.”.

เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ๒๕๕๙.

รังสิริศม์ วงศ์อุปราช, พีร วงศ์อุปราช และอุไรรัตน์ แยมชุตติ. “แนวทางการพัฒนาโครงการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเยาวชนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ทางสังคมและอารมณ์”. เอกสารวิจัย, มหาวิทยาลัยธนบุรี, ๒๕๕๘.

วิวรรณ สติระ. “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำนักศึกษาป้องกันการใช้สารเสพติด”. เอกสารวิจัย สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตสุพรรณบุรี, ๒๕๕๗.

ศศิมาดา เตโช. “การใช้กิจกรรมทักษะชีวิตเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนป่าซาง จังหวัดลำพูน”. การค้นคว้าแบบอิสระ, ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการส่งเสริมสุขภาพ, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๗.

เสมอ แสงสนธิ. “ยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเยาวชน โดยชุมชนพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร”. วิทยานิพนธ์, ยุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิตสาขายุทธศาสตร์การบริหารและพัฒนา, มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, ๒๕๕๙.

บรรยาย ปาฐกถา

ศิริสุข ยืนหาญ, ผู้อำนวยการส่วนอำนวยการคณะกรรมการระดับนโยบาย (สำนักยุทธศาสตร์) สำนักงาน ป.ป.ส.. บรรยายเรื่อง “สถานการณ์ยาเสพติดในปัจจุบันและแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ระยะ ๒๐ ปี”. ณ กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

เอกสารไม่ตีพิมพ์

กองกำลังสุรศักดิ์มนตรี. “สรุปผลการดำเนินงาน โครงการทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติด”. ๒๕๖๒.
คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. “แผนยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๘ – ๒๕๖๒”. ๒๕๕๘.

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, “เอกสาร วปอ. หมายเลข ๐๐๙ คู่มือการพัฒนายุทธศาสตร์ชาติ”.

คู่มือใช้เป็นแนวทางในการศึกษาตามหลักสูตรของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร. ๒๕๕๔.

สำนักงานเลขาธิการของยุทธศาสตร์ชาติ, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาติ. “ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐ (ฉบับย่อ)”. ๒๕๖๑.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ. “นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ – ๒๕๖๔”. ๒๕๕๘.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

จุฑามาส รักษาพันธุ์. “สรุปผลปราบปรามยาเสพติดตลอดปี ๒๕๖๒”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :

<http://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG190924140332702>, 2562.

บัลลังก์ โรหิตเสถียร. “สรุปประเด็นสำคัญยุทธศาสตร์ชาติ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : [http://](http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=53165&Key=news_act)

www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=53165&Key=news_act, 2562.

บ้านจอมยุทธ. “พัฒนาการทางจิตสังคม 8 ชั้น ตามทฤษฎีของแอร์ริคสัน”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :

https://www.baanjommyut.com/library_2/extension-1/concepts_of_developmental_psychology/05_1.html, 2562.

The matter. “การแบ่งคนเป็น Generations มาจากไหน? ทำไมต้องนิยามจากช่วงอายุ?”.

(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : [http:// thematter.co/pulse/where-does-generation-come-from/26074](http://thematter.co/pulse/where-does-generation-come-from/26074), 2562.

ภาษาต่างประเทศ

Erikson. Childhood and Society. New York : Norton. 1950.

Krejcie & Morgan. Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement. 1970.

UNODC, “World Drug Report 2018”. (Online) Available : <https://www.unodc.org/unodc/index.html>, 2018.

UNODC, “World Drug Report 2019”. (Online) Available : <https://www.unodc.org/unodc/index.html>, 2019.

ภาคผนวก

ผนวก ก

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ข้อมูลเบื้องต้นผู้ให้สัมภาษณ์

ประกอบเอกสารวิจัยส่วนบุคคล

เรื่อง แนวทางการพัฒนาทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกัน
ชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
หลักสูตร วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๒

ชื่อ - สกุล

ตำแหน่ง

สถานศึกษา

การศึกษาสูงสุด

ภูมิลำเนา

สำหรับผู้อำนวยการศูนย์อำนวยการเอาชนะยา
เสพติดในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ตอนบน

แบบสัมภาษณ์

๑. ท่านคิดว่าปัญหาภัยยาเสพติดของเยาวชนในพื้นที่ชุมชนหรือในสถานศึกษา เกิดมาจากสาเหตุใดเป็นสำคัญ ?
๒. ในความคิดเห็นของท่าน ท่านเห็นว่าโครงการ “ทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติด” ของกองกำลังป้องกันชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จะช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดได้อย่างไรบ้าง ?
๓. จากประสบการณ์ในการทำงานของท่านที่ผ่านมา เห็นว่าควรกำหนดแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเยาวชนอย่างไรบ้าง เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในทางปฏิบัติมากที่สุด ?
๔. ในความคิดเห็นของท่าน การดำเนินโครงการ “ทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติด” ของกองกำลังป้องกันชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนที่ผ่านมา ควรมีการเพิ่มเติมหรือปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมในการดำเนินโครงการอย่างไร เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ?

ข้อมูลเบื้องต้นผู้ให้สัมภาษณ์
ประกอบเอกสารวิจัยส่วนบุคคล

เรื่อง แนวทางการพัฒนาทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกัน
ชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
หลักสูตร วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๒

ชื่อ - สกุล

ตำแหน่ง

สถานศึกษา

การศึกษาสูงสุด

ภูมิลำเนา

สำหรับผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันและ
ปราบปรามยาเสพติดภาค ๔

แบบสัมภาษณ์

๑. ท่านคิดว่าปัญหายาเสพติดของเยาวชนในพื้นที่ชุมชนหรือในสถานศึกษา เกิดมาจากสาเหตุใดเป็นสำคัญ ?
๒. ในความคิดเห็นของท่าน ท่านเห็นว่าโครงการ “ทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด” ของกองกำลังป้องกันชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จะช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดได้อย่างไรบ้าง ?
๓. จากประสบการณ์ในการทำงานของท่านที่ผ่านมา เห็นว่าควรกำหนดแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเยาวชนอย่างไรบ้าง เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในทางปฏิบัติมากที่สุด ?
๔. ในความคิดเห็นของท่าน การดำเนินโครงการ “ทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด” ของกองกำลังป้องกันชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนที่ผ่านมา ควรมีการเพิ่มเติมหรือปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมในการดำเนินโครงการอย่างไร เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ?

ข้อมูลเบื้องต้นผู้ให้สัมภาษณ์
ประกอบเอกสารวิจัยส่วนบุคคล

เรื่อง แนวทางการพัฒนาบุคลากรด้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกัน

ชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

หลักสูตร วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๒

ชื่อ - สกุล

ตำแหน่ง

สถานศึกษา

การศึกษาสูงสุด

ภูมิลำเนา

สำหรับเสนาธิการ
กองกำลังสุรศักดิ์มนตรี

แบบสัมภาษณ์

๑. ท่านคิดว่าปัญหายาเสพติดของเยาวชนในพื้นที่ชุมชนหรือในสถานศึกษา เกิดมาจากสาเหตุใดเป็นสำคัญ ?

๒. ในความคิดเห็นของท่าน ท่านเห็นว่าโครงการ “บุตรเยาวชนด้านภัยยาเสพติด” ของกองกำลังป้องกันชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จะช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดได้อย่างไรบ้าง ?

๓. จากประสบการณ์ในการทำงานของท่านที่ผ่านมา เห็นว่าควรกำหนดแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเยาวชนอย่างไรบ้าง เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในทางปฏิบัติมากที่สุด ?

๔. ในความคิดเห็นของท่าน การดำเนินโครงการ “บุตรเยาวชนด้านภัยยาเสพติด” ของกองกำลังป้องกันชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนที่ผ่านมา ควรมีการเพิ่มเติมหรือปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมในการดำเนินโครงการอย่างไร เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ?

ข้อมูลเบื้องต้นผู้ให้สัมภาษณ์
ประกอบเอกสารวิจัยส่วนบุคคล

เรื่อง แนวทางการพัฒนาทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกัน
ชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
หลักสูตร วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๒

ชื่อ - สกุล

ตำแหน่ง

สถานศึกษา

การศึกษาสูงสุด

ภูมิลำเนา

สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

แบบสัมภาษณ์

๑. ท่านคิดว่าปัญหายาเสพติดของเยาวชนในพื้นที่ชุมชนหรือในสถานศึกษา เกิดมาจากสาเหตุใดเป็นสำคัญ ?

๒. ในความคิดเห็นของท่าน ท่านเห็นว่าโครงการ “ทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด” ของกองกำลังป้องกันชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จะช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดได้อย่างไรบ้าง ?

๓. จากประสบการณ์ในการทำงานของท่านที่ผ่านมา เห็นว่าควรกำหนดแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเยาวชนอย่างไรบ้าง เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในทางปฏิบัติมากที่สุด ?

๔. ในความคิดเห็นของท่าน การดำเนินโครงการ “ทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด” ของกองกำลังป้องกันชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนที่ผ่านมา ควรมีการเพิ่มเติมหรือปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมในการดำเนินโครงการอย่างไร เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ?

ข้อมูลเบื้องต้นผู้ให้สัมภาษณ์

ประกอบเอกสารวิจัยส่วนบุคคล

เรื่อง แนวทางการพัฒนาทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกัน

ชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

หลักสูตร วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๒

ชื่อ - สกุล

ตำแหน่ง

สถานศึกษา

การศึกษาสูงสุด

ภูมิลำเนา

สำหรับทูตเยาวชนที่ร่วมโครงการฯ

แบบสัมภาษณ์

๑. ท่านคิดว่าสภาพปัญหาภัยยาเสพติดในพื้นที่ชุมชนที่ท่านอาศัยหรือในสถานศึกษาที่ท่านเรียนอยู่นั้น เกิดมาจากสาเหตุใด ?

๒. จากการที่ได้ร่วมโครงการ “ทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด” ของกองกำลังป้องกันชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ท่านได้รับความรู้ ทักษะ ประสบการณ์อะไรบ้าง ?

๓. ท่านจะนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการร่วมโครงการในครั้งนี้ ไปถ่ายทอดแก่เพื่อนเยาวชนในชุมชนและสถานศึกษาอย่างไรบ้าง ?

๔. ในความคิดเห็นของท่าน จากการที่ร่วมโครงการในครั้งนี้ ควรมีการเพิ่มเติมหรือปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมในการดำเนินโครงการอย่างไร เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ?

แบบบันทึกการพฤติกรรมระหว่างสัมภาษณ์

๑. ข้อมูลทั่วไป

วันที่..... เวลา..... สถานที่.....
ผู้สังเกต.....
ผู้ถูกสังเกต/สัมภาษณ์.....

๒. รายการพฤติกรรมจากการสังเกตและสนทนา

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

๓. ความเห็นจากผู้สังเกต

.....
.....
.....
.....

แบบบันทึกการสังเกตการฝึกอบรมของทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด

วันที่..... เวลา.....

ผู้สังเกต.....

ผู้ถูกสังเกต.....

พฤติกรรมที่สังเกต	ระดับของพฤติกรรม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
การมีท่าทีสนใจและวิทยาการ					
การตอบสนองต่อกิจกรรม					
การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีวิทยาการ					
ความสนใจในขณะร่วมกิจกรรม					
ซักถามปัญหาข้อสงสัยร่วมกิจกรรม					
ระเบียบวินัยในระหว่างร่วมกิจกรรม					
การทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย					

พฤติกรรมสำคัญ.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ผนวก ข
เอกสารชี้แจงข้อมูลและหนังสือให้ความยินยอม
การเข้าร่วมการวิจัย

เอกสารชี้แจงข้อมูลแก่ผู้เข้าร่วมการวิจัย

แบบสัมภาษณ์นี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาถึงแนวทางการพัฒนาทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ที่มุ่งเน้นไปสู่การวิเคราะห์และหาแนวทางในการพัฒนาทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด ข้อมูลที่ได้จากท่านในฐานะของผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ (Key Informant) ในครั้งนี้ผู้วิจัยจะถือเป็นความลับ และจะไม่เปิดเผยคำตอบของท่านเป็นรายบุคคลในทุกกรณี แต่จะนำข้อมูลที่ได้ไปประมวลและวิเคราะห์ในภาพรวม ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งในความอนุเคราะห์ตอบแบบสัมภาษณ์ตามความเป็นจริงและสมบูรณ์จากท่าน เพื่อให้การวิจัยเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง

ผู้วิจัยขอขอบคุณท่านในความอนุเคราะห์ตอบแบบสัมภาษณ์ เป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

พลตรี สวรราชย์ แสงผล
นักศึกษาหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๒
วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
โทร. ๐๙๔ - ๖๒๕๖๒๙๓

หนังสือให้ความยินยอมการเข้าร่วมการวิจัย

ข้าพเจ้า.....

ตำแหน่ง.....

ข้าพเจ้าได้รับคำชี้แจงและอธิบายเกี่ยวกับการศึกษาแนวทางการพัฒนาบุคลากรด้านเภสัชยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๒ วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรจาก พลตรี สวราชย์ แสงผล ตามรายละเอียดข้างต้นแล้ว

ข้าพเจ้ามีความเข้าใจ และยินยอมเข้าร่วมการศึกษาในครั้งนี้ ด้วยความสมัครใจ โดยมิได้มีการบังคับขู่เข็ญ หลอกลวงแต่ประการใด ข้าพเจ้ายินดีจะร่วมมือในการศึกษาครั้งนี้ทุกประการ

ข้าพเจ้าได้รับการรับรองจากผู้วิจัยว่า จะเก็บรักษาข้อมูลส่วนตัวของข้าพเจ้าเป็นความลับ และจะนำเสนอในเชิงวิชาการเท่านั้น โดยไม่เปิดเผยข้อมูลหรือกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดที่จะส่งผลเสียต่อตัวข้าพเจ้าและหน่วยงานเป็นอันขาด

ข้าพเจ้าได้รับทราบแล้วว่า สามารถบอกเลิกการร่วมการศึกษาในครั้งนี้ได้ทุกเมื่อ โดยไม่มีผลกระทบใดๆ

ข้าพเจ้าได้อ่านและเข้าใจข้อความตามหนังสือให้ความยินยอมนี้โดยตลอดแล้ว เห็นว่าถูกต้องตามเจตนาของข้าพเจ้า และข้าพเจ้าได้ลงนามในหนังสือนี้ด้วยความเต็มใจ

ลงชื่อ

(.....)

วันที่.....เดือน..... ๒๕๖๒

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	พลตรี สวราชย์ แสงผล
วัน เดือน ปีเกิด	๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๗
การศึกษา	โรงเรียนเตรียมทหาร รุ่นที่ ๒๓ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า รุ่นที่ ๓๔ หลักสูตรชั้นนายร้อย เหล่าทหารราบ รุ่นที่ ๘๑ หลักสูตรชั้นนายพัน เหล่าทหารราบ รุ่นที่ ๕๗ หลักสูตรหลักประจำ โรงเรียนเสนาธิการทหารบก ชุดที่ ๗๔
ประวัติการทำงานโดยย่อ	ผู้บังคับกองพันทหารราบที่ ๓ กรมทหารราบที่ ๘ เสนาธิการกรมทหารราบที่ ๘ ผู้บังคับการกรมทหารพรานที่ ๒๑ รองเสนาธิการกองพลทหารราบที่ ๓ ผู้บังคับการกรมทหารราบที่ ๘ รองผู้บัญชาการกองพลทหารราบที่ ๓
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้บัญชาการกองพลทหารราบที่ ๓

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

เรื่อง แนวทางการพัฒนาทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกัน
ชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

ผู้วิจัย พลตรี สวรรักษ์ แสงผล หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 62

ตำแหน่ง ผู้บัญชาการกองพลทหารราบที่ 3

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ ระบุว่าทั่วโลกมีผู้ติดยาเสพติดประมาณ จำนวน 250 ล้านคน ในจำนวนผู้ติดยาเสพติดนี้ มีผู้ติดยาเสพติตราว 29.5 ล้านคน กำลังประสบปัญหาและความทุกข์ทรมานสืบเนื่องมาจากการติดยาเสพติด คิดเป็นร้อยละ 0.6 ของประชากรผู้ใหญ่ทั่วโลก

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 ของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี คือ ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง ที่มุ่งเน้นในประเด็นของการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ เพื่อปรับสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคง ให้มีความสงบเรียบร้อยและสันติสุข ในขณะเดียวกันก็ต้องมีการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงที่มีอยู่ในปัจจุบัน ทั้งนี้ ปัญหายาเสพติดถือเป็นภัยคุกคามความมั่นคงที่สำคัญประการหนึ่ง เนื่องจากการแพร่ระบาดของยาเสพติดในประเทศไทยเป็นปัญหาที่สร้างความเดือดร้อนและส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างมาก สำนักงาน ป.ป.ส. ระบุว่า การลักลอบนำเข้ายาเสพติดในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดเลยและหนองคาย ชุมชนตามแนวชายแดนถูกใช้เป็นแหล่งพักยาเสพติด ในปีงบประมาณ 2562 ที่ผ่านมา พบว่ามีการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาเกี่ยวกับคดียาเสพติดจำนวน 350,000 คดี ยึดของกลางยาบ้าจำนวน 512 ล้านเม็ด ยาไอซ์ จำนวน 15 ตัน เฮโรอีน จำนวน 800 กิโลกรัม โคเคน จำนวน 25 กิโลกรัม เคตามีน จำนวน 720 กิโลกรัม กัญชา จำนวน 13,000 กิโลกรัม และขยายผลยึดทรัพย์สินของเครือข่ายยาเสพติดคิดเป็นมูลค่าถึง 3,000 ล้านบาท รวมมูลค่ายาเสพติดกว่า 60,000 ล้านบาท ทั้งนี้กลุ่มเสี่ยงหลักต่อการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับภัยยาเสพติด ได้แก่ กลุ่มเด็กและเยาวชน โดยพบผู้กระทำผิดเกี่ยวกับการเข้าไปเกี่ยวข้องกับภัยยาเสพติด ทั้งในมิติของการเสพและการทำความผิด ที่ผ่านมามีปัญหาเยาวชนเสพยาติดมากถึง 2.7 ล้านคน อายุระหว่าง 15 – 19 ปี จำนวน 300,000 คนต้องเข้ารับการบำบัด ส่วนเยาวชนอายุ 11 ปีจำนวน 7 คนเริ่มเสพยาบ้า และอายุ 7 ปีเริ่มส่งยาบ้า

ในขณะเดียวกันกำลังทหารในกองกำลังป้องกันชายแดนต้องมีการปรับตัวตามภัยคุกคามที่เปลี่ยนแปลงไปในหลายมิติรูปแบบของภัยคุกคาม ในปัจจุบันคุกคามในการใช้กำลังทางทหารลดระดับลง

ขณะที่ภัยคุกคามในรูปแบบอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ภัยคุกคามทางทหาร (Non - military Threats) หรือภัยคุกคามรูปแบบต่าง ๆ (Non - traditional Threats) กลับปรากฏการขยายตัวเพิ่มขึ้น รวมถึงปัญหา ยาเสพติดด้วย ปัจจุบัน ทางภาครัฐและทุกภาคส่วน มีความพยายามสร้างเครือข่ายความร่วมมือและบูรณาการในทุกแผนงาน โดยมีกองกำลังสุรศักดิ์มนตรีเป็นหนึ่งในหน่วยปฏิบัติหลักในการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ที่ผ่านมามีดำเนินโครงการ “ทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติด” ซึ่งเป็นความร่วมมือการทำงานระหว่างหน่วยงานด้านความมั่นคง หน่วยงานด้านการศึกษา และผู้เกี่ยวข้องจากทุกภาคส่วน เพื่อการพัฒนางานด้านการป้องกันยาเสพติดในพื้นที่ที่รับผิดชอบอย่างมีประสิทธิภาพ โครงการดังกล่าวมุ่งจัดการกับปัญหาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นกำลังสำคัญพื้นฐานในการพัฒนาประเทศ ดังนั้น ถือเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาศักยภาพเยาวชน ให้มีความรู้ความสามารถ มีความเข้มแข็ง มีจิตสำนึกในการเป็นผู้นำการป้องกันและเอาชนะยาเสพติดให้บรรเทเบาบางและหมดไปในที่สุด

ผู้วิจัยเห็นว่า การศึกษาแนวทางการพัฒนาทูตเยาวชนเพื่อต้านภัยยาเสพติดในพื้นที่รับผิดชอบของกองกำลังสุรศักดิ์มนตรี ในบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อพัฒนาทูตเยาวชนให้เป็นต้นแบบด้านการป้องกันยาเสพติด ผลลัพธ์สุดท้ายที่ต้องการคือ เพื่อให้การแก้ไขปัญหายาเสพติดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดรับกับการดำเนินการของหน่วยงานอื่นๆ และเกื้อกูลต่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ให้เป็นไปด้วยความมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพในการดำเนินโครงการทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

ขอบเขตของการวิจัย

ในขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี ในการกำหนดยุทธศาสตร์ และความเชื่อมโยงของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี นโยบายและแผนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด รวมถึงแนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางในการพัฒนาทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ตลอดจนศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของทุตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด ศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค เพื่อให้ทราบถึงความสำคัญของปัจจัยดังกล่าว และนำมากำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนาทุตเยาวชนอย่างเหมาะสมต่อไป

สำหรับขอบเขตด้านประชากรผู้วิจัยจะดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกต่อผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ ประกอบด้วย ผู้แทนทุตเยาวชน จำนวน 25 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน ผู้อำนวยการสำนักงาน ป.ป.ส. ภาค 4 รวมถึงผู้อำนวยการศูนย์อำนาจการเอาชนะยาเสพติดในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน และเสนาธิการกองกำลังสุรศักดิ์มนตรี รวมทั้งสิ้นจำนวน 33 คน

สำหรับขอบเขตด้านเวลาใช้ระยะเวลาศึกษาตั้งแต่ ตุลาคม 2562 – พฤษภาคม 2563 สำหรับช่วงเวลาการศึกษาแนวทางการพัฒนาทุตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อยู่ในห้วง มีนาคม 2562 – มีนาคม 2563

วิธีดำเนินการวิจัย

ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ ร่วมกับการใช้วิจัยเชิงพรรณนา โดยใช้การรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ ในลักษณะของศึกษาจากตำราและเอกสารต่าง ๆ สำหรับข้อมูลปฐมภูมิใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ 33 คน สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์เปรียบเทียบ รวมถึงการสังเคราะห์ข้อมูลทฤษฎี หลักการต่าง ๆ และใช้การนำเสนอข้อมูลแบบรายงานวิจัยเชิงพรรณนาและวิเคราะห์ ตลอดจนนำเสนอแนวคิดใหม่ ๆ จากการวิจัย

ผลการวิจัย

1. สภาพในการดำเนินโครงการทุตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ประกอบด้วยเป็น 2 กระบวนงาน คือ กระบวนงานที่ 1 การพัฒนาศักยภาพวิทยากรต้นแบบ สามารถจำแนกได้เป็น 6 ขั้นตอนย่อย ได้แก่ 1) การประชุมวางแผนการดำเนินงาน 2) กำหนดขนาดและคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่จะเข้าอบรม 3) การจัดทำคู่มือการอบรมและจัดเตรียมเอกสารการเรียนรู้ที่ 4) การถ่ายทอดองค์ความรู้และปลูกฝังแนวทางปฏิบัติเพื่อป้องกันยาเสพติด 5) การประเมินผลการอบรม และ 6) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ออนไลน์ สำหรับกระบวนงานที่ 2 การพัฒนาศักยภาพทุตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด จำแนกออกเป็น 5 ขั้นตอนย่อย ได้แก่ 1) การประชุมวางแผนการดำเนินงาน 2) กำหนดขนาดและคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่จะเข้าอบรมเพื่อเป็นทุตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด 3) การถ่ายทอดองค์ความรู้และการปลูกฝังแนวทางปฏิบัติเพื่อป้องกันยาเสพติดในกลุ่มแกนนำเยาวชน 4) การประเมินผลการอบรม และ 5) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ออนไลน์

2. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ประกอบด้วย 1) แนวทางการฝึกอบรมวิทยากรต้นแบบและทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดที่ขาดการพิจารณาปัจจัยสภาพแวดล้อม 2) เรื่องที่ทำการฝึกอบรมที่ไม่สอดคล้องกับทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดในแต่ละจังหวัด 3) การติดตามและประเมินผลยังไม่มีความชัดเจน 4) การบูรณาการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการฝึกอบรมยังไม่ชัดเจน 5) สมรรถนะของวิทยากรต้นแบบ และ 6) แนวทางการขยายผลไปสู่เยาวชนที่ยังไม่ผ่านการอบรมยังไม่ชัดเจน

3. แนวทางในการพัฒนาทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดของกองกำลังป้องกันชายแดนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ประกอบด้วย

3.1 การปรับสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องบรรเทาปัญหาเสพติด เพื่อลดโอกาสในการเข้าถึงยาเสพติดโดยเฉพาะในพื้นที่ชุมชน อาทิ การจัดนิทรรศการ การจัดเสวนาตามสายในโรงเรียน การพัฒนาเครือข่ายทูตเยาวชนให้สามารถขยายผลการปฏิบัติไปยังกลุ่มเพื่อนเยาวชนได้ การพ่วงเลี้ยงต่อแหล่งผลิตหรือแหล่งระบาดของยาเสพติดที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย เป็นต้น

3.2 การพัฒนาสมรรถนะของทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด ประกอบด้วย 1) การจัดทำประวัติของผู้รับการอบรมเป็นรายบุคคล เพื่อให้ได้มาซึ่งภูมิหลังของทูตเยาวชน 2) ดำเนินการส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องให้แก่ทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด โดยสามารถใช้แนวคิดของ Competency Based Learning (CBL) 3) ดำเนินการสร้างแนวร่วมและเครือข่ายเฝ้าระวังในกลุ่มเยาวชน จากการประเมินผลการปฏิบัติการขยายผลของทูตเยาวชน ว่าเกิดผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติมากน้อยเพียงใด

3.3 การพัฒนากระบวนการฝึกอบรม โดย 1) การกำหนดเรื่องที่จะทำการฝึกอบรมโดยพิจารณาจากสภาพภูมิสังคม 2) การกำหนดหัวระยะเวลาในการฝึกอบรมที่เหมาะสม 3) ความเหมาะสมของเนื้อหาในการฝึกอบรมตามลักษณะพื้นที่ 4) การติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ และ 5) การบูรณาการของหน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการฝึกอบรม

3.4 การพัฒนาสมรรถนะวิทยากรต้นแบบ โดย 1) การคัดเลือกวิทยากรต้นแบบให้เหมาะสม 2) การเพิ่มขีดสมรรถนะแก่วิทยากรต้นแบบ และ 3) การจัดการและการแลกเปลี่ยนความรู้อย่างเป็นระบบ

สำหรับแนวทางการพัฒนาทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด ผู้วิจัยเห็นว่าควรกำหนดมาตรการหลัก คือ การพัฒนาสมรรถนะของทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติด และการพัฒนากระบวนการฝึกอบรม สำหรับมาตรการรองคือ การพัฒนาสมรรถนะวิทยากรต้นแบบ และมาตรการเสริมคือ การปรับสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องบรรเทาปัญหาเสพติด ทั้งหมดนี้เป็นไปเพื่อให้การโครงการทูตเยาวชนด้านภัยยาเสพติดเกิดประสิทธิผลและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพนั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สำนักงาน ป.ป.ส. ควรจัดมีการประชุมหารือเกี่ยวกับการปรับแผนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เพื่อปรับแผนการปฏิบัติงานและประสานการปฏิบัติให้เท่าทันต่อสถานการณ์ โดยเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่รวมถึงกองกำลังสุรศักดิ์มนตรีเข้าร่วมประชุมด้วย

1.2 สำนักงาน ป.ป.ส. จัดทำระบบฐานข้อมูล สำหรับใช้ในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงกองกำลังสุรศักดิ์มนตรี เพื่อพัฒนาข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนถึงติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อให้การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเป็นไปอย่างบูรณาการ

1.3 กองกำลังสุรศักดิ์มนตรีประสานการปฏิบัติกับ สำนักงาน ป.ป.ส. เพื่อขอรับการสนับสนุนบุคลากรที่มีความสามารถ ความชำนาญเฉพาะมาเป็นวิทยากรในการอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับวิทยากรต้นแบบ เพื่อให้การฝึกอบรมทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติดเกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติการ

2.1 ดำเนินการศึกษานโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และประสานข้อมูลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางในการฝึกอบรมให้กับทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติด

2.2 จัดทำประวัติของผู้รับการอบรม เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลภูมิหลังของทูตเยาวชน

2.3 การให้ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ ต้องสามารถสร้างความสนใจแก่ทูตเยาวชนได้ ซึ่งจะเกิดขึ้นได้จากการอบรมวิทยากรต้นแบบที่มีประสิทธิภาพ

2.4 ดำเนินการสร้างแนวร่วมและเครือข่ายเฝ้าระวังในกลุ่มเยาวชน จากการประเมินผลสัมฤทธิ์ในการขยายผลการปฏิบัติของทูตเยาวชน

2.5 การจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้มีฐานความรู้ในการปรับปรุงและพัฒนาแนวทางฝึกอบรมให้มีความต่อเนื่อง เกิดประสิทธิผล และเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ศึกษาเปรียบเทียบปัญหาอุปสรรค และแนวทางการแก้ไขที่ผ่านมา เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติดให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3.2 ศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อมโยงระหว่างกระบวนการพัฒนาทูตเยาวชนต้านภัยยาเสพติด และการศึกษาบทบาท ภารกิจ ปัจจัยความสำเร็จ รวมถึงแนวทางในการพัฒนาของหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เพื่อวิเคราะห์ว่ามีความสอดคล้อง มีปัญหาอุปสรรค หรือประเด็นพิจารณาอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาทูตเยาวชนอย่างไรบ้าง